

Totalitární režimy v Evropě 20. století

BcA. Petr Zákutný

Diplomová práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Kabinet teoretických studií
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **BcA. Petr Zákutný**
Osobní číslo: **K12435**
Studijní program: **N8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimedia a design – Grafický design**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Totalitární režimy v Evropě 20. století**

Zásady pro vypracování:

Rozsah teoretické práce minimálně 40 – 45 stran + obrazové přílohy (dokumentace praktické části). Práci odevzdat v elektronické podobě (dle předepsané celouniverzitní šablony viz směrnice rektora č. 15/2010) ve formátu PDF na 1 ks CD (DVD) nosiče, dále odevzdat 2 kusy výtisků elektronické podoby práce a 1 výtisk graficky zpracované práce, která má volnější grafickou podobu.

Dále na samostatném nosiči CD-ROM odevzdejte v minimálním počtu 10 kusů obrazovou dokumentaci praktické části závěrečné práce pro využití v publikacích FMK. Formát pro bitmapové podklady: JPEG, barevný prostor RGB, rozlišení 300 dpi, 250 mm delší strana. Formáty pro vektory: AI, EPS, PDF. Loga a texty v křivkách. V samostatném textovém souboru uveďte jméno a příjmení, login do Portálu UTB, obor (ateliér), typ práce, přesný název práce v češtině i v angličtině, rok obhajoby, osobní mail, osobní web, telefon. Přiložte svou osobní fotografii v tiskovém rozlišení.

Rozsah diplomové práce: **Viz. Zásady pro vypracování**
Rozsah příloh: **Viz. Zásady pro vypracování**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

AULICH James, Válečné plakáty, zbraně hromadné komunikace, Praha Naše vojsko, 2009. Počet stran 255. ISBN 978-80-206-1048-5
BÉKÉSI László, Sovětské uniformy & militárie 1917-1991, 1. vyd. - Praha Deus, 2008. Počet stran 144. ISBN 978-80-87087-23-7
STONE David, Hitlerova armáda, 1939-1945: vojáci, výzbroj a organizace, 1. vyd. - Praha Volvox Globator, 2012. Počet stran 288. ISBN 978-80-7207-844-8
RECIO Cardona Ricardo, GONZÁLEZ Sánchez Antonio, Německé armádní uniformy a výstroj, 1933-1945, 1. české vyd. - Praha Naše vojsko, 2010. Počet stran 174. ISBN 978-80-206-1122-2
SHARPE Michael, DAVIS Brian Leigh, Elitní jednotky Waffen-SS, 1. vyd. - Praha Deus, 2009. Počet stran 192. ISBN 978-80-87087-76-3
KRAWCZYK Wade, LUKACS Peter V., Uniformy a označení příslušníků Waffen-SS, 1. české vyd. - Praha Naše vojsko, 2009. Počet stran 127. ISBN 978-80-206-1025-6
BÉKÉSI László, Stalinova válka, sovětské uniformy a militárie 1941-45, Vyd. 1. - Praha Dobrovský, 2007. Počet stran 144., Military, ISBN 978-80-87124-08-6
HAYES Arthur, MAGUIRE Jon A., Uniformy Třetí říše, Vyd. 1. - Praha Naše vojsko, 2009. Počet stran 259. ISBN 978-80-206-1055-3
DAVIS Brian Leigh, TURNER Pierre, Stejnokroje Třetí říše, 1933-1945, 1. české vyd. - Praha Naše vojsko, 2006. Počet stran 189., Historie a vojenství, ISBN 80-206-0813-3
MYSLIVEČEK Milan, Panoptikum symbolů, značek a znamení, 2. vyd. - Praha Horizont, 1994. Počet stran 280. ISBN 80-7012-073-8

Vedoucí diplomové práce: **MgA. Dušan Wolf**
Ústav produktového designu
Datum zadání diplomové práce: **2. prosince 2013**
Termín odevzdání diplomové práce: **16. května 2014**

Ve Zlíně dne 2. prosince 2013

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
děkanka

Mgr. Silvie Stanická, Ph.D.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá vizuálními prostředky, kterými se obklopovaly dva totalitární režimy v první polovině 20. století na evropském kontinentu. Tyto prostředky ve spojení s propagandou režimu sloužily pro šíření státní ideologie nejširším masám a staly se tak pomyslnou zástavou cílené manipulace. Součástí práce je zmapování vizuální identity dvou států: nacistického Německa v letech 1933–1945 a stalinistického Svazu sovětských socialistických republik v letech 1917–1953.

Klíčová slova: grafický design, totalitární režim, holokaust, antisemitismus, eugenika, plakát, propaganda, fašismus, nacismus, komunismus, vizuální styl.

ABSTRACT

The thesis deals with the Visual means, by which the two totalitarian regimes were surrounded in the first half of the 20th century on the European continent.

These Visual means, in connection with regime propaganda, served for the dissemination of the state ideology to the broadest masses and became an imaginary pledge of targeted manipulation. Part of the thesis is mapping the Visual identity of two states: Nazi Germany in the years 1933–1945 and Stalinist Soviet Socialist Republics in the years 1917–1953.

Keywords: graphic design, totalitarian regime, the Holocaust, anti-Semitism, eugenics, poster, propaganda, fascism, Nazism, communism, visual style.

Chtěl bych poděkovat pedagogům působícím na Univerzitě Tomáše Bati za předané znalosti a otevřený přístup při výuce.

Zvláštní poděkování chci vyslovit doc. PaedDr. Jiřímu Eliškovi, který svým komplexním přístupem k hodnocení mých prací přinesl zcela nové pohledy a souvislosti.

Děkuji MgA. Dušanu Wolfovi za nekompromisní přístup k hodnocení, jež mě motivovalo, abych se v nadcházejícím období snažil o to více.

Prohlašuji, že jsem na své práci pracoval samostatně s využitím všech uvedených zdrojů, ze kterých jsem čerpal.

Petr Zákutný

Ve Zlíně dne 4. května 2014

OBSAH

ÚVOD.....	9
1. VYMEZENÍ POJMU TOTALITARISMUS.....	15
2. DOBRO A ZLO TOTALITÁRNÍCH SPOLEČNOSTÍ.....	16
2.1 Propaganda jako nástroj manipulace mas	16
3. HISTORICKÉ OKOLNOSTI NÁSTUPU TOTALITÁRNÍCH MOCNOSTÍ.....	21
3.1 Nástup komunistů v Rusku	21
3.2 Nástup nacistů v Německu.....	22
3.3 Důsledky revolučních změn.....	24
4. POLITICKÉ SYSTÉMY TOTALITÁRNÍCH STÁTŮ	28
4.1 Fašismus a nacismus	28
4.2 Komunismus	29
5. STÁTNÍ SYMBOLY TOTALITÁRNÍCH STÁTŮ	31
5.1 Svaz sovětských socialistických republik	31
5.1.1 Státní znak SSSR a jeho předchůdců	31
5.1.2 Státní znaky svazových republik SSSR	36
5.1.3 Státní vlajka SSSR a jeho předchůdců	37
5.1.4 Státní vlajky svazových republik SSSR.....	38
5.1.5 Symbolika použitá na státních symbolech SSSR a jeho předchůdců.....	39
5.2 Německá říše.....	44
5.2.1 Státní znak Německa a jeho předchůdců.....	45
5.2.2 Státní vlajka Německa a jeho předchůdců	48
5.2.3 Symbolika použitá na státních symbolech Německé říše	50
6. VÁLEČNÝ A PROPAGANDISTICKÝ PLAKÁT	58

7. CIVILNÍ A VOJENSKÁ VYZNAMENÁNÍ V LETECH 1917–1953.....	95
7.1 Svaz sovětských socialistických republik	95
7.2 Německá říše	97
8. UMĚNÍ TOTALITÁRNÍCH STÁTŮ	104
8.1 Fotografie	104
8.2 Sochařství	105
8.3 Významné osoby v oblasti nacistické propagandy	107
8.3.1 Paul Joseph Goebbels	107
8.3.2 Leni Riefenstahlová	108
8.3.3 Fritz Hippler	116
8.4 Terezín	117
8.4.1 Historie Terezína	118
8.4.2 Natáčení	119
8.5 Architektura totalitárních států	122
8.5.1 Německá říše	122
8.5.2 Svaz sovětských socialistických republik	126
8.6 Malířství totalitárních států	128
8.6.1 Německá říše	128
8.6.2 Svaz sovětských socialistických	131
9. OZNAČOVÁNÍ BOJOVÉ TECHNIKY A VOJSK.....	133
9.1 Německá říše	133
9.2 Svaz sovětských socialistických republik	135
10. EUPHORIA – NOVÝ TOTALITÁRNÍ STÁT V EVROPĚ	138
10.1 Čína	139
10.2 Amerika	139
10.3 Euphoria	140

ZÁVĚR	146
Seznam použité literatury	149
Seznam obrázků	156
Seznam obrazových zdrojů	165
Seznam použitých zkratk	181

ÚVOD

Totální ovládnutí nepřipouští svobodnou iniciativu v žádné oblasti života, žádnou aktivitu, která není předvídatelná. Vládnoucí totalitarismus vždy nahrazuje mimořádné talenty, lhostejno, s čím sympatizují, oněmi šílenci a šašky, u nichž nedostatek inteligence a tvořivosti je tou nejlepší zárukou jejich loajálnosti.

— Hannah ARENDT [13, s. 471]

Za cíl své práce jsem si zvolil zmapování vizuálních prostředků využitých dvěma totalitárními režimy, které se zrodily v první polovině dvacátého století v tehdejší Německu a Rusku. Svou existencí zásadně ovlivnily nejenom svou dobu, ale důsledky těchto společenských změn zasáhly v podstatě celý svět, a mocenské zvraty a jejich důsledky ovlivňují i současnost. Byť nacistické Německo bylo poraženo a druhá světová válka skončila v roce 1945, kdy Jaltská konference znamenala parcelaci moci v Evropě mezi dvě supervelmoci: vítězný SSSR a Spojené státy americké jako hlavní zástupce spojeneckých armád. Tímto zvratem v dějinách započala studená válka, která trvala až do devadesátých let 20. století a byla ve znamení vzájemného zastrašování jadernými zbraněmi.

Tyto dva režimy založily svou existenci na teroru a brutálních metodách, jimiž likvidovaly všechny, kteří se jim postavili do cesty. Prvním v pořadí je SSSR, který se roku 1917 zrodil, a mnou zkoumané období je ohraničeno rokem 1953, kdy Josif Vissarionovič Stalin umírá na následky mozkové mrtvice a je narychlo pohřben u kremelské zdi. Druhým zkoumaným režimem je Německá říše, kde se v podmínkách světové hospodářské krize dostali k moci nacisté a svou teorií o bolševicko-židovském spiknutí v kombinaci s posedlostí o nadřazenosti vlastní árijské rasy zavlekli celou Evropu do největšího válečného konfliktu v celých dějinách lidstva. Na rozdíl od SSSR, byl život nacistického Německa krátký, skončil v roce 1945.

Oba zmíněné totalitární režimy zcela rezignovaly na demokratické principy, své myšlenky nařizovaly a případné politické soupeře vyřazovaly ze hry za použití veškerých dostupných

prostředků. Úzká vládnoucí garnitura využila své moci k vybudování nástrojů tak, aby vše směřovalo k absolutní moci ve státě a ovládnutí všeho a všech.

Situace před nástupem nacistů v Německu i bolševiků v Rusku byla vypjatá ekonomickými problémy, které vykrystalizovaly v kritickou nespokojenost obyvatel obou zemí. Tato nálada prostoupila celou společnost a byla rozhodujícím faktorem, který umožnil příchod dvou totalitárních systémů.

Německo bylo po první světové válce vlivem válečných reparací a po zásahu důsledků světové hospodářské krize přivedeno k hyperinflaci a vysoké nezaměstnanosti. Nacisté tak získali prostředí, které umožnilo jejich vzestup. Od svého nástupu začínají postupně vyzbrojovat a rozšiřovat armádu v rozporu s Versailleskou smlouvou. Početní stav armády byl smlouvou omezen na sto tisíc vojáků, armáda nesměla být vyzbrojena těžkou technickou, letectvo a válečné loďstvo neexistovalo.

V roce 1938 došlo k anšlusu Rakouska a následné německé militaristické tendence vyvrcholily v témže roce Mnichovskou konferencí, jejímiž účastníky byly: Velká Británie (zastoupená Nevillem Chamberlainem), Francie (zastoupená Édouardem Daladierem), Německá říše (zastoupená Adolfem Hitlerem) a Itálie (zastoupená Benitem Mussolinim). Uvedené státy se dohodly na tom, že Československá republika postoupí Německu část svého příhraničního území, kde žilo více než 50 % německého obyvatelstva. Československo tak přišlo o systém hraničních pevností, které měly sloužit jako obranný element proti napadení vnějšího nepřítele. V březnu 1939 započala okupace Československa Německou říší a byl vytvořen Protektorát Čechy a Morava, na Slovensku vzniká Slovenský štát s pronacistickou orientací. V říjnu 1939 oficiálně započala druhá světová válka napadením Polska a zanedlouho Velká Británie a Francie čelily důsledkům svého rozhodnutí v podobě napadení nacistickou Německou říší, která v počátcích druhé světové války metodou tzv. bleskové války slavila mimořádné úspěchy v podobě rychlého postupu dobře vyzbrojené a akceschopné armády. V těchto předválečných letech se klíčové velmoci nechtěly zabývat řešením problému jednoho malého státu ve středu Evropy, což se ukázalo jako ne zcela prozíravé. Do války vstoupily v roce 1941 i Spojené státy po napadení námořní základny Pearl Harbor japonskou armádou, které se svou do té doby izolacionistickou politikou neviděly důvod k válečnému angažmá. V počátcích války Spojené státy americké podporovaly spojenecké armády a SSSR formou přísunu válečného materiálu a bez této

pomoci by bylo pro armády bojující na straně spojenců mnohem složitější čelit německé armádě.

Oba totalitární státy současně ve svých státních útvarech upevňovaly moc na všech úrovních státního aparátu, což v německých poměrech znamenalo eliminaci Židů ze společnosti, čímž se nacistům podařilo získat nemalý ekonomický profit, který vyplýval ze zabavování majetku a obstavování jejich bankovních účtů. Německo využilo lidské zdroje, které byly ať již ze zástupců nežádoucích etnik, tak i osoby, které byly totálně nasazeny ve válečném průmyslu na celém území Německé říše. Tato levná pracovní síla přinášela nemalé úspory státu v režimu totální války, kdy vše bylo tomuto principu podřízeno. Vězni, kteří byli v koncentračních táborech, vykonávali práci za nulovou mzdu a podnik, který je zaměstnával, odváděl státu stanovené poplatky.

V SSSR se teror soustředil na ty vrstvy společnosti, které mohly potenciálně ohrožovat jeho směřování. Cílem represí se stala inteligence a zemědělský venkov, kde spočívala největší moc ve státě. Stejně jako nacisté zřizoval pracovní tábory, pro něž se zažil pojem gulag. Metody byly obdobné a jejich umístění na Sibiři v podstatě znemožňovalo útěk.

Srovnání praktik a nástrojů, které využily oba zmíněné státy, pojí velká podobnost. Zásadní rozdíl je ale v tom, že nacisté se zaměřili na likvidaci vnějších nepřátel a etnik, které podle jejich zvrácených parametrů byly podřadné. Komunisté v SSSR po svém nástupu vyvolali občanskou válku, která jim zajistila absolutní moc v zemi, a cílem jejich represí se stalo vlastní obyvatelstvo. Obě zmíněné země se své praktiky snažily tajit a v případě Německa byl rozsah odhalen až po skončení druhé světové války. Informace o stalinské krutovládě se poprvé začaly objevovat po roce 1953, kdy zemřel Josif Vissarionovič Stalin a je odhalena podstata jeho pojetí řízení státu.

Lidská společnost od svého vzniku hledá konstrukci fungování, která je funkční a pokud možno udržitelná. Každý vůdce, který zde byl, tak měl vymezen čas svého života a v případě rodových dynastií či totalitárních společností dochází po smrti vládců k rozpadu jejich díla v podobě říše či státu. V lidských dějinách zaujímá mimořádné místo starověký Egypt s délkou trvání bezmála tři tisíce let a Čína, jejíž dějiny se počítají na čtyři tisíce let. Zde se ukázal jako krátkodobý a neefektivní princip vlády, který je založen na vůdcovském principu. Smrt Adolfa Hitlera znamená konec všech nadějí a i smrt Josifa Vissarionoviče Stalina je postupným zánikem významu SSSR v geopolitickém uspořádání.

V současné době se často skloňuje pojem demokratická společnost a je nám opakováno, že žijeme ve svobodě, ale i svoboda má svá omezení. Jedinec může existovat ve společnosti pouze za předpokladu, že dodržuje celou řadu psaných i nepsaných pravidel. V dnešní době jsou legislativní předpisy komplikované a dochází k dělbě moci mezi velký počet státních institucí. Běžný jedinec se tak ocitá v předivu nitek, které jej omezují a deprimují. Tyto legislativní kodexy jsou neustále modifikovány a vlivem nedefinovatelného objemu předpisů se přibližujeme regulovanému státnímu zřízení, které připomíná v některých rysech totalitární systém. Současný systém postupného omezování nejrůznějších tradičních výrobků ze strany Evropské unie můžeme považovat za nedůležitý, ale princip, kdy dochází k proměnám české legislativy přímým mechanismem odvozeným od právního rámce Evropské unie, může být do budoucna velmi nebezpečný [37].

V posledních dvou desetiletích došlo k významnému vzestupu informačních technologií, které přinesly nejenom užitek, ale odvrácenou stranou je i fakt, že ten, kdo má přístup k informacím, získává mimořádně efektivní nástroj monitoringu toho, co dělají občané státu. Dnes již je většina informací ukládána elektronicky, data jsou často na sdílených úložištích, osobní informace ukládáme na sociálních serverech, používáme mobilní telefony, které umožňují sledovat obsah a polohu volajícího. Využíváme emailovou komunikaci, která je v infrastruktuře operátora, a nemáme tušení, kdo má k těmto datovým zdrojům přístup. Stejně tak platební transakce jsou dnes již povětšinou elektronické a je možno vyhodnocovat, kdy, co a kde jsme zaplatili platební kartou. Instituce s přístupem k těmto informacím se stává pomyslným Velkým bratrem, který ví velmi mnoho o každém z nás.

Nedávná aféra Edwarda Snowdena [38] ukazuje, že se tak skutečně děje a i ty státy, které tyto praktiky kritizují, s velkou pravděpodobností využívají obdobné metody. Státní aparáty se snaží monitorovat aktivity svých obyvatel a současná digitální doba je tomu patrně nejvhodnější. Dalším příběhem ilustrujícím boj proti šíření nepohodlných informací je Julian Assange [39] a jeho internetový portál WikiLeaks, na kterém opakovaně zveřejňoval utajované informace, a je od roku 2012 v nuceném pobytu na Ekvádorském velvyslanectví v Londýně a v případě jeho opuštění mu hrozí vydání do Švédska potažmo do Spojených států amerických.

Obrázek 1. Yes we scan. Neznámý autor.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. VYMEZENÍ POJMU TOTALITARISMUS

Pro definici pojmu totality resp. totalitarismu jsem využil Všeobecnou encyklopedii Diderot, která definuje totalitární společnost v několika zásadních bodech. Tuto definici jsem použil pro stanovení rozsahu své práce a mohl jsem se tak pustit do hlubšího zkoumání jasně ohraničeného časového období.

Použití násilí s cílem totální realizace státní ideologie ve všech oblastech života znamená zásadní popření základních zásad liberalismu, občanských práv, individuální svobody, zákonnosti a politického pluralismu. Totálním se stává stát tehdy, když dochází k potlačení partikulárních zájmů (stranických, hospodářských, regionálních apod.) totálním státním zájmem (např. v marxismu zdůvodněným odkazem na „celospolečenské zájmy“). Charakteristické pro totalitarismus je používání teroristických prostředků (označovaných např. jako „revoluční“ násilí), spojené s charismatickou koncepcí vlády „vůdce“ a „strany“. V moderní historii existovaly dva typy totalitarismu: fašismus (resp. nacismus) a komunismus (stalinismus). Přes odlišné ideologické založení mají oba typy shodné základní rysy jak ideové (likvidace demokratických svobod, zrušení vázanosti státních orgánů zákonem, sociální demagogie, neuznávání morálních zásad apod.), tak funkční (omezení zastupitelských orgánů, centralizace moci, militarizace, masivní represe apod.). [4, s. 426]

Oba zkoumané systémy měly svého vůdce, který byl pro danou společnost zosobněním ideologie, byl nenahraditelný a jeho smrt znamenala zánik nastolených poměrů. Státní propaganda kolem něj utvářela auru božského rozměru, který v sobě nesl obraz o jeho neomylnosti a iluzi, že byl pověřen a předurčen tou nejvyšší autoritou, kterou daná společnost respektuje. Obě ideologie, nacismus i komunismus, současně nebyly příznivci náboženství. Vůdce chtěl soustředit veškerou pozornost na sebe a Boha tudíž nebylo třeba.

2. DOBRO A ZLO TOTALITÁRNÍCH SPOLEČNOSTÍ

V dnešní době panuje odsudek totalitárních společností, které se zrodily ve 20. století a jsou předmětem velkého množství studií i názorů. Jména Adolf Hitler a Josef Vissarionovič Stalin, která zná patrně každý, jsou synonymem pro zlo, které zasáhlo lidskou společnost s nezapomenutelnými důsledky. V každém případě musíme brát i zřetel na to, že tyto reprezentanti dvou režimů byli jen špičkou ledovce a pod nimi se nacházel nemalý zástup ochotných přísluhovačů a aparátčků, který spoluvytvářel a realizoval zvrácené mocenské principy.

Nelze nezmínit i tu rozhodující většinu, která se stala předmětem manipulativních technik doprovázených atmosférou strachu, jež vytvářela státní moc, aby zastrašila potencionální vzdor či náznak vzniku myšlenek podkopávajících státní ideologii. Tehdejší dobové realie, které výrazně ovlivnily světová hospodářská krize, měly za následek nedostatek pracovních příležitostí a daný jednatel se musel cítit zavázán straně, která mu zajistila ekonomickou a materiální existenci. Postupem času došlo k projevům militaristických tendencí ve smyslu vedení expanzivní dobyvačné války a zde naopak stát žádal za své služby vstup do armády, která bojovala proti vytyčenému nepříteli. Řadový pěšák tak mohl až s odstupem zjistit skutečný rozměr páchaných skutků, kterých se dopouštěly obě strany. Německo definovalo svého nepřítele jako strůjce vojenské porážky v první světové válce: bolševiky a občany židovského etnika, kteří se stali primárním cílem teroru od nástupu nacistů k moci v roce 1933. V případě Sovětského svazu se cílem represí staly vládnoucí kruhy napojené na carskou rodinu Romanovců, dále to byla inteligence a v neposlední řadě obyvatel zemědělského venkova, na kterém mocensky dominovali zástupci nižší šlechty vlastníci půdy.

2.1 Propaganda jako nástroj manipulace mas

Patrně každá vláda v jakékoliv době se snaží vytvářet o sobě co nejlichotivější obraz, který by jí tak zajišťoval podporu a v případě systémů s demokratickými principy zvyšoval šanci na to být zvolena do dalšího funkčního období. V případě dvou zkoumaných režimů byla situace poněkud jiná, oba systémy si vydobýly absolutní moc ve státě a ovládaly vše bez

toho, že by se musely obávat nezdarů ve volbách, které přímo ovlivňují složení rozhodujících struktur ve státě.

Propaganda (lat. propagare = rozhlášovat, rozšiřovat, rozmnožovat) je rozšiřování názorů a informací za účelem vyvolání nebo zesílení určitých postojů nebo jednání. Je to systematické vytváření žádoucího společenského vědomí pomocí prezentování systematicky uspořádaných idejí, teorií, názorů, doktrín nebo ideologií. Součástí propagandy je tendenční vysvětlování a modifikace postojů podle aktuální situace a přesvědčování o správnosti propagované myšlenky. [42]

Samotný pojem propaganda byl patrně poprvé použit v názvu úřadu *Sacra congregatio de propaganda fide* tj. Svatá kongregace pro šíření víry, který měla katolická církev zřízený pro účely misijní činnosti a který byl založen v roce 1622. Původ slova je odvozen z latiny, kdy „propagandum“ je tvarem slovesa propagare a je možno jej přeložit jako „to, co má být propagováno, šířeno, rozmnožováno“.

V době obou zkoumaných totalitárních režimů měla propaganda především za cíl předkládat informace nejširšímu obyvatelstvu tak, aby záměrnou manipulací a zkreslením faktů bylo dosaženo jejich přijetí jako pravdy. Lidská mysl má tendenci nekriticky přijímat ty informace, které jsou již vlivem dřívějších znalostí či stereotypů zakořeněny v jeho myšlení. Na tomto základu jsou konstruovány principy ovlivnění smýšlení celého národa. Pokud státní moc má v rukou veškeré prostředky (noviny, tisk, rozhlas, televize), jimiž penetruje uvažování svých obyvatel, tak v delším časovém horizontu dokáže dosáhnout toho, že tito obyvatelé dělají jen to, co je žádáno. V případě inteligence a uvažující části populace je buďto využít jejich potenciál v mocenské struktuře a v případě, že jsou rizikem pro státní moc či šířiteli rozporujících myšlenek, tak jsou obvykle uvězněni či zlikvidováni.

Propagandu je možno rozdělit na:

- Bílou propagandu, jejímž zdrojem je identifikovatelná instituce, tento typ propagandy využívá jemných nástrojů pro svou činnost.

- Šedá propaganda je naopak šířena neidentifikovatelným zdrojem a jejím cílem je dezinformace, která je často využívána ve vojenském prostředí, kdy má nepříteli způsobit komplexní škody vlivem nesprávných informací.
- Černá propaganda je šířena známou institucí a obvykle přenáší významná sdělení, která jsou ale ukryta v předávané informaci. Využívá zkreslených informací k manipulaci cílové skupiny tak, aby tito příjemci si neuvědomovali působení černé propagandy na jejich myšlení.

V roce 1935 byly v Německu přijaty tzv. norimberské zákony, které znamenaly vyloučení osob židovského původu prakticky ze všech oblastí života. Židé, kteří celý život prožili v Německu, se stali cizinci ve vlastní zemi, jelikož norimberské zákony stanovily, že říšským občanem je státní příslušník německé krve nebo krve podobného charakteru.

Obrázek 2: Židovská hvězda, kterou měli za povinnost nosit všichni Židé v Německé říši po přijetí norimberských zákonů.

Vyvrcholení této myšlenky přineslo tzv. křišťálovou noc, což byl ve své podstatě protižidovský pogrom, který proběhl v noci z 9. na 10. listopadu 1938 na území tehdejší říše a připojených Sudetech, kde se terčem obětí stali Židé a Češi. Záminkou byl atentát na sekretáře německého velvyslanectví v Paříži, který spáchal Herschel Feibel Grynszpan, který byl proveden 7. listopadu 1938. Jeho pohnutkou k tomuto činu bylo vyhnání jeho rodičů a dalších 17 tisíc občanů do Polska. V průběhu křišťálové noci bylo okolo sta Židů zabito, byly rozbíjeny výlohy obchodů majitelů židovského původu. Na skla výloh svých obchodů museli tito obchodníci dát po přijetí norimberských zákonů židovskou hvězdu, která dávala jasně najevo, že majitelem je Žid a tím byl snadno k nalezení cíl útoku. Tímto datem započal masivní exodus Židů z Německa. Státní moc ihned po tomto datu internovala na 30 000 Židů

v koncentračních táborech. Byl přijat zákon, který znemožnil plnění pojistných smluv za škody, které byly způsobeny tímto pogromem. Křišťálová noc se stala počátkem největšího násilného aktu proti Židům v dějinách a počátkem holokaustu.

Ministr propagandy Paul Joseph Goebbels pogrom vysvětloval tím, že se jednalo o spontánní projev rozhořčení obyvatelstva, jehož trpělivost byla u konce.

Další projekt Třetí říše s názvem Lebensborn [40] (v překladu Pramen života) inicioval Heinrich Himmler. Podstata programu, který byl zahájen v roce 1935, byla založena na mimomanželském styku vybraných žen zaručeně árijského původu s vojáky německé armády, ze kterého vzešly děti, jež měly být populací pro nově dobytá území.

Metody propagandy v Sovětském svazu se dají ilustrovat na knize Pavel Morozov, jejímž autorem je Vitalij Gubarev. Kniha vyšla v roce 1952 a vyobrazuje dobu, kdy v SSSR probíhala násilná kolektivizace. Vypráví příběh chlapce, který byl ve svých jedenácti letech zastáncem zřizování zemědělských kolchozů. Jeho otec, který byl předsedou místního sovětu, se provinil tím, že ukrýval část úrody a neplnil stanovené normy státních odvodů. Na základě udání jeho vlastního syna Pavla Morozova, byl otec deportován do gulagu. Chlapec je následně zabit vesničany, kteří jsou vykresleni jako nepřátelé sovětského režimu. Sovětská propaganda se tímto snažila nabourat nejnítějnější předivo vztahů, které panuje v rodině. Výsledkem bylo to, že nikdo nemůže věřit ani svým rodičům či dětem.

Podstatnou roli sehrála propaganda v definici vnitřního, ale i vnějšího nepřítele, aby se tak dal vykonstruovat smysl, proč je válka a proč jít bojovat za svou zemi. Vojáci bojující pod zástavami Německé říše či SSSR, byli odvedeni na frontu daleko od svých domovů, rodin a svých blízkých. Můžeme předpokládat, že většina nemá velké nadšení pro válku. Bylo potřeba nejprve národ zmanipulovat do té míry, aby vznikly milionové armády, které v následujících letech plnily svěřené úkoly ideologů těchto zvrácených režimů. Propaganda použila v podstatě jakýkoliv atraktant, který přinesl splnění očekávání.

Zrození a získání moci nacisty i bolševiky nebylo výsledkem snažení pár jedinců, ale byla to celospolečenská nálada, která vedla k jejich vzestupu a jejich vzájemnému válečnému střetu, který po roce 1945 přinesl rozštěpení světa, jehož důsledky definují mocenské mapy současnosti. Byť v 90. letech skončila tzv. studená válka a bipolární princip rozdělení světové nadvlády mezi USA a SSSR skončil, tak stále přetrvává fragmentace světa a je patrné, že

existence válek a konfliktů je ekonomicky velmi rentabilní pro značnou část zemí. Mezi ekonomicky nejvýnosnější aktivity patří obchod s drogami, lidmi a zbraněmi.

Myšlenka totalitárního režimu bojujícího s jinou velmocí se věnuje i román George Orwella 1984, kde válka není vedena za účelem toho, aby jedna velmoc porazila tu druhou, ale válka slouží k tomu účelu, aby bylo možno vytvářet atmosféru strachu ve společnosti, spotřebovávat více a více vyrábět. Je zde vytvořena imaginární postava Velkého bratra, kterého nikdo neviděl a nikdo jej nezná. Válka slouží jako prostředek pro obhajobu nedostatku spotřebního zboží na trhu a vytváření zákonů, které omezují projevy svobody u obyvatelstva.

Když pohlédneme do historie lidstva, tak centra moci a kultury se v dobách minulých přesouvaly. Starověký Egypt, Řecko i Řím byly ve své době mimořádnými říšemi a první jmenovaná dnes čelí vnitřnímu rozpadu a vzestupu islamistických skupin, což ve svém důsledku zemi vrhá k prohlubujícímu se propadu moci a vlivu, který zaujímá v globálním měřítku. Řecko dnešní doby je synonymem pro národ, který se svou nezodpovědností zadlužil natolik, že není schopen dostát svým závazkům, a je tak symbolem rozpočtové nezodpovědnosti, kterou je dnes Evropa prostoupena, a panují obavy z budoucího vývoje Evropské unie. Paradoxem je, že v roce 2014 Řecko předsedá a svým způsobem vede Evropskou unii v tomto ekonomicky složitém období a mělo by přijímat principy k řešení těchto obtíží.

V posledních desetiletích je patrný vzestup asijského kontinentu a zejména Číny, který se před několika desítkami let stal levnou výrobnou pro západní svět, ale čím dál tím více je jasné, že tyto státy a jejich obyvatelé se nespokojí s rolí, kterou zastávají. Čína se stala ekonomickou velmocí, která je největším věřitelem USA a jejich akvizice se nevyhýbají ani České republice. Většina firem se snaží o vstup na tento obrovský trh s rozvojovým potenciálem za podpory politických zástupců dané země a nedodržování lidských práv se stává okrajovou záležitostí. Tyto země v duchu svých kulturních tradic využívají nucených prací, internačních táborů či práce dětí, ale často vítězí ekonomický profit nad principy fungování uvnitř Číny.

3. HISTORICKÉ OKOLNOSTI NÁSTUPU TOTALITÁRNÍCH MOCNOSTÍ

3.1 Nástup komunistů v Rusku

Počátek 20. století v carském Rusku byl ve znamení nestability a neúspěšného válečného angažmá ve válce s Japonskem, kdy válečné loďstvo Ruska bylo zničeno mimo jiné i vlivem neschopnosti velení ruské armády. V roce 1904 nastoupil na trůn car Mikuláš II., který je od počátku vnímán jako panovník bez přirozené autority, a jeho žena, která je původem Němka, v pozdějších letech zesiluje kritiku carových rozhodnutí s ohledem na její původ. Od roku 1905 dochází v Rusku k masovým nepokojům, které vyvrcholily neozbrojeným pochodem k zimnímu paláci, který byl krvavě potlačen a vstoupil do dějin jako Krvavá neděle. V roce 1907 dochází k četným atentátům na představitele vlády a tak se car rozhodne přijmout ústupek v podobě tzv. Manifestu, který zavádí do té doby nevídané parlamentní principy. V roce 1916 přijel do Ruska Vladimír Iljič Lenin (vlastním jménem Uljanov) za vydatné podpory Němců, kteří si tím slibovali vytvoření nestability v tehdejších poměrech, a cílem bylo, aby Rusko vystoupilo z války. K celkové nespokojenosti obyvatelstva přispěly kruté mrazy, nedostatek potravin doprovázený projevy a důsledky světové hospodářské krize. Situace vyvrcholila v říjnu 1917 výstřelem z Aurory, kdy bolševici s Rudými gardami v čele zaútočili na Zimní palác a postupně přebrali moc nad některými vládními institucemi. V Moskvě těch dnů probíhal bezmála běžný život, hrála divadla a až na pár pouličních střetů nebyl převrat nijak dramatický a zřejmý. Problémem tehdejšího Ruska bylo to, že společnost tvořila úzká vládnoucí skupina a převážná část populace byla tvořena velkostatkáři a drobnými rolníky, kteří od revolučních změn požadovali zejména získání půdy, a bylo jim v podstatě jedno, která ze stran jim to umožní. Většina členů vládnoucí dynastie Romanovců byla v revolučních dobách bolševiky nejprve uvězněna a následně zastřelena.

Na přelomu let 1917 a 1918 propukla Velká vlastenecká válka, ve které spolu bojovali na jedné straně radikální bolševici proti umírněnějším stranám. Válka skončila v roce 1923 a jejím výsledkem byl celkový rozvrat země, nedostatek jídla a mezinárodní izolace Ruska. Počet obětí z této války se blíží osmi miliónům, což je více, jak čtyřnásobný počet obětí na

straně Ruska v první světové válce. V SSSR začíná od té doby panovat realita toho, že nejvíce trpí domácí lid.

3.2 Nástup nacistů v Německu

Německo jako velká země nejen v ekonomickém, ale i kulturním rozměru byla tradiční velmocí, centrem vědy a kultury. Bohužel zde byly historicky zakořeněny militaristické tendence, které vedly k tomu, že Německo vyvolalo první světovou válku a vyšlo z ní jako poražená země, kterou vítězné země donutily k platbě vysokých válečných náhrad a reparací. Německo muselo výrazně omezit svou rozsáhlou armádu, která byla početně zredukována a připravena o veškerou těžkou výzbroj. Dalším podstatným zásahem do suverenity Německa bylo vytvoření demilitarizované zóny v Sársku a územní ztráty ve prospěch vítězů. Ve světle nastupující světové ekonomické a hospodářské krize v kombinaci s platbou válečných náhrad vedly tyto okolnosti k vysoké nezaměstnanosti a hyperinflaci, která znehodnocovala měnu a vyvolávala rozčarování celé společnosti. V roce 1923 se relativně neznámý Adolf Hitler neúspěšně pokusil o státní převrat, ale bez úspěchu a je uvězněn. Ve vězení začal psát knihu *Mein Kampf* (Můj boj), kde definuje své politické názory a myšlenky.

Stát, který dbá na svou rasovou čistotu, se jednoho dne stane vládcem celého světa.

— *Adolf Hitler* [43]

Cílem jeho fobie se stalo židovsko-bolševické spiknutí, jehož produktem byla prohra Německa v první světové válce. Ve vězení se setkává se svým budoucím spolupracovníkem Rudolfem Hessem. V roce 1932 získává NSDAP 230 křesel a stává se tak nejpočetnější stranou v Reichstagu. Roku 1933 se Adolf Hitler stává německým kancléřem a od roku 1934 po smrti Paula von Hindenburga je současně i hlavou státu. Nacisté poté upevňují moc ve státě a o tzv. noci dlouhých nožů likvidují vnitřní nejednotnost v podobě jednotek SA vedených Ernstem Röhmem, který byl zavražděn. V roce 1935 přijímají norimberské rasové zákony, které vyvrcholí křišťálovou nocí, kdy v celém Německu jsou zapalovány synagogy, a likvidace domácího židovského obyvatelstva nabírá na obrátkách. Justice je pod vládou

nacistů a dochází k věznění či popravám všech, kteří jsou rasově nezpůsobilí novým kritériím či jsou nepohodlní současnému režimu.

Zde je uvedena krátká citace z norimberských rasových zákonů, které ze dne na den degradovaly všechny Židy na podřadnou skupinu obyvatel.

Preambule Norimberských zákonů

Norimberské zákony přijaté na Říšském sjezdu Svobody ze dne 15. září 1935, které tvoří překladu mezi německým národem a židovstvem, zabraňují dalšímu pronikání cizích ras, především židovské krve do německého národního celku a vyhledávají již proniknuvší židovskou krev, aby byla urychleně vyřazena; vyřazují Židy z ovlivňování politického života německého národa.

Zákon o říšském občanství

§1

- (1) Státním příslušníkem je ten, kdo náleží do ochranného svazku Německé říše a je jí za to zvláště zavázán.*
- (2) Státní příslušnost se získá podle ustanovení zákona o říšské a státní příslušnosti.*

§2

- (1) Říšským občanem jest pouze státní příslušník německé nebo příbuzné krve, který dokazuje svým chováním, že je ochoten a schopen věrně sloužit německému národu a říši.*
- (2) Říšského občanství se nabývá propůjčením listiny o říšském občanství.*
- (3) Říšský občan je jediným nositelem v zákonech stanovených plných politických práv.*

Zákon o ochraně německé krve a německé cti

Proniknut poznáním, že čistota německé krve je předpokladem další existence německého lidu, a prodchnut neochvějnou vůlí, zabezpečit

německý národ pro všechnu budoucnost, usnesl se říšský sněm jednohlasně na následujícím zákoně, který se tímto vyhlašuje:

§1

Sňatky mezi židy a státním příslušníky německé nebo druhově příbuzné krve jsou zakázány. Manželství uzavřená proti tomuto zákonu jsou neplatná, i když byla k obcházení zákona uzavřena v cizině.

§2

Mimomanželský styk mezi židy a státními příslušníky německé nebo druhově příbuzné krve je zakázán.

§3

Židé nesmějí ve své domácnosti zaměstnávat státní příslušníky německé nebo druhově příbuzné krve mladší 45 let.

§4

(1) Židům se zakazuje vztyčovat říšské a národní vlajky a užívání říšských barev.

(2) Užívání židovských barev je jim naproti tomu dovoleno. Výkon těchto oprávnění je pod státní ochranou. [31, s. 142]

V případě přijetí tzv. norimberských zákonů stání moc legalizovala organizovaný teror Židů, kteří přišli o svá práva a nesměli se účastnit veřejného života. Došlo tak k bezprecedentnímu kroku, kdy se tyto praktiky staly státní ideologií, a tento postup byl v souladu s legislativními pravidly Německé říše.

3.3 Důsledky revolučních změn

Celý řetězec změn na počátku 20. století vyvrcholil a současně započal první světovou válku, která přispěla ke společenským změnám v Německu a Rusku. Následný trest za válku pro Německo, který byl v myslích obyvatel porobou národní hrdosti a dalším faktorem, pak přispěl k tomu, že se společnost uchýlila k radikalismu. Jako posledním činitelem změn byla světová hospodářská krize, kdy v Německu vzrostla nezaměstnanost a hyperinflace ze dne

na den dramaticky zvyšovala cenu všech komodit. Nacisté po svém nástupu začali horečně zbrojit v rozporu s výsledky Versailleské konference. Současně zahájili výstavbu dálnic, čímž se jim podařilo snížit nezaměstnanost a celkově dokázali ekonomicky oživit hospodářství země. Dalším krokem, kterým získávali sympatie voličstva, bylo budování armády, jež byla v poválečném období předmětem mezinárodních restrikcí. Vládnoucí NSDAP tím získala značný politický kapitál od potřebných mas pro expanzivní vedení II. světové války. Voliči patrně netušili, že cena bude velmi vysoká a Německo ji platí ve znamení stigmatu dodnes.

Obrázek 3: Hustá síť dálnic v Německu má svůj počátek ve 30. letech 20. století.

Dějiny ukazují, že ekonomická recese, společenská roztržičnost a nezaměstnanost vede často k revolučním změnám a v duchu těchto nových myšlenek dochází k zásadnímu omezení plurality názorů napříč celou společností. Změny, které přicházejí, tak velmi často nepřinášejí očekávané dobro, které se line z úst jejich hlavních protagonistů.

V roce 1939 po napadení Polska Německem se SSSR aktivně zapojil do bojů po boku nacistů a v těchto operacích zajali přibližně 25 000 polských vojáků v důstojnických hodnostech a příslušníků polské inteligence, které následně zavraždili v tzv. **Katyňském masakru** [44]. Samotné popravy probíhaly ve třech lokalitách: Katyň, Ostaškov a Starobilsk. Tento čin byl sovětskou stranou popírán, ale již v roce 1943 nacisté provedli exhumaci těl z masových hrobů a tuto událost použili na plakátech, které měly varovat před sovětskými metodami. Rusko teprve v roce 2010 oficiálně přiznalo spáchání tohoto činu, který byl označen za produkt Stalinovy krutovlády.

Obrázek 4: *Katyň, ráj pod zemí. Německo, 1943.*

Obrázek 5: *Když Sověti vyhraji – všechno bude Katyň! (okupovaná Francie).*

Pro ilustraci brutality metod nacistů je možno použít masakr v tzv. **Babím Jaru** [45] (Babiččině údolí), ke kterému došlo 29. září a 3. října 1941 na území tehdejšího SSSR v Kyjevě, kde Němci čelili pumovým útokům na své jednotky. Jako odvetu shromáždili všechny Židy ve městě, kterých bylo 37 771, a zavraždili je ve dvou dnech. Vyvěsili informační plakáty, které vyzývaly ke shromáždění všech židovských obyvatel Kyjeva za účelem jejich přesídlení do jiné lokality.

Židé žijící v Kyjevě a jeho okolí se dostaví 29. září 1941 v 8 hodin ráno na roh ulic Melnichovská a Dochturovská (u hřbitovů). Sebou si vezmou osobní doklady, cennosti, peníze, teplé oblečení, spodní prádlo atd. Všichni Židé, kteří neuposlechnou toto nařízení a budou přistiženi kdekoli jinde, budou zastřeleni. Všichni civilisté, kteří vniknou do budov evakuovaných Židů a odcizí jejich majetek, budou zastřeleni. [45]

Shromáždění Židé byli přivedeni k Babímu Jaru a donuceni se vysvléct již před kopcem, který se k němu zvedal. Každý kdo sestoupil na dno roklemi, byl donucen k ulehnutí na zem čelem k zemi a výstřelem do zátylku byla provedena poprava. Ostatní již uléhali na mrtvá či umírající těla a vše se opakovalo. Mezi oběťmi byli ženy, muži i děti. Bylo dosaženo produktivity tří usmrcených za jednu minutu. Vše se opakovalo až do té doby, až přestalo existovat židovské etnikum v Kyjevě. Poté co byli usmrceni všichni Židé, tak stejným způsobem byli likvidováni ruští zajatci a osoby, které nacistům z nějakého důvodu nevyhovovaly. Masakr v Babím Jaru se zapsal jako největší masová exekuce v dějinách lidstva.

4. POLITICKÉ SYSTÉMY TOTALITÁRNÍCH STÁTŮ

4.1 Fašismus a nacismus

Fašismus je možno charakterizovat jako zákonnou diktaturu vůdcovského typu, kde je uplatňován rovnostářský kolektivismus a silně je akcentován nacionalismus. Současně je zde přítomen výrazně militarismus, který vyúsťuje do podoby vedení dobovačných válek. Je uplatňován modernismus a je uctíváno mládí a síla. Stát je řízen na základě korporativistických principů. Státní moc připouští soukromé vlastnictví za současného předpokladu, že bude prospěšné kolektivnímu zájmu.

Obrázek 6. Nacisté věnovali mimořádnou pozornost mládeži jako základně pro budoucí armádu.

Tato ideologie, která má kořeny v Itálii, kde v roce 1919 založil Benito Mussolini organizaci *Fasci italiani di combattimento*, která se v roce 1921 přeměnila ve fašistickou stranu *Partito nazionale fascista*. V roce 1922 po tzv. Pochodu na Řím uchopil Mussolini (1883–1945) absolutní moc ve státě. Itálie vedla dobovačné války, kdy napadla Habeš a Albánii. V roce 1926 vyhlásil Benito Mussolini fašistickou diktaturu a vládu jedné politické strany.

Oproti nacistickému Německu nebyl v Itálii uplatňován antisemitismus a na území Itálie nedocházelo k deportacím židovského obyvatelstva do koncentračních táborů či jejich zřizování na jejím území.

V Německu byla zavedena koncepce fašistického státu, jehož principy vycházely z rysů, které formovaly fašistickou Itálii pod vedením Benita Mussoliniho. Fašismus v německém prostředí byl obohacen o rasistické teorie a je nazýváme nacismem, který pokrok Německa stavěl skrze podrobení a likvidaci nižších ras.

Z hlediska náboženství byla v nacistickém Německu uplatňována syntéza protestantských směrů s tzv. germánským novopohanstvím.

Nacisté se považovali za národ, který je spjat s přírodou a obdivovali neúprosnou filozofii, kde fungovala jasná hierarchie v duchu „silný vítězí nad slabším“. Vlk se stal synonymem pro dokonalost, jeho nelítostnost a dominantní postavení byly považovány za ideál germánského typu. Vlk zabíjející bez emocí. Nacisté ctili věrnost, dodržování hierarchie, divokost, odvahu a krutost.

Obrázek 7: Adolf Hitler na sjezdu NSDAP. Norimberk 1936.

4.2 Komunismus

Komunismus [46] (z latinského slova *communis* – společný) je ideologie, jejíž nosnou myšlenkou je společné vlastnictví a která odmítá rozdělení společnosti na třídy. Myšlenky komunismu se objevují již v antice, kdy Platón ve svém spisu *Ústava* navrhuje kolektivní správu vlastnictví. Fragmenty společného vlastnictví se ale objevují i v raném křesťanství

a husitství, kdy určitá skupina lidí dává svůj majetek do společného vlastnictví. Do 19. století se používá slovní označení socialismus a od roku 1839 francouzský utopista Étienne Cabet použil označení komunismus pro název komunitního hnutí. Komunismus byl od 19. století chápán jako radikálnější hnutí a více ateisticky pojaté nežli pojem socialismus.

Podstatné rozšíření těchto myšlenek se datuje do 19. století. Zásadními teoretiky tohoto směru se stali Karel Marx a Friedrich Engels, kteří komunismu vtiskli levicovou orientaci a revoluční charakter, který spočíval v tom, že zrušení soukromého vlastnictví je možné pouze násilím.

První zemí, kde se komunismus prosadil v roce 1917 a na dlouhá desetiletí se stal jediným a centrálním politickým systémem, byl SSSR, odkud se šířil do dalších zemí v jeho sféře vlivu.

5. STÁTNÍ SYMBOLY TOTALITÁRNÍCH STÁTŮ

5.1 Svaz sovětských socialistických republik

5.1.1 Státní znak SSSR a jeho předchůdců

Zánikem carského Ruska a vznikem nového uskupení s názvem Svaz sovětských socialistických republik došlo k celé řadě změn a tyto změny myšlení postihly i symboly, které reprezentovaly nově vzniknuvší stát. Nově utvořené státní útvary s totalitárními principy popřely vše dosavadní a tato společenská změna se odrazila ve zcela nové vizuální identitě státu. Do roku 1917 měl státní znak podobu heraldického útvaru s dvouhlavým orlem se třemi korunami, jablkem a žezlem, který reflektoval formu tehdejšího carského Ruska.

Obrázek 8: Znak Ruského carství 1547–1721.

Obrázek 9: Znak Ruského impéria z roku 1730.

Obrázek 10: Velký znak Ruského impéria z roku 1882.

Obrázek 11: Státní znak Ruska v roce 1917.

Obrázek 12: Státní znak SSSR z let 1923–1936.

Obrázek 13: Státní znak SSSR, který platil až do roku 1991.

Obrázek 14: Současná podoba znaku Ruské federace.

Státní znak Sovětského svazu byl tvořen od roku 1923 několika základními prvky. Celkový tvar symbolu byl vymezen do kruhu obilnými klasy, jež jsou ovázané červenou stuhou. Na stuze nacházíme v jazycích jednotlivých svazových republik text *Proletáři všech zemí, spojte se!*, přičemž nápis v ruštině je umístěn centrálně pod vycházejícím sluncem (od roku 1958) ozařující zeměkouli se symboly srpů a kladiva. Zcela nahoře, mezi hroty obilných klasů je umístěna rudá pěticípá hvězda.

Znak SSSR ve své první verzi z roku 1923 již obsahoval prvky, které přetrvaly až do zániku v 90. letech 20. století. V této první verzi jsou kontinenty vyplněny červenou barvou a počet stuh a k nim příslušejících nápisů *Proletáři všech zemí, spojte se!* byl uveden v šesti jazycích: rusky, ukrajinsky, bělorusky, gruzínsky, arménsky a ázerbájdžánsky. Tvar znaku SSSR je též někdy nazýván emblémem.

V dalších verzích znaku se pouze měnil počet stuh, na kterých je uvedeno sousloví *Proletáři všech zemí, spojte se!* Ve verzi z let 1936–1946 znak obsahoval 11 stuh, kde přibyly jazyky: kazaština, kyrgyzština, tádžičtina, turkmenština, uzbečtina. Ruská verze textu se přesunula do středu, zcela dolů pod vycházející slunce. V roce 1946 se počet stuh zvýšil na 16. Byly přidány jazyky dalších svazových republik: estonština, litevština, lotyština, moldavština a finština (jazyk Karelo-finské republiky).

Poslední revize počtu stuh nastala po zrušení Karelo-finské svazové republiky a patnáct stuh ve znaku vydrželo až do rozpadu Sovětského svazu v roce 1991.

Svaz sovětských socialistických republik existoval v letech 1922–1991 a počet jeho svazových republik se v průběhu let měnil. Zde je uveden výčet platný od roku 1958: Ruská sovětská federativní socialistická republika, Ukrajinská sovětská socialistická republika, Běloruská SSR, Uzbecká SSR, Kazašská SSR, Gruzínská SSR, Ázerbájdžánská SSR, Litevská SSR, Moldavská SSR, Lotyšská SSR, Kyrgyzská SSR, Tádžická SSR, Arménská SSR, Turkmenká SSR, Estonská SSR.

Tento státní útvar byl násilně vytvořen a od roku 1924 pod vedením Josifa Vissarionoviče Stalina, který přebíral a zdokonalil metody teroru Vladimíra Iljiče Lenina. Za cenu vysokého počtu obětí na civilním obyvatelstvu proměňoval zemědělsky orientovanou zemi na centrálně řízenou a plánovanou ekonomiku. Země byla postupně přetvářena na industriální charakter, který souvisel s budováním početné Rudé armády. Zásadní změnu pro tehdejší venkov znamenala kolektivizace zemědělství, která nabyla násilnou formu, jež si vyžádala obrovské

oběti na lidských životech domácího obyvatelstva. Podle odhadů tyto čistky dosáhly počtu čtyřiceti milionů obětí (v letech 1917–1953) a svým počtem přesahují následky druhé světové války.

Ve státním znaku Svazu sovětských socialistických republik bylo včleněno vše, co daná země nabízela: obilné klasy (reprezentující mimořádně úrodnou oblast Ukrajiny), vycházející slunce (vyjadřující to, že komunismus je nejlepším konceptem státní formy), rudou hvězdu (definující vedoucí roli komunistické strany), srp a kladivo (ilustrující zemědělský, ale i průmyslový charakter země), zeměkouli s kontinenty vyplněnými rudou barvou. Obilné klasy jsou převázány rudou struhou, na níž nacházíme nápis: *Proletáři všech zemí, spojte se!* v jazycích jednotlivých svazových republik.

Při hodnocení charakteru a vizuální podoby znaku Svazu sovětských socialistických republik došlo k tomu, že do výsostného znaku státu byly včleněny grafické prvky, které pro svou složitost a přílišnou saturaci utvořily velmi bizarní výsledek. Složitost je natolik velká, že už samotná výroba musela být velmi komplikovaná a zejména rozlišitelnost jednotlivých prvků je velmi problematická. Nový vizuální symbol zcela potlačil dlouhou historii Ruské říše a vytvořil vše od počátku na zcela jiných symbolech.

Nejvíce zarážející je to, že SSSR se po druhé světové válce stal světovou velmocí disponující jadernými zbraněmi, měla k dispozici veškeré nerostné suroviny, ale současně míra její kulturní vyspělosti nedokázala dosáhnout toho, aby její vizuální identita byla reprezentována důstojnými státními symboly.

Dnes a denně narážíme na problematicky zpracované značky a vizuální styly firem, ať již v soukromém či veřejném sektoru, ale jedná se jen vždy o menší subjekty či projekty, které si v nějakém čase uvědomí rozporuplnost dosavadního řešení a provedou aktualizaci. Bohužel v případě SSSR k tomu nedošlo a tato podoba státního znaku přetrvala až do jeho rozpadu v devadesátých letech dvacátého století.

Čas ukázal a prověřil, že smyšlená vláda rolnicko-dělnických zástupů v SSSR není schopna obstát v delším časovém období a bylo jen otázkou času, kdy tato země, kde komunismus vykročil rázně do světa krvavou stopou v roce 1917, padne a rudé hvězdy budou jen neblahou vzpomínkou.

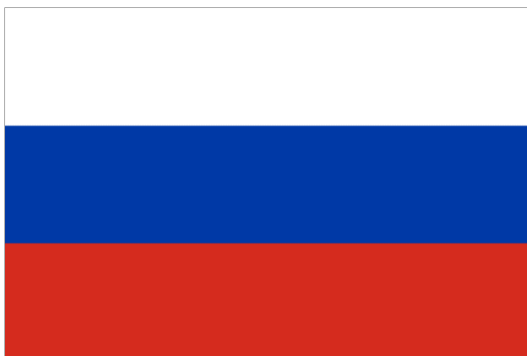
Následuje vyobrazení všech znaků svazových republik, kde je koncept analogický znaku SSSR a výše uvedené prohřešky jsou zde násobeny počtem.

5.1.2 Státní znaky svazových republik SSSR

Obrázek 15: Státní znaky Arménské SSR, Ázerbájdžánské SSR, Běloruské SSR, Estonské SSR, Gruzínské SSR, Karelo-fínské SSR, Kazašské SSR, Kyrgyzské SSR, Litevské SSR, Lotyšské SSR, Moldavské SSR, Ruské SFSR, Tádžické SSR, Turkmenské SSR, Ukrajinské SSR, Uzbecké SSR, Zakavkazské SSR.

5.1.3 Státní vlajka SSSR a jeho předchůdců

Obrázek 16: Vlajka Ruského impéria z let 1686–1917.

Obrázek 17: Vlajka Svazu sovětských socialistických republik z let 1923–1955.

Obrázek 18: Vlajka Svazu sovětských socialistických republik platná do roku 1991. V roce 1980 bylo pouze stanoveno, že srp a kladivo jsou vyobrazeny jen na lícové straně, rubová strana je pouze červená.

Obrázek 19: Vlajka Ruské federace platná v současnosti.

5.1.4 Státní vlajky svazových republik SSSR

Státní vlajky svazových republik SSSR na první pohled vyjadřují svou příslušnost k mateřskému státu svou základní barevností v rudé barvě a je zde vždy přítomna pěticípá hvězda doprovázená srpem a kladivem. Cílem bylo odlišit velký počet federálních států navzájem od sebe a současně vždy jasně definovat sounáležitost k mateřskému státu. Samotný SSSR se snažil vytvářet iluzi federálního státu, ale pravdou bylo, že přičleňování jednotlivých zemí nebylo založeno na demokratických principech či veřejném plebiscitu. Tehdejší vládcí potřebovali území ze strategických a surovinových důvodů a užili všech myslitelných metod, aby dosáhli vytvoření jednoho pevného federálního svazku. Celý proces slučování v jeden celek byl doprovázen násilím, rusifikací, která zahrnovala zavádění azbuky. Po zhroucení SSSR většina svazových republik prohlásila svou účast ve svazu za násilnou okupaci svého území. Bohužel i v dnešní době po rozpadu SSSR Ruská federace stále vyvíjí na dřívější členy svazu mocenský nátlak, aby jim zabránilo ve vstupu do struktur západního světa, jako je např. Evropská unie či NATO.

Obrázek 20: Státní znaky Arménské SSR, Ázerbájdžánské SSR, Běloruské SSR, Estonské SSR, Gruzínské SSR, Karelo-finské SSR, Kazašské SSR, Kyrgyzské SSR, Litevské SSR, Lotyšské SSR, Moldavské SSR, Ruské SFSR, Tádžické SSR, Turkmenké SSR, Ukrajinské SSR, Uzbecké SSR, Zakavkazské SSR.

5.1.5 Symbolika použitá na státních symbolech SSSR a jeho předchůdců

Ve znaku Ruska mimo období 1917–1993 vždy nacházíme dvouhlavého orla, který je odkazem na Byzantskou říši, přičemž stylizace orla nese stopy doby Petra Velikého. Další významové vysvětlení orla je uváděno, že orel svými dvěma hlavami, které pohlíží na východ a západ, spojuje tehdejší říši. Poslední významové vysvětlení symboliky orla je uváděno jako princip jednoty státu a církve.

Obrázek 21: Znak Byzantské říše.

Obrázek 22: Současná podoba znaku Ruska.

Již v 16. století nacházíme na hrudi orla štít, ve kterém je vyobrazen svatý Jiří na bílém koni a svým kopím probodává na zemi ležícího draka. Tři koruny nad hlavami orla vyjadřují suverenitu jednotlivých ruských republik. Ve znaku je vyobrazeno žezlo a jablko jako tradiční výraz svrchovanosti a moci Ruska.

Obrázek 23: Současná podoba znaku Moskvy.

Pěticípá hvězda je jako symbol využíván od nepaměti jako součást mnoha vlajek států a znaků většinou v plné variantě, která převažuje. Pěticípou hvězdu najdeme na více než třech desítkách státních vlajek na celém světě. V několika málo případech je využita obrysová varianta (např. Nový Zéland) a v několika případech je použita forma pentagramu, kdy je pět vrcholů hvězdy spojeno úsečkami (např. Etiopie a Maroko). Komunisté si zvolili pěticípou hvězdu a použili ji jako jeden z hlavních symbolů revoluce v roce 1917. Nabízí se několik možných výkladů, proč zvolili právě pěticípou hvězdu, kde každý cíp má svou interpretaci:

- Prst dělníkovy ruky.
- Reprezentuje vládu komunismu na všech pěti kontinentech.
- Vláda dělníků, rolníků, vojáků, mládeže a pracující inteligence.

Obrázek 24: Obrysová varianta pěticípé hvězdy.

Na vlajce Svazu sovětských socialistických republik byla použita zlatá obrysová varianta pěticípé hvězdy na rudém podkladu, který symbolizuje prolitou krev za revoluce, jež měla vést k novému a údajně spravedlivějšímu společenskému pořádku.

Symbol pěticípé hvězdy byl po druhé světové válce importován do mnoha státních symbolů ve sféře vlivu SSSR, ať už se jednalo o Čínskou lidově demokratickou republiku, ale i znak České republiky byl o tento symbol doplněn. Od 90. let 20. století započal ústup hvězd, který souvisel s rozpadem SSSR, a např. v Maďarsku a Polsku byla komunistická symbolika zakázána zákonem. V České republice byl v Senátu Parlamentu ČR předložen zákon, který zakazoval užívání komunistických symbolů, ale tento návrh nebyl našimi zákonodárci přijat. Citace z návrhu zákona:

Komunismus je jedním z typů totalitarismu, který popírá jakýkoliv pluralismus, občanská práva a svobody, individuální svobody, a to s ohledem na jeho základní teze spočívající v zničení všeho, co ochraňuje a zajišťuje soukromé vlastnictví, realizaci třídního boje, nastolení diktatury proletariátu, zrušení vázanosti státních orgánů zákonem a v importování komunistické revoluce do všech koutů světa pro „osvobození“ veškerého dělnictva. [61]

Z historického hlediska byla rudá hvězda také symbolem Rudé armády, která jako taková za cenu vysokých ztrát porazila hitlerovskou Německou říši, což bývá parafrázováno slovy, že německý voják byl utopen v krvi ruského vojáka. Samotné označení Rudá armáda bylo používáno v letech 1918–1946, kdy se přejmenovala na Sovětskou armádu a měla v roce 1992 bezmála tři miliony členů.

Obrázek 25: Znak Československé socialistické republiky z let 1960–1990.

Česká republika, která byla ve sféře vlivu SSSR, se dočkala mimo jiné i změny svého státního znaku. Původní tvar znaku byl nahrazen husitskou pavézou, na níž zůstal dvouocasý lev ve skoku, ale jeho královská koruna byla nahrazenou rudou hvězdou se zlatým orámováním. Na hrud' lva byl vložen červený štít se zlatým orámováním se siluetou hory Kriváň s planoucí vatrou, což bylo v některých pramenech interpretováno jako nehasnoucí plamen revoluce.

Tato zásadní změna výsostného symbolu naší země byla silně kritizována jak odborníky, tak i prostou veřejností. Bylo především vytýkáno odejmutí zlaté koruny a její nahrazení rudou pěticípou hvězdou na rudém podkladu. Byl vytýkán tvar samotného znaku i umístění štítu na hrud' lva. Jednalo se tak o další doklad toho, že autonomie naší země má své jasné hranice a že jsme po druhé světové válce područí Německa vyměnili za vazalství SSSR.

Srp a kladivo jsou jedním z novějších symbolů, které si zvolili bolševici za svůj identifikující prvek změn v tehdejším Rusku. Po druhé světové válce byl vkládán do symbolů zemí spolupracujících (známo též jako družba) se SSSR.

Obrázek 26: Stylizovaná podoba srpů a kladiva.

Ještě před tím, než se přijala symbolika srpů a kladiva, tak v letech 1918–1922 se místo srpů používal stylizovaný pluh, který reprezentoval zemědělce. Myšlenka pluhu a později srpů ve spojení s kladivem a pěticípou hvězdou vyjadřovala základní opěrné body tehdejší společnosti: zemědělce a dělníky na pozadí rudé pěticípé hvězdy. Hvězda měla na počátku výrazně odlišnou velikost úhlů jednotlivých cípů.

Obrázek 27: Pěticípá hvězda s vyobrazeným pluhem a kladivem.

5.2 Německá říše

Oficiálním a správným názvem tohoto státního útvaru v letech 1933–1945 bylo označení Německá říše popř. Velkoněmecká říše. Slovní označení Třetí říše bylo jen produktem propagandy a používalo se na doporučení ministerstva propagandy jen do roku 1939.

Významově Třetí říše odkazovala na následnictví Svaté říše římské (první říše, 962–1806) a Bismarkově druhé říši (1871–1890).

V následujících dvou kapitolách je vyobrazena posloupnost vývoje státního znaku a vlajky Německa včetně jeho státních forem od 9. století. Jedině tak můžeme pochopit dějinné souvislosti a návaznost vizuálních prvků, kterou nacházíme ve znaku a vlajce Německé říše v letech 1933–1945. Tyto prvky jsou zachovány i na současném znaku Německa.

5.2.1 Státní znak Německa a jeho předchůdců

Státní znak Německa obsahuje základní prvek, který jej provází již od 9. století n. l., tzn. od vzniku Svaté říše římské, a tím je orlice. Zajímavostí je, že v české heraldice je pod pojmem orlice symbolizován orel s jednou hlavou a orel má vždy hlavy dvě.

Obrázek 28: Znak Svaté říše římské na dobovém vyobrazení.

Obrázek 29: Znak Německé říše z let 1815–1866.

Obrázek 30: Znak Německého císařství z roku 1871.

Obrázek 31: Znak Německého císařství z let 1871–1918.

Obrázek 32: Znak Výmarské republiky z let 1919–1933.

Obrázek 33: Státní znak Německé říše z let 1933–1945.

Obrázek 34: Státní znak Německa od roku 1949 po současnost.

5.2.2 Státní vlajka Německa a jeho předchůdců

Obrázek 35: Vlajka Svaté říše římské z let 800–1400.

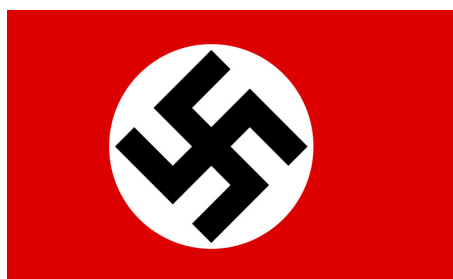
Obrázek 36: Vlajka používaná ve Svaté říši římské z let 1400–1806.

Obrázek 37: Vlajka Německé říše z let 1871–1919.

Obrázek 38: Vlajka Německa z let 1919–1933 za období tzv. Výmarské republiky.

Obrázek 39: Vlajka Německé říše z let 1933–1945.

Obrázek 40: Vlajka Německé demokratické republiky, jejíž podoba byla přijata v roce 1959.

Obrázek 41: Současná podoba vlajky Německa, která byla přijata v roce 1949.

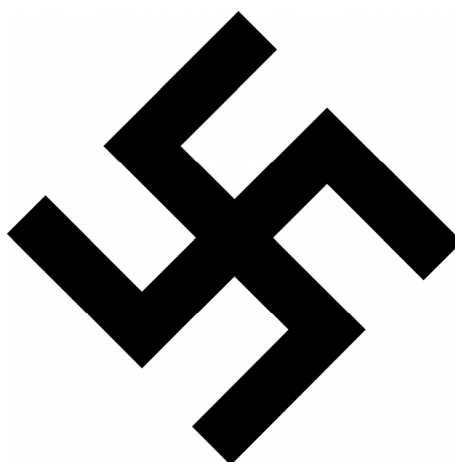

Obrázek 42: Současná podoba vlajky Německa, kde je do středu vložen znak. Tato varianta je využívána výhradně vládními institucemi.

5.2.3 Symbolika použitá na státních symbolech Německé říše

Na téma svastiky resp. hákového kříže toho bylo napsáno již velmi mnoho. V mnoha zemích jeho použití upravuje zákon nevyjímaje Českou republiku, kde zobrazení hákového kříže není zakázáno, ale je zde uvažováno v širších souvislostech. Tzn., že pokud zobrazení odkazuje a propaguje nacistické Německo a ideje, jehož bylo nositelem, tak se jedná o trestný čin podle zákona č. 40/2009 Sb. §403: podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka. Trestným činem je i to, pokud někdo projevuje sympatie nacistickému Německu či případně popírá, zpochybňuje či schvaluje genocidu, která byla spáchána ve 30. a 40. letech 20. století.

Hákový kříž je z konstrukčního hlediska rovnoramenný kříž, jehož ramena jsou v polovině zalomena v pravém úhlu. V počátcích používali nacisté hákový kříž v položené (kolmé) poloze, ale později se prosadila varianta, která je natočena o úhel 45 stupňů.

Obrázek 43: Pravotočivý hákový kříž používaný nacisty.

V hudebním světě byla dlouho hudba Richarda Wagnera (1813–1883), který proslul svými protižidovskými názory, považována jistými kruhy za jeden ze symbolů nacismu. Stín na rodinu Wagnerů vrhla především adoptovaná dcera Winifred Marjorie Wagner, jež byla osobní přítelkyní Adolfa Hitlera. Sám Adolf Hitler považoval Wagnerovu hudbu za božskou, při jejímž poslechu se dostával do stavu podobnému transu, a v dobách nacistů byla součástí mnoha společenských událostí.

Nezanedbatelným prvkem při setkávání členů nacistické strany od samého počátku se staly prvky mysticismu, které vytvářely myšlenku, že německý národ je vyvolen a historicky předurčen k tomu, aby zaujal čelné místo ve vládě tohoto světa. Nacisté se snažili v různých částech světa nalézt důkazy o tom, že jedině árijská rasa je předurčena k vládě všem ostatním rasám. V dokumentu Vítězství vůle, který dokumentuje setkání nacistů v Norimberku v roce 1936, jsou využívány pochodně, rozměrné vlajky, bubny, vojenské jednotky mají své vojenské zástavy, jež evokují dávnou minulost a svou podobou připomínají standarty Římské říše.

24. července 1938 vystoupily původně samostatné horolezecké expedice: německá a rakouské na vrchol Eigeru, který dlouhá léta odolával, a vyžádal si do té doby 10 obětí. Horolezci se po návratu dočkali přijetí u vůdce a z jejich úspěchu se stala mimořádná propagandistická událost, kterou Paul Joseph Goebbels přirovnal k důkazu jednoty mezi Němci a Rakušany [47] (bylo to jen tři měsíce po anšlusu Rakouska).

V Evropě, ale i České republice se relativně často objevují neonacistické skupinky prostovlasých chlapců, kteří se hlásí k odkazu nacistického Německa a v jejich heslech zaznívá negativní postoj k národnostním menšinám na našem území (Bílé Čechy, Čechy Čechům). Pravdou je, že míra jejich znalostí není příliš vysoká, jelikož oni, jako potomci Slovanů by byli v rámci nacistického Německa podřadnou rasou a jejich zařazení ve společnosti by bylo vymezeno pro nekvalifikovanou manuální práci a pouze by sloužili vyvoleným potomkům germánského národa.

Samotná svastika má ale své kořeny mnohem hlouběji než by se mohlo zdát. Její vyobrazení se objevuje již v 5. století před naším letopočtem v tzv. harapské kultuře. V Asii ji využívali hinduisté a v evropském prostoru ji jako dekorativní vzor využívalo starověké Řecko. U starých Slovanů byly nalezeny předměty, které byly ozdobeny vzory se svastikou. Podle dostupných informací si symbol svastiky pro nacisty vybral sám Adolf Hitler, přičemž

inspirační zdroj je pravděpodobně z kruhů Rudolfa Hesse. Autorství výtvarného řešení nacistického praporu je připisováno Adolfu Hitlerovi.

Obrázek 44: Mozaika z dob Starověkého Řecka.

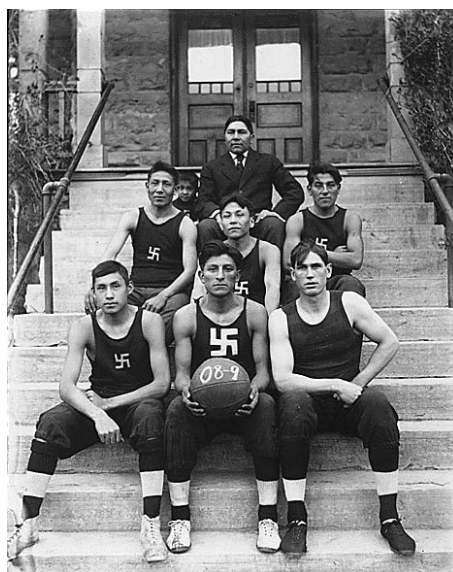
Svastika je od nepaměti považována za symbol dobra a existuje levotočivá a pravotočivá varianta, kterou si zvolili právě nacisté. Vlajka s červenou plochou, bílým kruhem uprostřed, v jehož středu je černý pravotočivý hákový kříž postavený na hranu. Stala se tak symbolem Národně socialistické německé dělnické strany již v roce 1920, aby se za pár let stala státní vlajkou Německé říše v roce 1933.

Obrázek 45: Svatyně v Soulu s levotočivou svastikou na štítu.

Obrázek 46: Pečetidlo z dob existence harapské kultury.

Obrázek 47: Basketbalisté domorodého původu v USA v roce 1909.

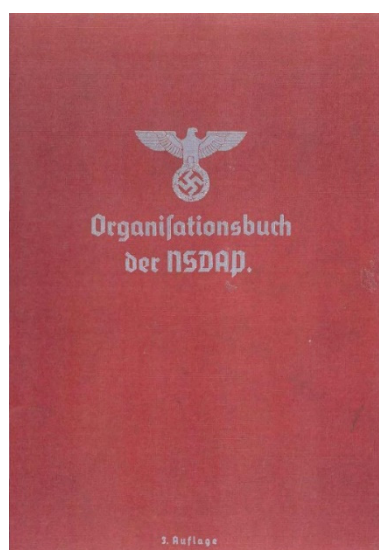
Obrázek 48: Vlajka NSDAP přijatá v roce 1920.

Obrázek 49: Vlajka vrchního velitele Wehrmachtu.

Nacisté si osvojili kombinaci barev černá – bílá – červená, jež byly ústředními barvami využitými na vlajce. K těmto barvám v jejich počátcích patřila hnědá barva, kterou ve 30. letech používaly jednotky SA pro své uniformy.

Samotný vizuální styl byl rozpracován po nástupu nacistů k moci v publikaci s názvem **Organisationsbuch der NSDAP** [48] Dr. Robertem Leyem. Tento obsáhlý materiál na více než pěti stech stranách ošetřoval použití hákového kříže, vzhled insignií, označování jednotlivých částí armády a mimo jiné typografické řešení materiálů Třetí říše apod. Nacisté tímto dokázali dát svým materiálům jednotící prvky, čímž dokázali maximalizovat jejich účinek.

Obrázek 50: Obálka knihy *Organisationsbuch der NSDAP*.

Obrázek 51: Ukázka z knihy *Organisationsbuch der NSDAP*.

V Německu byla historická tradice ve využívání lomených typů písem, ale s postupem času byl tento druh písma nahrazován konstruovanými typy bez serifů. Německo bylo v podstatě posledním evropským státem, kde se lomená typografie udržela bezmála až do poloviny 20. století. V roce 1941 bylo užívání novogotické typografie oficiálně zakázáno s odkazem na židovský původ tohoto typu písma. Pravděpodobnějším důvodem rozhodnutí bylo to, že písmo bylo příliš komplikované a obsah textu bylo složitější identifikovat, což např. u plakátové tvorby je značný handicap. Po této radikální změně bylo využíváno tzv. humanistické písmo, které má kořeny v 15. století v období renesance.

Obrázek 52: Ukázka pásky, kterou nosili příslušníci elitní jednotky *SS-Liebstandarte Adolf Hitler* na rukávu levé ruky.

Obrázek 53: Říšská marka z roku 1936 (vlevo) a z roku 1938, kdy byly přidána svastika.

Obrázek 54: Plakáty z let 1938–1941 využívající lomené písmo.

Za symbol nacismu je možno považovat i zdviženou pravici, při němž byl pronášen pozdrav „Sieg Heil“, což je starý německý pozdrav s významem Vítězství zdar. Druhou variantou pozdravu byl „Heil Hitler“, který znamená Zdar Hitlerovi. Tyto pozdravy vyjadřovaly v počátcích kladný postoj k nacistům a po roce 1933 byl mezi příslušníky armády povinný a nahrazoval klasické salutování.

Obrázek 55: Zdvížená pravice jako symbol nacismu přetrvává dodnes.

Součástí nacistické ideologie byly restriktce vůči všemu, co bylo proti smýšlení architektů Třetí říše. Tyto umělecké směry dostávaly nálepku židobolševické, popř. neněmecké umění, a tím pádem i škodlivé novému zřízení. Prakticky veškeré moderní umění bylo zakázáno a jedním z projevů kulturního útlaku se stalo uzavření Bauhausu. Na index se dostal kubismus, expresionismus, surrealismus, dadaismus a mnoho dalších.

6. VÁLEČNÝ A PROPAGANDISTICKÝ PLAKÁT

V totalitárních společnostech byla striktně stanovena pravidla a jakékoliv vybočení z řady mohlo být důvodem, jak na sebe upozornit a ohrožit život svůj či svých blízkých. Nacistický režim měl relativně krátký život, přesto ale zemřelo jejich úsilím šest milionů evropských židů a celkový počet obětí druhé světové války dosáhl šedesáti milionů. Mezi další oběti je možno započít zraněné, ale i rodiny, které se ocitly bez otců, matek a dalších rodinných příslušníků. Ničivý dopad měl i komunistický režim, který se zrodil v říjnové revoluci roku 1917. Sovětští vůdci nejdříve obrátili zbraně proti vlastním občanům a zanedlouho se utkali s nacisty. Za vydatné spolupráce spojeneckých armád a zejména Spojených států amerických byli nacisté poraženi, ale výsledkem tohoto válečného konfliktu byla výrazná polarizace světa. Vypukla studená válka, která až do rozpadu Svazu sovětských socialistických republik přinášela prvky totalitární vlády v naší zemi.

Jednou z možností, jak změnit postoj obyvatel v masovém měřítku, je systematická informační kampaň ve formě jasně formulovaných sdělení, která dokážou v delším časovém horizontu zcela proměnit smýšlení populace. Na počátku minulého století byl hojně využíván propagandistický plakát, jehož masivní využití státním aparátem se datuje do období první světové války. Stát potřeboval získat lidské, ale i ekonomické zdroje nezbytné ke krytí nákladů válečného tažení. Plakát se stal svou nízkou cenou a rychlostí přenosu informace, která se dala snadno distribuovat na území celého státu, tím nejefektivnějším nástrojem vizuální komunikace té doby.

S chytrou a systematickou propagandou lze docílit toho, že si národ zamění ráj s peklem a naopak.

— *Adolf Hitler* [15, s. 101]

Ideální je plakát, a to nejen propagandistický, který zaujme, jehož obsah je srozumitelný a je žádoucí, aby míra jeho přesvědčivosti byla co nejvyšší. Současně je plakát ideálním médiem pro zprostředkování sdělení co nejširšímu okruhu příjemců a zasahuje všechny vrstvy společnosti od dělníků až po ředitele továren. Umístění plakátů před první světovou válkou bylo spíše umírněné a počty i plochy byly regulovány. Situace se ale změnila poté, kdy se zadavatelem reklamy stává stát, který má zájem na maximálním účinku těchto reklam, jelikož v jeho vlastním zájmu je korigovat myšlení obyvatel a získat potřebné suroviny, ať již se jedná o finanční zdroje či lidské životy, které jsou v dobách války nedostatkovým zbožím. Ve Spojených státech dosahovalo množství výtisků ve 20. letech 20. století miliónových počtů, což bylo do té doby nevídané.

Prostředky, které jsou obsahem válečného a propagandistického plakátu, střídají několik základním emočních apelů, jež svým obsahem nabádají nejširší vrstvy ke splnění žádaného cíle. Je užíván princip vytvoření sepětí domácího obyvatelstva s vojáky na frontě ať již aktivní účastí ve válce nebo investováním do válečných půjček. Častým námětem plakátů se stávají činy, které páchají nepřátelská vojska – může se jednat o násilí na ženách formou znásilňování a vražd dětí. Nacistická propaganda např. využila v motivech svých plakátů spojenecké nálety. V samotném závěru války byly bombardovány obytné čtvrti Drážďan, při nichž zahynulo více než třicet tisíc obyvatel. Tento smyslu pozbývající útok na civilní obyvatelstvo je dodnes předmětem polemik. Masakr v polské Katyni byl taktéž přetaven do sdělení, které mělo varovat před Rudou armádou.

Dějiny ale ukazují, že většinu obyvatelstva je možno dlouhodobou a masivní informační kampaní přesvědčit prakticky o čemkoliv a výrok „stokrát opakovaná lež se stává pravdou“ má v tom kontextu mrazivý nádech.

Je možno říci, že autor úspěšné propagandistické kampaně v totalitárním režimu si uvědomuje svou cílovou skupinu: nikterak vzdělaný člověk nižšího společenského statutu, který nevyhledává souvislosti, ale spíše jen přijímá. Jeho primárním cílem je žít a pro tento život mít dostatek zdrojů. Propaganda si neklade za cíl přesvědčit intelektuální kruhy, jelikož nejsou početnou ani rozhodující silou ve společnosti a v obou režimech byly tyto vrstvy cíleně likvidovány. Prostou analýzou zastoupení jednotlivých vrstev společnosti dojdeme k tomu, že většina potencionálních voličů je právě tou jednodušší vrstvou a autor sdělení vytváří snadno identifikovatelná a čitelná sdělení pro rozhodující masu. Jinotaj či znalost složitých souvislostí zde nemá místo. Nacisté dokázali angažovat kreativní a schopné

spolupracovníky, s jejichž využitím vytvořili nástroje, ve kterých přesně identifikovali témata diskutovaná davy: syndrom ponížení Německa po první světové válce a nezaměstnanost. Do takto připravených hlav do podoby živné půdy pak již jen přidávali manipulativní prvky, mezi něž patřily teorie o židobolševickém spiknutí apod.

Co se týká protižidovských tendencí, tak ty se vinou celými dějinami lidstva a prvotní záminkou je patrně to, že jsou považováni za národ, který má přímý podíl na smrti božího syna, byť časový odstup od spáchání tohoto skutku a princip kolektivní viny je značně problematický. Celý středověk je prosycen nejenom útoky katolické církve na příslušníky židovského obyvatelstva, které se muselo často vykoupit, aby uhájilo holý život. V dobách morových epidemií byli Židé obviňováni z toho, že otrávil studny a způsobili tak morovou nákazu.

V 19. století se konsoliduje obor eugenika, který je myšlenkovým proudem, jež se zaměřuje na zkoumání genetického fondu člověka s cílem vydefinovat jeho nejdokonalejší formu. Za zakladatele eugeniky je možno považovat Francise Galtona (1822–1911), který byl britským matematikem a vědcem. Na počátku 20. století jsou tyto tendence k nalezení ve Spojených státech, kde v roce 1907 byl přijat zákon, který umožňoval sterilizaci zločinců a mentálně postižených. Ve Velké Británii patřil mezi významné zastánce eugeniky např. i Herbert George Wells (1866–1946), který prohlásil:

Věřím, že nikoli výběr těch nejúspěšnějších pro chov, ale sterilizace těch vadných je tou pravou možností jak zlepšit lidskou populaci.

— *Herbert George Wells* [41]

Útoky na židovské etnikum se v závěru 19. a první poloviny 20. století nevyhýbají Rusku, Polsku, Argentině a arabským zemím. Posledním zaznamenaným pogromem ve 20. století se proslavilo polské město Kielce v roce 1946, při němž bylo zabito 37 osob židovského původu.

Po druhé světové válce v době, kdy se zjistil skutečný rozsah průmyslové likvidace židovského obyvatelstva, bylo překvapením pro celý svět, že Německo jako kulturní národ

s dlouhou historií se tím stalo symbolem krutostí, které do té doby neměly obdoby. Cílem války se nestal nepřátelský voják, ale ženy, děti, staří lidé a záminkou byla příslušnost k nežádoucímu etniku. Dějinné souvislosti přinesly světovou ekonomickou krizi, která utvořila podmínky pro ekonomický zázrak nacistických plánovačů. Masy vidouce ekonomickou prosperitu a oživení po jejich nástupu k moci, daly své hlasy právě jim a ti pak mohli realizovat své vize.

Obrázek 56: Chci tě. Britové vstupte do armády své vlasti! Bůh ochraňuj krále. Velká Británie, 1914. Tento plakát se stal prvním svého druhu a definoval tím vzor pro ostatní, autor: Alfred Leete.

Obrázek 57: Splň svou povinnost. Itálie, 1917.

Obrázek 58: Tati, co jsi dělal za Velké války? Autor: Savile Lumley, Velká Británie 1917.

Obrázek 59: Chci tě do americké armády. Nejbližší náborové centrum. Autor: James Montgomery Flagg, USA 1917.

Obrázek 60: Pojd' a připoj se ke šťastnému návalu na frontě, neznámý autor, Irsko, 1915–1916.

Obrázek 61: *Matka vlast volá!*, autor I. Toidze, SSSR 1941.

Obrázek 62: *Ty! Čím jsi pomohl frontě?*, autor: D. Moor, SSSR 1941.

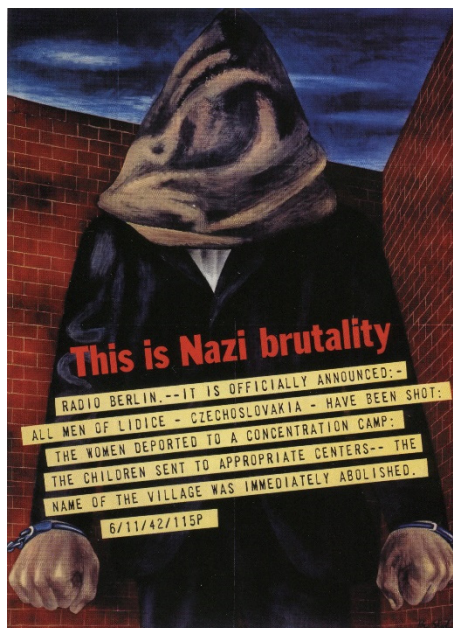

Obrázek 63: Naše armáda je armádou osvobození pracujících. J. Stalin, neznámý autor, SSSR 1939.

Následují plakáty, kde vydavatel využívá nepřipustné postupy odporující tehdejším vojenským konvencím při válečných operacích. Obvyklým tématem kritiky bývají útoky na civilní obyvatelstvo nebo např. bombardování oblastí, kde žije civilní obyvatelstvo, jako tomu bylo v případě leteckého útoku na Drážďany.

Obrázek 64: Evropské ženy a děti žalují! Je to Anglie, která shodila 12. ledna 1940 první bomby na civilní obyvatelstvo. Německo 1940.

Obrázek 65: *Toto je nacistická brutalita*, autor: Ben Shahn, USA 1942.

Dalším velmi frekventovaným motivem plakátu se stala aktivizační kampaň s cílem zapojit civilní obyvatelstvo do válečného angažmá formou investice do nákupu státních dluhopisů, jejichž cílem je získat potřebné zdroje pro vedení války. Obyvatelé jsou přesvědčováni o tom, že čím více bude zbraní, tak tím dříve se budou cítit bezpečně oni sami a jejich blízcí.

Obrázek 66: *Půjčka svobody. Válka do vítězství*, autor: Pjotr D. Bučkin, Rusko 1917.

Obrázek 67: Podepište sedmou válečnou půjčku, autor: Alfred Offner, Německo 1917.

Obrázek 68: Ó, prosím, tati! Kup mi válečný dluhopis, autor: Joseph Earnest Sampson, Kanada 1917.

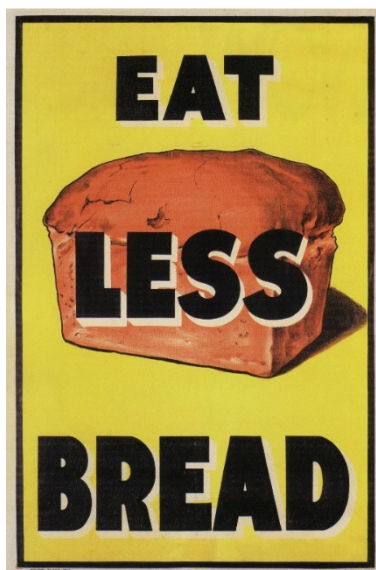

Obrázek 69: Kujte německé meče. Podepisujte válečné půjčky, autor: Willy Szesztokat, Německo 1917.

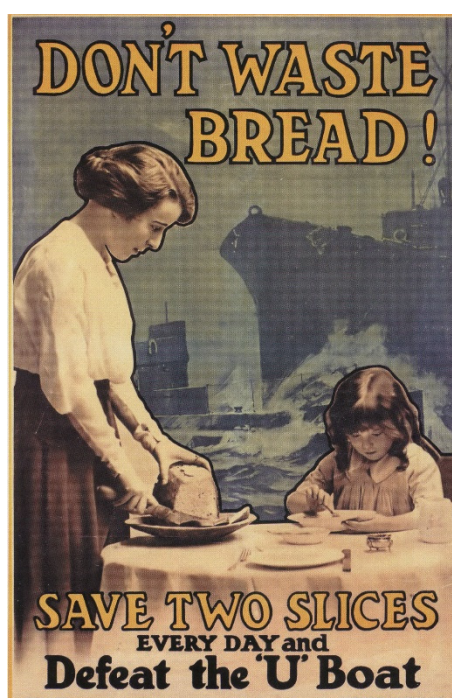

Obrázek 70: Pro Francii složte vaše zlato. Zlato bojuje za vítězství, autor: Jules Abel Faivre, Francie 1915.

Na každý stát, který vedl válku, tak doléhal nedostatek potravin, a bylo obvyklé, že jejich vydávání bylo regulováno formou potravinových lístků, jež umožnily rovnoměrnější spotřebu.

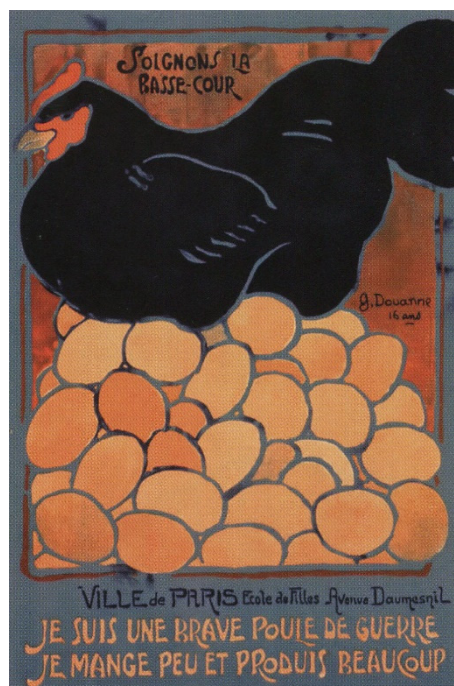

Obrázek 71: Jezte méně chleba, neznámý autor, Velká Británie 1917.

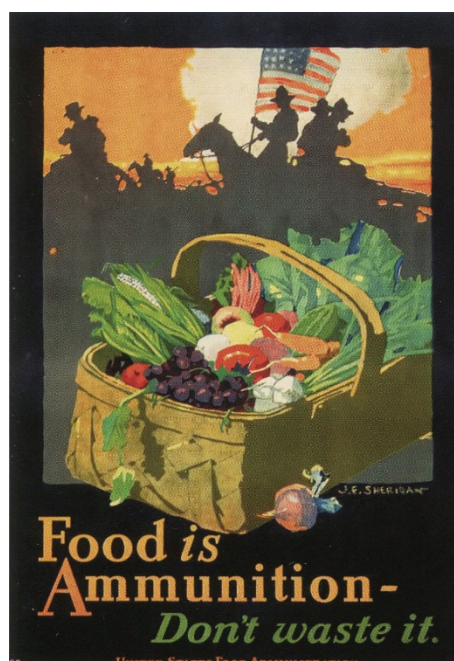
Obrázek 72: Neplýtvej s chlebem! Ušetři každý den dva krajíce chleba a poraž U-Booty, neznámý autor, Velká Británie 1917.

Obrázek 73: Pečuj o dvůr. Jsem statečná slepička. Jím málo, plodím hodně, autorka:

G. Douanne, Francie 1916.

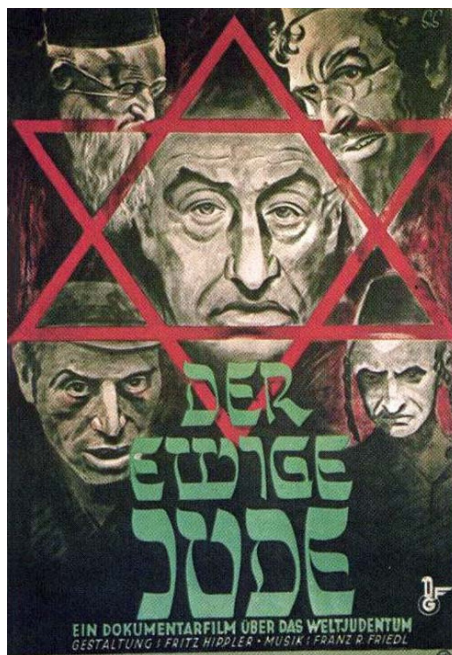
Obrázek 74: Jídlo je munice – Neplýtvej s ním, John E. Sheridan, USA 1918.

Nacisté již od počátku vytvářeli myšlenku židovsko-bolševického spiknutí a tím každého příslušníka židovského etnika obvinili za podíl na osudu Německa ve vztahu prohry v první

světové válce a jejich negativních důsledcích pro německý národ, který byl dán podpisem Versailleské smlouvy. Vedle toho propaganda stvořila iluzi prastarého germánského národa, který je všem ostatním nadřazen. Nacisté intenzivně zkoumali historické artefakty, aby tuto smyšlenku podpořili, a vedle toho souběžně nacházeli argumenty k tomu, aby naopak židovskou komunitu v očích všech zadupali do prachu a připravovali si tak cestu ke konečnému řešení židovské otázky, jež byla definována konferencí ve Wannsee a velmi aktivní roli zde hrál Reinhard Heydrich.

Obrázek 75: Nacistický antisemitský plakát.

Obrázek 76: Holandský plakát k německému antisemitskému filmu *Věčný Žid*.

Obrázek 77: *Za nepřátelskými mocnostmi stojí Žid.*

Obrázek 78: Žid - viník a prodlužovatel války.

V tomto období byla propaganda v Sovětském svazu zaměřena mimo jiné na kolektivizaci, která způsobem provedení na Ukrajině měla formu genocidy a v letech 1932–1933 vyústila v hladomor. Cílem represí byli rolníci a drobní zemědělci, kteří byli v té době nejpočetnější vrstvou zemědělsky orientované země. Byl zaveden systém centrálně řízené ekonomiky a zřízeny pětiletky, jejichž normy byly pro zemědělce nesplnitelné. Museli odvádět stanovené kvóty svých výpěstků a za jejich nesplnění končili lidé na popravišti či v gulagu, což znamenalo bezmála totéž. Míra odvodů byla natolik vysoká, že obyvatelstvo na venkově hladovělo a odhady počtu obětí se pohybují okolo sedmi až deseti miliónů obyvatel. Současně byly likvidovány i další vrstvy obyvatel včetně intelektuálních kruhů. Leninovy metody, které Stalin dovedl k dokonalosti, zemi přivedly k hladomoru paradoxně v oblasti, která je nazývána obilnicí Evropy.

Cílem bylo změnit zemědělský charakter země na průmyslový a prioritou plánovačů se stalo budování armády, která byla reakcí na zbrojení nacistického Německa. Stalinovou praxí se stala periodická likvidace velitelů v armádě z důvodu, aby nemohli za jeho zády připravit jeho svržení. Výsledkem tohoto způsobu vlády byla atmosféra strachu a nikdo si nemohl být ničím jistý.

Objevují se instituce jako NKVD (centrální orgán Sovětského svazu), který se zabýval bezpečností uvnitř státu, zajišťoval provoz věznic a pracovních táborů známých pod názvem gulag. Další organizací, která přispívala k všeobecné atmosféře obav, byl SMERŠ (sovětská vojenská kontrarozvědka), který měl odhalovat v řadách Rudé armády potencionální zrádce a špiony. V sovětských poměrech bylo vše trestáno smrtí či dlouholetým pobytem v gulagu bez toho, že by proběhl řádný soud.

Obrázek 79: Znak NKVD.

Zde uvádím několik citátů připisovaných Stalinovy, které svědčí o jeho cynismu a hodnotách, které uznával.

Nezáleží na tom, jak se hlasovalo, důležité je, jak se to spočítalo.

Je člověk, je problém. Není člověk, není problém.

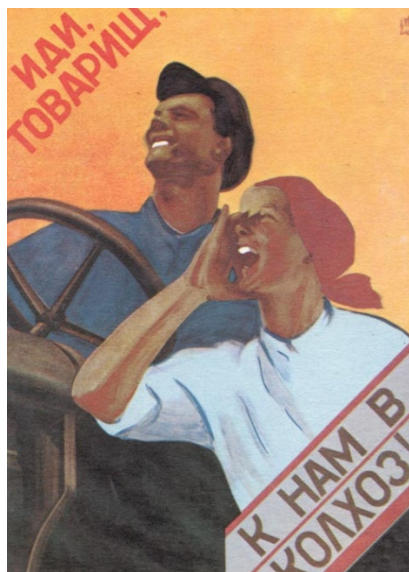
Když zemře jeden člověk, je to tragédie, když zemře milion lidí, je to statistika.

— *Josif Vissarionovič Stalin* [49]

Komunisté se snažili vytvořit beztřídní společnost, kde nebude potřeba osobní vlastnictví, každý si bude brát ze společného jen tolik, kolik potřebuje a všichni společně budou směřovat k lepším a zářivějším zítřkům.

Jedním z motivů plakátů na území Sovětského svazu byla podpora vstupu do kolchozu, kdy jsou na plakátech vyobrazeny tváře vyzařující nadšení pro tuto myšlenku a mohli bychom se tak domnívat, že vstup do kolchozu byl dobrovolný a byl přijímán s nadšením.

Obrázek 80: Soudruhu – pojd' k nám do kolchozu!, neznámý autor, SSSR 1929.

Obrázek 81: Završíme celkovou kolektivizaci, vítězně zakončíme socialistickou přeměnu rolnického hospodaření, neznámý autor, SSSR 1929.

Obrázek 82: Ať žije jednota a bratrství pracujících všech národností SSSR!, neznámý autor, SSSR 1936.

Další skupinou plakátů na území Německé říše tvoří série, která byla vydávána před volbami a je v nich akcentován důvod proč volit právě Adolfa Hitlera. Hesla jsou zde velmi jednoduchá a vyjadřují potřeby a pocity tehdejšího německého národa. Nacházíme zde typická lomená písma, zdvižené pravice, hesla, ve kterých zní potenciál dát zemi do pořádku a jejím lidem zajistit práci a chleba. Je zde vytěžován i fakt, že Adolf Hitler bojoval v první světové válce, čímž si zasloužil u bývalých vojáků sympatie a vojenská minulost mohla evokovat ráznost, která vyřeší soudobé problémy země.

Obrázek 83: *Tvé ano Vůdci 4. prosince 1938, neznámý autor, Německo 1938.*

Obrázek 84: *Dělníci volí frontového vojáka Hitlera, neznámý autor, Německo 1932.*

Obrázek 85: Práce a chleba, neznámý autor, Německo, 30. léta 20. století.

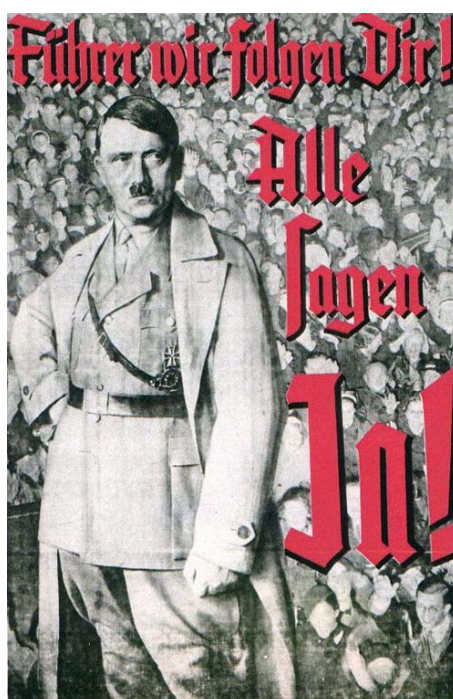

Obrázek 86: Okovy Versailleské smlouvy, neznámý autor, Německo, 20. léta 20. století.

Obrázek 87: Jedině Hitler, neznámý autor, Německo, 30. léta 20. století.

Obrázek 88: Hitler, neznámý autor, Německo, 30. léta 20. století.

V době druhé světové války Německá říše i SSSR emitují plakáty, ve kterých je akcentováno zvýšení pracovního nasazení, které zajišťuje zásobování země ve složitém válečném období.

Objevují se i motivy podporující sepětí civilního obyvatelstva s vojáky na frontě a pomyslně obě skupiny tak vedou svou válku proti nepříteli.

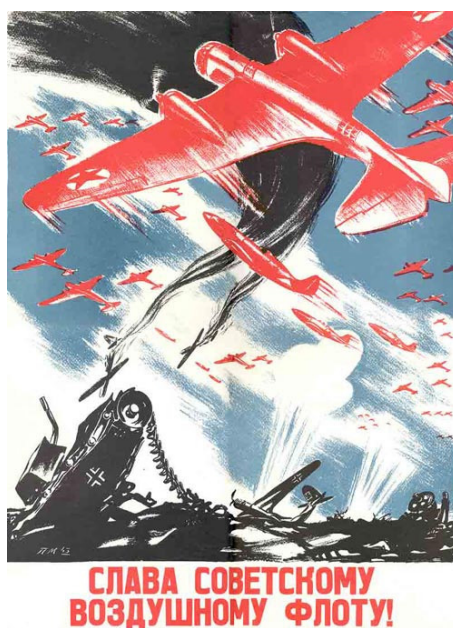
Obrázek 89: Každý úder kladiva je úderem nepřítelei, autoři: V. Deni, N. Dolgorukov, SSSR 1941.

Obrázek 90: Lid a armáda - neporazitelní!, neznámý autor, SSSR 1941.

Obrázek 91: Za matku vlast, autor: I. Toidze, SSSR 1943.

Obrázek 92: Sláva sovětskému vojenskému letectvu! Autor: P. Magnuševskij, SSSR 1943.

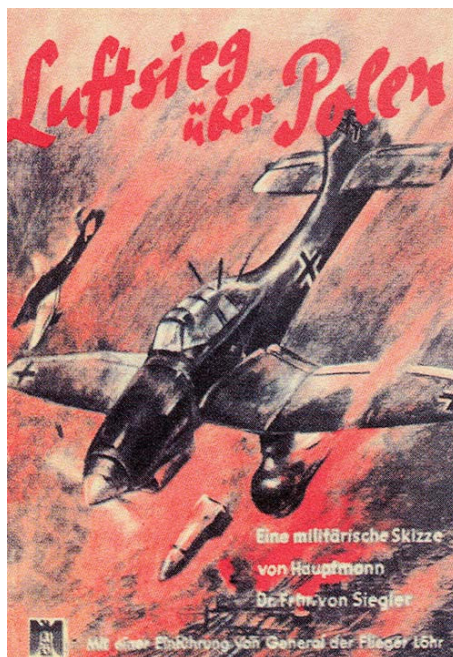

Obrázek 93: Raněné zvíře, autor: D. S. Moor, SSSR 1943.

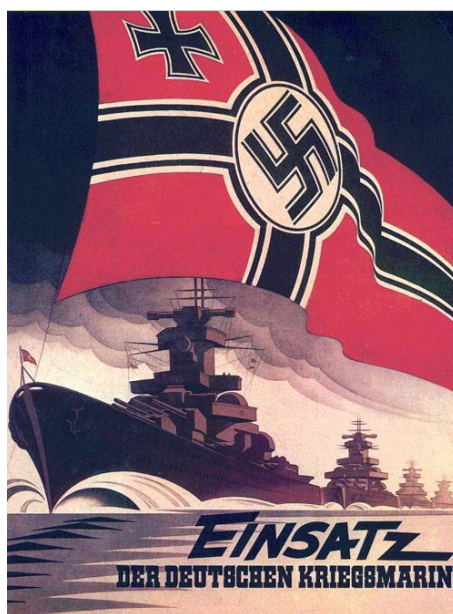

Obrázek 94: Napoleon – to bylo, Hitler – to bude! Autor: N. Dolgorukov, 1941.

Obrázek 95: Letecké vítězství v Polsku, neznámý autor, Německo 40. léta 20. století.

Obrázek 96: Válečné námořnictvo v akci, neznámý autor, Německo 40. léta 20. století.

Obrázek 97: Naše Luftwaffe, neznámý autor, Německo 40. léta 20. století.

Mnohdy převládá názor, že německá vojska při vstupu na nová území vždy čelila odporu jak vojenskému, tak i odporu domácího obyvatelstva. Bohužel ne vždy tomu tak bylo a bolševická propaganda nedala proniknout informacím o vstřícném postoji obyvatelstva v Pobaltí, kde vnímali Hitlera jako osvoboditele od Stalina. Jako motiv plakátů se objevuje masakr v Katyňském lese a okolí, kde jednotky NKVD popravily přibližně třicet tisíc polských důstojníků a příslušníků inteligence. Obdobné téma brutálních čistek zpracovává plakát z Vinnického masakru, kde je příslušník Rudé armády zobrazen s jasně čitelnými židovskými rysy.

Obrázek 98: Německá armáda chrání tvoji práci. Tvá pracovitost je tvým dobrodiním.
 Neznámý autor, vydáváno na východním okupovaném území, 40. léta 20. století.

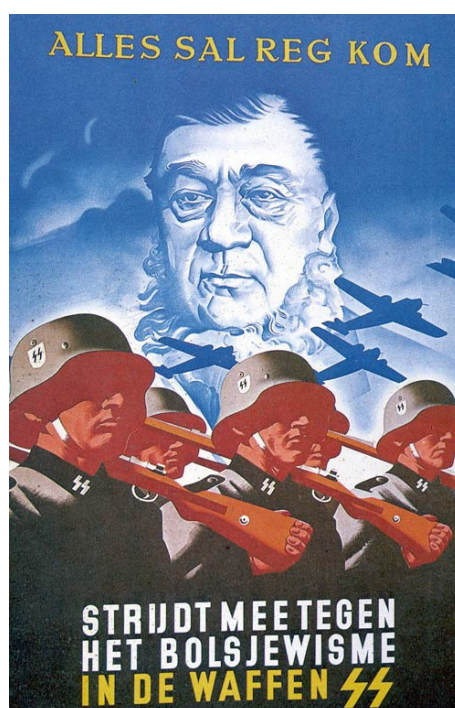
Obrázek 99: Dělnicko-rolnická vláda. Taková je sovětská svoboda! Neznámý autor,
 vydáváno na východním okupovaném území, 40. léta 20. století.

Dalším podstatným cílem bylo získat nové rekruty do německé armády, protože s postupující válkou a narůstajícími ztrátami na lidských životech bylo potřeba doplnit lidský materiál, který se ukázal v závěru války jako silně nedostatkové zboží.

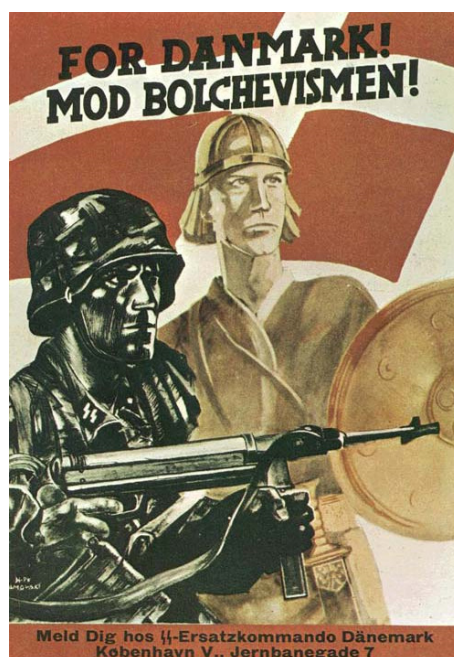

Obrázek 100: Náborový plakát vydávaný v Holandsku Neznámý autor, 40. léta 20. století.

Obrázek 101: Náborový plakát vydávaný v Belgii. Neznámý autor, 40. léta 20. století.

Obrázek 102: Náborový plakát vydávaný v Dánsku. Neznámý autor, 40. léta 20. století.

Tento plakát se sloganem „Vítězství za každou cenu“ měl probudit v závěru války v německém národu odhodlání k boji do posledního muže.

Obrázek 103: Vítězství za každou cenu. Neznámý autor, Německo, 40. léta 20. století.

Tento plakát zve na besedu s majorem von Hirschfeldem příslušníky Hitlerjugend a mladé muže, kteří se mohou nechat naverbovat do armády. Tito významní důstojníci byli pečlivě vybráni, aby se účinek náborových akcí maximalizoval.

Obrázek 104: Náborový plakát do Hitlerjugend. Neznámý autor, Německo 1943.

V závěru války byla situace v Německu vlivem ztrát natolik kritická, že do zbraně byli povoláváni všichni muži a chlapci, kteří byli schopni držet zbraň. Byla tak zasévána myšlenka boje do posledního muže a Adolf Hitler prohlásil v závěru války, že ti nejlepší již stejně padli v dřívějších vojenských operacích.

Obrázek 105: Totální válka – je nejkratší válka! Neznámý autor, Německo 40. léta 20. století.

Obrázek 106: Vítězství za každou cenu! Neznámý autor, Německo 40. léta 20. století.

Od roku 1917 až do roku 1922 probíhala v SSSR tzv. Velká vlastenecká válka, kde bojovali bolševici proti svým odpůrcům. Rok 1922 je možno považovat za počátek hegemonie moci bolševiků a budování kultu osobnosti nejprve Vladimíra Iljiče Lenina (vlastním jménem Uljanov) a po jeho smrti v roce 1924 uchopil moc pevně do svých rukou Josif Vissarionovič Stalin původem Gruzínek (vlastním jménem Dzugašvili). Na následujících plakátech jsou oba lídři sovětského impéria zobrazováni jako chápající vůdcové, kdy je pozadí tvořeno lidskou masou či symboly sovětského svazu.

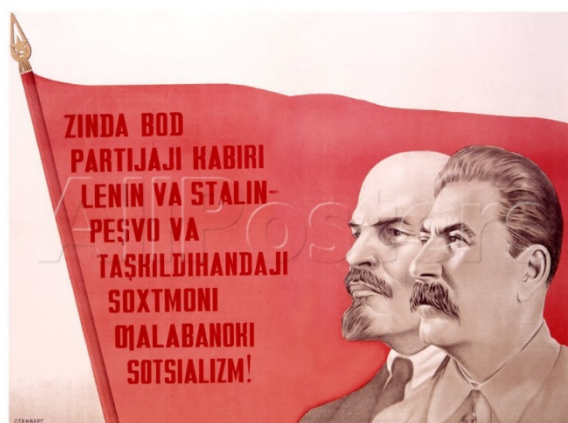

Obrázek 107: Sláva Stalinovi. Autor: Boris Belopoliskii, SSSR.

Obrázek 108: Lenin žil, Lenin žije, Lenin bude žít. Autor: Viktor Ivanov, SSSR.

Obrázek 109: Lenin a Stalin, neznámý autor, SSSR.

Počátek vydávání válečných plakátů v Rusku je dán začátkem operace Barbarossa, což bylo kódové označení pro invazi německé armády do Sovětského svazu a byla tím otevřena východní fronta. Samotný útok byl zahájen se zpožděním 22. června 1941, přičemž plán útoku byl Hitlerem podepsán již v prosinci roku 1940.

Ve válečných letech je obsahem plakátů aktivizace domácího obyvatelstva v úsilí, které může napomoci ať již povzbuzení chuti jít bojovat na frontu či zvýšení úsilí při produkci a výrobě válečného materiálu. Velkou výhodou Sovětského svazu se ukázala jeho zastaralá či v podstatě neexistující silniční a železniční infrastruktura. V deštivých obdobích se východní část země změnila na močály a veškerá německá kolová technika musela výrazně zpomalit.

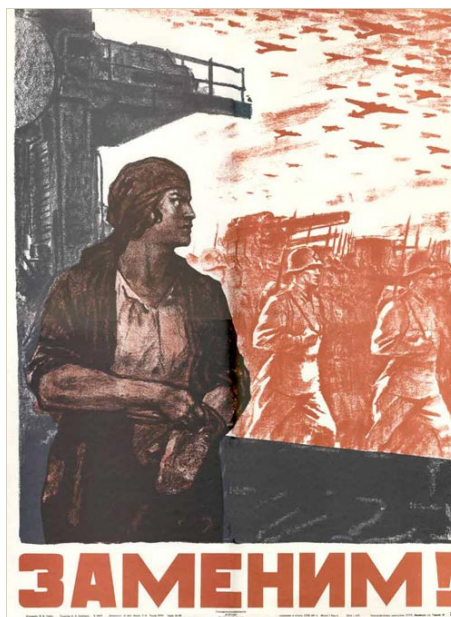
Další ranou pro Němce byla politika spálené země – Rusové při ústupu ničili obytné budovy a veškerou použitelnou techniku. Posledním faktorem, který patrně rozhodl druhou světovou válku, byla arktická zima, na níž hitlerovská armáda nebyla připravena. Styl tzv. bleskové války zde neuspěl, což měla možnost zjistit už i Napoleonova armáda a i s tímto motivem se na plakátech můžeme setkat.

Zajímavým fenoménem válečného plakátu v Sovětském svazu je zosobněná Matka vlast, která žádá a vyzývá obyvatelstvo, aby zanechalo všeho a šlo bojovat na frontu.

Obrázek 110: *Za matku vlast. Autor: I. Toidze, SSSR 1943.*

Dalším tématem plakátů se stávají ženy, které nejenže pracovaly ve zbrojovkách, ale účastnily se bojových akcí bez úlev ve srovnání s muži. V tomto nemá tento prvek ve 20. století obdobu v žádné jiné armádě. Odhadované počty žen zapojených do bojových akcí za druhé světové války na straně Rudé armády dosahují osmi set tisíc.

Obrázek 111: Nahradím vás! Autor: V. Serov, SSSR 1941.

Každý plakát je bez výjimky doplněn bolševickými symboly: rudá hvězda, v jejímž středu je srp a kladivo na pomyslné straně dobra útočícího na zlo vyjadřované svastikou či jednoduše čitelnou postavou Adolfa Hitlera jako strůjce války proti Rusku.

Obrázek 112: Tři roky války 1941–1944. Autor: Kukryniksy, SSSR 1944.

Cílů v Rusku bylo několik, ale z propagandistického hlediska Hitler vyzdvihoval dobytí měst, která nesla jména sovětských vůdců Leningrad (přejmenováno v roce, kdy zemřel V. I. Lenin 1924), Stalingrad (dnes Volgograd, dříve Caricyn) a Moskva.

Závěr této kapitoly uzavře několik ukázek plakátů, které byly publikovány po vítězství SSSR a spojeneckých armád nad Německou říší, kdy se na plakátech vedle sebe objevuje sovětská, americká a britská vlajka, což v pozdějších letech nebylo možné z důvodu studené války.

Obrázek 113: *Tak skončí fašistické zvíře!* Autor: A. Kokorekin, SSSR 1944.

Obrázek 114: *Spojenci.* Autor: Kukryniksy, SSSR 1942.

Obrázek 115: Sláva vítězům. Autoři: M. A. Gordon, L. N. Orechov, L. G. Petrov, SSSR 1945.

Obrázek 116: Vlasti vítěj hrdiny. Autor: L. F. Golovanov, SSSR 1945.

7. CIVILNÍ A VOJENSKÁ VYZNAMENÁNÍ V LETECH 1917–1953

Každá armáda od nepaměti musela mít jasnou hierarchii a přesnou definici toho, kdo velí a kdo musí tyto příkazy splnit. Pro tento účel mají ozbrojené složky vizuální značení hodnotí, aby bylo možno co nejsnáze rozlišit příslušnost vojáka k dané složce. Odlišitelnost nejenom vojáků, ale i technického vybavení se ukazuje ve válkách jako velmi podstatná. I dnes ve 21. století se stává to, že ve válečných operacích dojde ke střelbě či bombardování vlastních řad. Zajímavostí nacistické armády bylo to, že z uniformy a jejího označení se dalo na první pohled určit, zdali se dotyčný voják stal členem NSDAP před rokem 1933. V případě, že byl členem před tímto datem, tak dotyčný voják měl výhody vzhledem k jeho dalšímu kariéernímu postupu. Faktem bylo, že po nástupu nacistů k moci se mnoho lidí stalo členem NSDAP z ryze zjištěných důvodů a následovali tak masy.

7.1 Svaz sovětských socialistických republik

Co se týká výtvarné stránky řádů a medailí, které byly udělovány ve Svazu sovětských socialistických republik v letech 1917–1953, tak je možno vizuální prostředky shrnout relativně velmi jednoduše: bezmála vždy je použita symbolika pěticípé hvězdy, vždy nalezneme rudou barvu, a srp s kladivem jsou obligátními prvky.

Obrázek 117: Řád vítězství.

Řád vítězství je nejvyšším vojenským řádem za úspěšné vojenské vedení, hlavním materiálem je platina, dále stříbro a zlato. Ozdoben je dále brilianty a rubíny. Pouze 17 osob bylo nositelem tohoto vyznamenání, přičemž J. V. Stalin byl jeho dvojnásobným držitelem.

Obrázek 118: Medaile Zlatá hvězda.

Medaile Zlatá hvězda, v případě dvojího udělení byla nositeli v jeho rodném městě zbudována bronzová bysta.

Obrázek 119: Řád Rudého praporu.

Obrázek 120: Řád Lenina.

Obrázek 121: Řád Vlastenecké války.

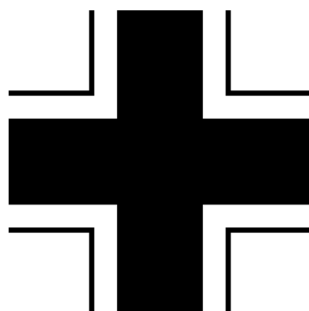
7.2 Německá říše

Počet typů vyznamenání, které nacistická Německá říše udělovala v letech 1933–1945, bylo několik stovek. Je možno vyjmenovat několik základních prvků, které tato vyznamenání ať již vojenské či civilní obsahovala:

Tlapatý kříž byl používán a jeho tradice se v německé kultuře vine již od 14. století. Např. vyznamenání tzv. železného kříže bylo odstupňováno ve třech variantách a je zajímavostí, že Adolf Hitler byl nositelem 1. stupně z první světové války, kde byl těžce raněn a bezmála oslepl po zásahu yperitem. Po celý život jej nosil u sebe a netrpěl tím, že by si jako nejvyšší představitel země uděloval vyznamenání z bojových operací v podstatě bez zásluh, jak to například činil Hermann Göring nebo Leonid Brežněv. Dále byl používán tzv. řecký kříž, který našel uplatnění při označování vojenské techniky.

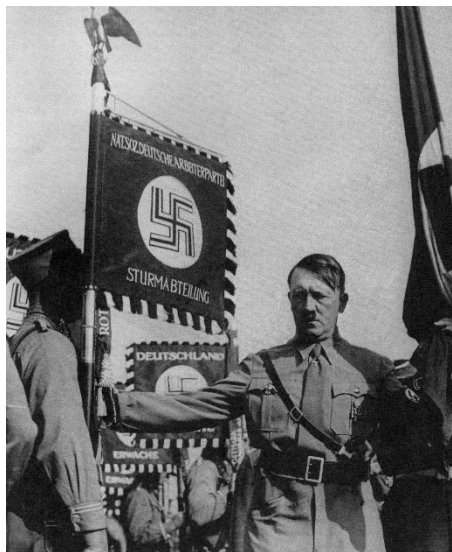

Obrázek 122: Tlapatý kříž použitý na Rytířském kříži.

Obrázek 123: Řecký kříž, který byl využíván pro označení vojenské techniky.

Hákový kříž byl na většině řádů nacistického Německa a tento nacistický symbol prostupoval všechny emitované a myslitelné materiály. Kolem roku 1920 se hákový kříž stal symbolem NSDAP a od roku 1933 se stal součástí státní vlajky Německé říše.

Obrázek 124: Verze hákového kříže, která se používala kolem roku 1922.

Dubová ratolest byla doprovodným prvkem mnoha symbolů a najdeme ji i na tehdejším státním znaku, kde kruh opsaný kolem hákového kříže je tvořen řadou dubových listů. Celý tento prvek na státním znaku má ve svých pařátech říšská orlice. Samotná symbolika dubu je vyjádřením pevnosti a nezdolnosti germánského obyvatelstva.

Obrázek 125: Vojenská standart jednotky SS-Leibstandarte Adolf Hitler. Dubová ratolest zde obepíná hákový kříž pod orlicí i na praporu.

Orlice, jejíž použití je tradicí sahající až do 14. století, je součástí mnoha řádů a vyznamenání. Zde je potřeba rozlišovat říšskou orlici, jejíž hlava je natočena doleva

od orlice, kterou používala NSDAP, jež hledí doprava. Tvar a forma stylizace obou orlic je jinak totožná.

Obrázek 126: Orlice NSDAP bývá často zaměňována za znak nacistického Německa.

Umrličí lebka byla nejčastěji používána na vojenských čepicích vojáků nacistického Německa. Stala se symbolem jednotek SS Totenkopf, které prosluly svou brutalitou na východní frontě. Tento symbol vyjadřoval věrnost bojovníka až do jeho smrti.

Obrázek 127: Umrličí lebka, která byla symbolem jednotek SS Totenkopf.

Obrázek 128: Vojenská čepice s nacistickou orlicí a umrlčí lebkou.

Runy byly využívány jako magické a prastaré písmo Germánů, kde abecedu tzv. germánský futhark tvořilo 24 znaků.

Obrázek 129: Uniforma důstojníka SS Leibstandarte, na pravé výložce je runa SS, která je runou vítězství.

Obrázek 130: Zlatý velkokříž Řádu německého orla, zvláštní stupeň. Materiál zlato, šíře kříže 66 mm, šíře šerpy 100 mm. Tento řád měl pouze jednoho nositele a byl jím Benito Mussolini.

U toho ocenění je použit tlapatý kříž, jenž je obklopen čtveřicí říšských orlic, jež mají v pařátech svastiku v kruhu z dubových ratolestí.

Obrázek 131: Zlatý odznak NSDAP.

Obrázek 132: Zlatý odznak NSDAP – rubová strana.

Zlatý odznak NSDAP, který byl vyráběn ve dvou velikostech (průměr 24 a 30 mm). Materiálem byl pozlacený tombak a byl přichycen buďto vodorovným špendlíkem či svislou jehlou. Na zadní straně bylo uvedeno pořadové číslo a variantně iniciály Adolfa Hitlera či faksimile jeho podpisu. Uděleno cca 24 000 kusů.

Obrázek 133: Španělský kříž ve zlatě s meči a brilianty, pozlacené stříbro, uděleno 28 kusů.
Ocenění pro bojovníky ve Španělské občanské válce.

Obrázek 134: Velkokříž Železného kříže, jehož nositelem se stal pouze Hermann Göring.
Materiál: platinový rámeček, onyxový střed, šíře 63 mm.

Obrázek 135: Německé olympijské vyznamenání, 1. třída, kříž na nákrční stuze. Materiál:
pozlacený bronz nebo tombak.

Obrázek 136: Zlaté dubové ratolesti s meči a brilianty k Rytířskému kříži. Materiál: zlato,
pravé brilianty. Jediným nositelem se stal Hans-Ulrich Rudel.

8. UMĚNÍ TOTALITÁRNÍCH STÁTŮ

Umění je morální v tom, co probouzí.

— *Thomas Mann* [15]

8.1 Fotografie

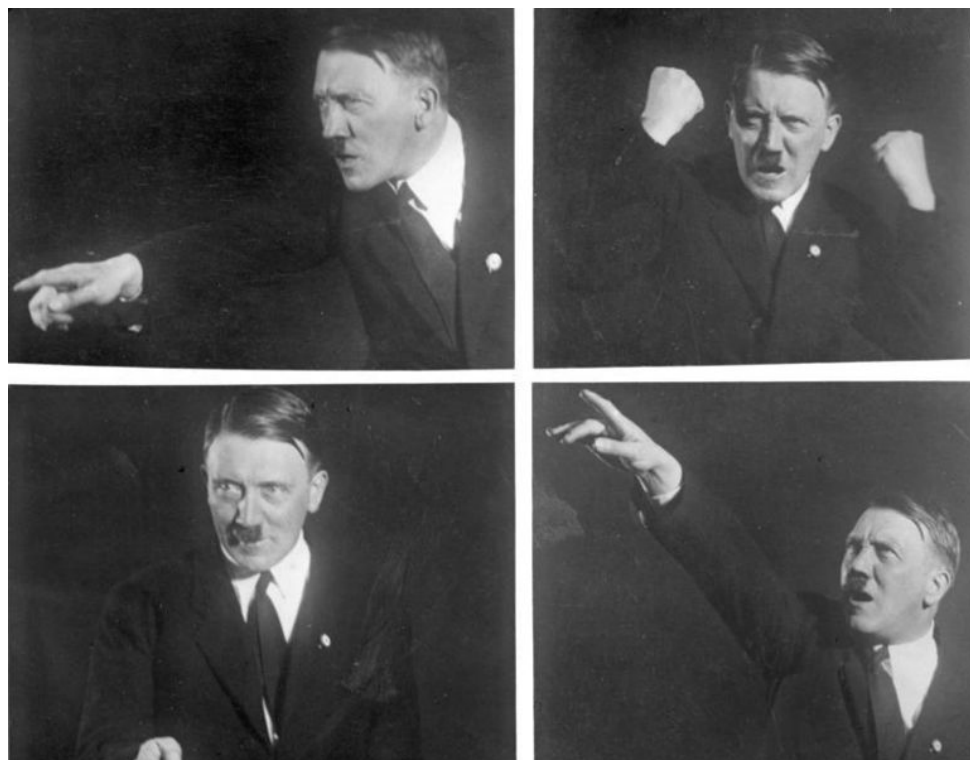
Hlavním fotografem se stal **Heinrich Hoffmann**, který pracoval pro nacisty v letech 1920–1945. Jeho portréty Adolfa Hitlera jsou i dnes ukázkou vysoce kvalitní práce. Sám Hoffmann byl přesvědčeným nacistou a aktivně se podílel na tvorbě propagandy.

Obrázek 137: Heinrich Hoffmann.

Obrázek 138: Portrét Adolfa Hitlera z roku 1936. Autor: Heinrich Hoffmann.

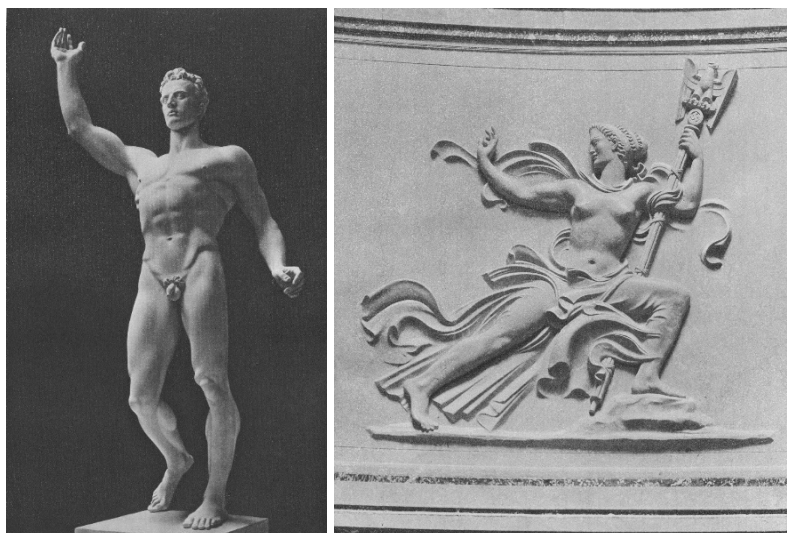
Obrázek 139: Série fotografií Adolfa Hitlera, kdy se připravoval na veřejná vystoupení, autor: Heinrich Hoffmann.

8.2 Sochařství

Oficiálním sochařem nacistů se stal **Arno Brecker**, který vytvořil mimo jiné i sochařskou výzdobu ve sjezdovém komplexu v Norimberku.

Obrázek 140: Na fotografii Arno Brecker při tvorbě busty Alberta Speera.

Obrázek 141: Socha pro sjezdový areál v Norimberku, autor: Arno Brecker. Basreliéf v interiéru Reichstagu.

Za další doklad propracovanosti nacistické propagandy lze považovat časopis **Signal**, který ve své popularitě předešel časopis Wehrmacht a časopis Adler.

Obrázek 142: Obálka časopisu Signal.

Zásadní otázkou je, jak přistoupit k hodnocení těchto osob pracujících pro nacistickou propagandu. Svou práci udělaly zcela profesionálně a i dnes jsou např. filmy Triumf vůle či

Olympia ukázkou vynikající práce. Nabízí se ale otázka, pro koho pracovaly, a jaké hodnoty tyto zadavatelé vyznávali.

8.3 Významné osoby v oblasti nacistické propagandy

8.3.1 Paul Joseph Goebbels

Mimořádným počinem se zapsala do dějin nacistická propaganda, kterou měl pod svým vlivem právě Goebbels, kterému se podařilo vybudovat jednu z nejlepších a nejucelenějších identit státu v historii. Zaměstnal tvůrce s kreativním myšlením a jejich postupy byly v té době naprosto revoluční.

Obrázek 143: Paul Joseph Goebbels.

Jako ministr propagandy byl jedním z nejvýše postavených nacistických představitelů a zmocněncem pro vedení totální války. Byl velice blízkým přítelem Adolfa Hitlera, který jej určil ve své závěti jako svého nástupce na místě říšského kancléře. Byl přesvědčeným nacistou a setrval s vůdcem v jeho berlínském bunkru do jeho posledních chvil před sebevraždou. Poté jeho žena Magda Goebbelsová otrávila jejich šest dětí a poté oba spáchali sebevraždu.

8.3.2 Leni Riefenstahlová

Významné místo v nacistické propagandě sehrála tato žena, která svou kariéru započala u baletu, ale pro zranění kolene musela tanec opustit. Její doménou byl v dnešní terminologii výrazový tanec, při kterém vynikal její mimořádný temperament.

Obrázek 144: Leni Riefenstahlová na fotografii s Adolfem Hitlerem.

Její druhou životní profesí se stalo herectví a to zejména v žánru tzv. alpského filmu, který spočíval v relativně jednoduchých romantických příbězích zasazených do horského prostředí. V tomto případě se nejednalo o natáčení trikových scén ve studiu, ale vše bylo natáčeno v autentických podmínkách a při natáčení musela Leni trávit týdny ve stanu na sněhu za velkého fyzického vypětí. Zde se projevila její houževnatost a mimořádná fyzická odolnost. Spolupracovala zde s Arnoldem Fanckem, od kterého se postupně naučila filmařským technikám, které byly využívány při dramatických záběrech horských scenérií. Tyto prvky jsou k vidění v jejich pozdějších filmech, které natočila jako režisérka. Současně si osvojila profesi střihu. Velkou část svého života se pohybovala ve světě mužů a naučila se využívat prostředků, které jí nabízela ženskost.

Mezi její nejúspěšnější filmy je možno zařadit:

- Bílé peklo na Piz Palu (1929) — režie Arnold Fanck a G. W. Pabst
- Hora v plamenech (1931) – režie Arnold Fanck
- Modré světlo (1932) – režie L. Riefenstahlová (MFF v Benátkách 1932 – stříbrná medaile)
- SOS ledovec (1933) – režie Arnold Fanck

27. února 1932 navštívila sjezd NSDAP v berlínském Sportpalastu, kde měla poprvé možnost vidět Adolfa Hitlera jako řečníka. Ve svých pamětech to nazvala „zásahem blesku“ a jeho řeč podle jejích slov obsahovala ticho, vztek, vyvrcholení a uvolnění. Na základě tohoto zážitku napsala Adolfu Hitlerovi dopis a 22. května 1932 se osobně setkali.

Jakmile se dostaneme k moci, musíte pro mě točit.

— *Adolf Hitler* [15, s. 103]

Prvním režisérským počinem pro nacisty byl film **Vítězství víry** (1932), který ale podle reakcí nebyl příliš podařený.

Zlomovým filmem se pro ni stal film **Triumf vůle** (1934), který se zapsal do dějin propagandistického filmu nepřehlédnutelným písmem. Jeho obsahem se stala dokumentace sjezdu NSDAP v Norimberku v roce 1934 a jeho charakteristikou je adorace Adolfa Hitlera, který zde byl vyobrazen jako mesiáš. Následuje několik filmových políček z filmu.

Obrázek 145: Letadlo s Adolfem Hitlerem přistálo v Norimberku. Záběry do davu ukazují radost a nadšení.

Obrázek 146: Víření bubnů, Adolf Hitler zdraví Norimberk.

Obrázek 147: Norimberk slaví příjezd vůdce, Prapory a ohně evokují atmosféru mysticismu.

Obrázek 148: Říšský kancléř promlouvá k davu. Mimořádný okamžik, kdy tři osoby, v jejímž středu je Adolf Hitler, prochází uličkou v davu a pokloní se památníku.

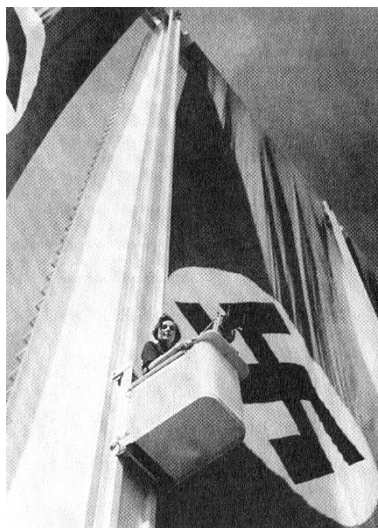
Obrázek 149: Armáda je vidět všude, ale jen se sečnými zbraněmi či rýči, jelikož nacisté nechťeli zobrazovat vyzbrojenou armádu, kterou zakazovala Versailleská smlouva. Závěrečný projev Hitlera je naprosto strhující. Střídá se v něm vztek, nadšení a vše končí uvolněním.

Režisérka zde uplatnila své dřívější zkušenosti z natáčení alpských filmů, kdy každý obraz byl pečlivě komponován a světlo zde hrálo mimořádnou roli. Využívala při záběrech dramatických pohledů, dopředu instalovaných kolejnic pro hladké přesuny kamery a v nočních scénách se uplatnilo umělé světlo, které vytvářelo dojem, že *führer* se na tribuně vznáší. Na vlajkoslávě nacistických praporů byl umístěn výtah s kamerou, který umožnil snímat davy z neobvyklého pohledu. Premiéra filmu proběhla 28. března 1935 v Ufa Palast am Zoo, jehož fasáda byla Albertem Speerem upravena speciálně pro tuto příležitost. Po skončení promítání ji Adolf Hitler obdaroval kyticí šeríků. Tehdejší Německo podle novinových titulků „padlo na znak“ a film získal několik ocenění (Benátský filmový festival 1935, Pařížský festival 1937). Joseph Goebbels film nazval nejlepším portrétem Adolfa Hitlera a vyznamenal jej Národní filmovou cenou za rok 1935.

Kdokoliv uviděl a zažil fűhrera v Triumfu vůle, na něj nikdy nezapomene. Ten obraz se mu na věky věků vryje do paměti a jako chladný plamen mu vypálí jizvu do duše.

— Paul Joseph Goebbels [15, s. 146]

Samotná Riefenstahlová svůj film nazvala čistě historickým a časosběrným dokumentem, ale nic není dále od pravdy. Samotné scény byly dopředu plánovány a detailně promyšleny. Co se týká prostředků pro natáčení, tak režisérka měla volné ruce a její tým byl velmi početný: čítal sto sedmdesát členů. Z toho šestnáct kameramanů a asistentů, devět leteckých fotografů, sedmnáct osvětlovačů, dva fotografy, dvacet šest řidičů, třicet sedm hlídačů, třináct zvukařů atd.

Obrázek 150: Při natáčení Triumfu vůle byl zkonstruován speciální výtah na vlajkoslávě.

Velkou prací odvedla Leni Riefenstahlová ve střížně a samotný stříh zabral několik měsíců, kdy pracovala dvanáct až šestnáct hodin denně sedm dnů v týdnu. Celkově bylo pořízeno sto dvacet kilometrů filmového materiálu a ve výsledku z něj zbyla pouhá čtyřicetina.

Film je zobrazení nacistické ikonografie za použití orlice, praporů s hákovým křížem, typické německé vojenské přilby jako předzvěst budoucího válečného konfliktu.

Není tam ani jedna zrekonstruovaná scéna. Všechno v něm je pravdivé. Je to historie. Čistě historický film.

— Leni Riefenstahlová [15, s. 146]

Hudbu k filmu vytvořil Herbert Windt, kdy využil úryvky z Beethovena, Wagnera [50] a Horsta Wessela.

Druhým filmem, který se zapsal do filmových dějin, je snímek **Olympia**, který dokumentuje průběh 11. olympijských her konaných roku 1936 v Berlíně. Hudbu k filmu zkomponoval opět Herbert Windt. Film je rozdělen na dvě části, přičemž první část nese název Oslava národů a její délka je 1 hodinu a 55 minut.

Obrázek 151: Antické motivy na začátku filmu. Oživlý diskobolos.

Obrázek 152: Atlet v podání Anatola Dobrianskeho vybíhá s olympijskou pochodní. Zahájení olympijských her uvozuje zažehnutí ohně na stadionu.

Film začíná záběry, které jsou pořízeny v Řecku a poté přímo na Akropoli, kde kamera zabírá trosky dávných chrámů a typických antických soch, přičemž jedna se prolutím promění na živého diskobola a následuje studie pohybů z počátku nahého mužského těla při hodů a cvičení s diskem, koulí a oštěpem. Prolutím pohybujících se rukou film plynule přejde na zobrazení žen, se kterým konvenuje hudební doprovod evokující jemnost a poetiku.

Následuje sekvence ladných pohybů ženských těl, která se promění v plameny, z nichž po chvíli vystoupí atlet s hořící pochodní a pomyslně vyběhá směrem do Berlína. V průběhu svého běhu předává oheň dalšímu běžci, který tak umocňuje tradici olympijské myšlenky. Samotná tradice zažehnutí a nesení olympijského ohně do místa konání her se zrodila právě v roce 1936 a tento rituál je dodnes součástí zahájení olympijských her.

Následuje simulace letu nad evropským kontinentem a cílem je olympijský stadion v Berlíně s prolnutím vyzvánějícího zvonu s reliéfem německé orlice, která má v pařátech olympijské kruhy. Na vlajkoslávy stoupají vlajky jednotlivých účastnických států. Po tomto záběru následuje záběr do publika, který zdraví zdviženou pravicí přicházející týmy sportovců na stadion. Na pozdrav odpovídá z tribuny Adolf Hitler opět zdviženou pravicí a stejný pozdrav opětvují zástupci Spojených států, Itálie, Francie a mnoha dalších. Na stadion vbíhá sportovec s hořící pochodní a následně zapálí olympijský oheň přímo na stadionu. Olympijské hry byly slavnostně zahájeny.

Obrázek 153: Kotouč Slunce se v jednu chvíli protne s olympijským ohněm. Nacistický sportovec při hodů koulí.

Poté následují prostřihy jednotlivých disciplín, ceremoniály s předáváním vavřínových věnců kombinované se záběry publika včetně fandícího vůdce. Volba záběrů je dynamická a střídají se zde detaily i celky. Z výrazů sportovců jsou čitelné emoce a vypětí. Kamera využívá zpomalení, prolínání a podhledů.

Obrázek 154: Adolf Hitler jako fanoušek her spolu s Albertem Speerem. Válečný křižník, který se ve filmu krátce objeví.

Obrázek 155: Záběry skoků do vody. Závěrečný ceremoniál s namířenými reflektory k obloze.

Druhá část filmu je dlouhá 1 hodinu a 28 minut má název Oslava krásy a začíná záběry přírody a olympijské vesnice. Následují další sportovní disciplíny. Ve druhém dílu při závodu plachetnic se objevuje na záběrech německý válečný křižník a jako doprovodný personál u disciplín se objevují němečtí vojáci v typických nacistických uniformách.

Poslední sportovní disciplínou zaznamenanou ve filmu jsou skoky do vody, které postupně končí při setmění a film přechází do závěrečného olympijského ceremoniálu, jenž probíhá za tmy a konec her ohlašuje vyzvánějící zvon s orlicí. Následuje letecký záběr osvětleného olympijského stadionu, který obklopují světelné paprsky desítek výkonných reflektorů směřujících k noční obloze.

Leni Riefenstahlová natočením Triumfu vůle a Olympie vytvořila dodnes respektovaná filmová díla, ale to, že tyto filmy natočila pro nacistické Německo a jeho propagaci, ji stálo doživotní martýrium soudních procesů, v nichž se hájila a povětšinou uspěla. Jejím argumentem bylo, že neměla tušení o zvěrstvech páchaných německou stranou za války, což v případě natáčení filmu Nížina v průběhu války není zcela věrohodné, jelikož komparz filmu si osobně vybírala v internačních táborech pro Romy Maxglanu a Marzahnu.

Členkou NSDAP se nikdy nestala a americká denacifikace ji po válce zprostita obvinění a v pořadí druhá denacifikace v podání Francouzů ji přiznala statut sympatizanta nacistů, což byl nejnižší stupeň provinění a neznamenal trest. Musela pouze v době vyšetřování pobýt nějaký čas v zadržovací vazbě a posléze v domácím vězení. V závěru života se věnovala fotografování na africkém kontinentu a její fotografická kniha Poslední Núbijec si vysloužila uznání na celém světě. V sedmdesáti letech se začala věnovat potápění a podmořské fotografii.

Nikdy jsem neudělala nic, co jsem udělat nechtěla, a nikdy jsem se nemusela za nic stydět.

— *Leni Riefenstahl* [15, s. 320]

Leni Riefenstahlová svými dvěma filmy (Triumf vůle, Olympia) vytvořila reklamní snímky adorující osobu Adolfa Hitlera a oslavující nastupující nacismus. Až do posledních chvil svého života za toto své angažmá platila vysokou cenu v podobě morálního odsudku na celém světě a Triumf vůle se nesmí dodnes v Německu promítat.

8.3.3 Fritz Hippler

Je znám jako režisér filmu Věčný žid (Der ewige Jude). Tento protižidovský propagandistický film z roku 1940 popisoval a podněcoval nenávisť vůči Židům, které vyobrazil jako parazity společnosti. Židé jsou zde vykresleni jako etnikum, které nevytváří žádné hodnoty, jejich orientace je výhradně na obchod a překupnictví. Je jim vlastní lichva a podvody. Film ukazuje infiltraci do celosvětových mocenských struktur a zejména bankovního sektoru, přičemž se věnuje rodině Rothschildů.

Z hlediska scénáře se film prezentuje jako dokument, který je ale jednoznačně štvavou propagandou. V obrazech, kdy se hovoří o Německu, zní optimistická budovatelská hudba, kdežto při sdělování informací o židovském etniku je hudba dramatická a temná.

Část, která popisuje šíření Židů do světa, je prokládána záběry krysy, čímž v myslích diváků vytváří jasnou paralelu. Žid je zde popisován jako sobecký jednatel v kontrastu s korporativistickým pojetím nacistické společnosti, kdy každý správný Němec pracuje pro blaho své, ale i nacistického státu.

Umocněním obsahu filmu je i to, že Fritz Hippler byl náměstkem ministra propagandy Paula Josepha Goebbelse, a jako státní zaměstnanec byl tvůrcem štvavé kampaně proti Židům.

8.4 Terezín

Zdi terezínské pevnosti se staly v průběhu druhé světové války dějištěm natáčení celkem tří propagandistických materiálů, jejichž výrobu podnítl Heinrich Himmler, který zastával funkci říšského ministra vnitra, šéfa gestapa, byl říšským velitelem jednotek Waffen-SS a byl označován jako číslo dvě z hlediska významu v nacistickém Německu. Hrál aktivní roli v tzv. konečném řešení židovské otázky a již v roce 1933 zakládá první koncentrační tábor Dachau, nedaleko Mnichova, který se stal modelovým řešením pro další tábory zakládané na tehdejším území Třetí říše.

Primárním účelem zamýšlených filmů bylo použití pro vnitřní potřeby jednotek SS a následně se ukázalo, že tento materiál je využitelný i na propagandistický účel, jelikož výsledný třetí snímek zobrazoval život v terezínské pevnosti bezmála jako idylu uprostřed války a Evropy. Nacisté tak chtěli odvrátit informace, které se šířily z koncentračních táborů na východě zejména o způsobech, které zde aplikovali. Po celou dobu války bylo oficiálním dogmatem to, že Židé budou internováni na východ a tam budou nerušeně žít. Teprve až v průběhu osvobození okupovaných území a norimberské poválečné soudy ukázaly skutečnost, že odsunutí na východ znamenalo fyzickou likvidaci Židů, Romů, Slovanů a všech, kteří byli pro nový řád Třetí říše nevhodní.

8.4.1 Historie Terezína

Nacisté začali využívat z terezínské pevnosti nejprve Malou pevnost v červnu roku 1940, kde byla zřízena věznice gestapa. V listopadu 1941 začaly sloužit prostory Hlavní pevnosti jako židovské ghetto, kde se počet jeho vězňů pohyboval v době války od 30 tisíc až po 58 tisíc.

Z hlediska funkce nebylo terezínské ghetto klasickým koncentračním táborem, ale sloužilo jako sběrný tábor a již v lednu 1942 bylo na konferenci ve Wannsee rozhodnuto o jeho statutu tzv. starobního ghetta. Měl sloužit pro internaci starších osob, které bojovaly za Německo v 1. světové válce, a dalších významných osob židovského původu. K popravám se přistupovalo relativně ojediněle za často bizarní porušení, jako bylo nepozdravení uniformované osoby či útěky. Docházelo k úmrtím při mučení, které probíhalo v Malé pevnosti.

Branou pevnosti prošlo podle dostupných informací v letech 1941–1945 140 000 lidí, majících podle norimberských zákonů židovský původ. 87 000 osob bylo transportováno do vyhlazovacích táborů na východě, z nichž přežilo 3 800 osob. 33 500 osob zemřelo přímo v terezínském areálu. Denní úmrtnost zde dosahovala až 128 obětí vlivem špatných podmínek, podvýživy a nemocí. Délka pobytu vězňů se pohybovala od několika dnů až po několik let. Cílem transportů z Terezína byly koncentrační tábory na území Třetí říše.

23. června 1944 se terezínský areál stal místem návštěvy Mezinárodního výboru Červeného kříže v čele s Mauricem Rosselem a dvěma zástupci Dánska. Po návštěvě vedoucí výpravy hodnotil poměry v Terezíně jako lepší, nežli jaké jsou v době války v mnoha nežidovských městech, a projevoval upřímnou radost z poměrů tam panujících.

Nacisté již ale na podzim roku 1943 započali zkrášlovací operace pevnostního areálu s vědomím budoucí inspekční cesty Červeného kříže. V centru ghetta bylo zřízeno několik obchodů, které prodávaly věci zabavené Židům za tzv. židovské koruny, které emitovala banka zřízená přímo v ghettu. Nastala tak absurdní situace – Židé si mohli koupit některé ze svých věcí. Byla zde kavárna, kam se vězni mohli dostat jednou za několik měsíců a dát si náhražkovou kávu. Vězni vybudovali dětská hřiště a hudební pavilon. Vše ale bylo budováno s cílem vytvořit lživý obraz o laskavosti nacistů k židovskému obyvatelstvu a nikoliv jim vytvořit prostředí pro důstojný život.

Těsně před návštěvou Mezinárodní výboru Červeného kříže bylo vypraveno několik transportů do vyhlazovacích táborů na východě, které měly za cíl odstranit staré a zesláblé obyvatele tábora, aby tak byla vylepšena populační struktura tábora. Celá návštěva byla pečlivě zrežirována s cílem vytvořit obraz, který naprosto neodpovídal realitě.

8.4.2 Natáčení

Terezín plnil roli propagandistického tábora a měl se tak stát nástrojem manipulace veřejného mínění celého světa, kdy se nacisté snažili zakrýt skutečnou podstatu řešení židovské otázky. První natáčení započalo již v roce 1942 s využitím židovských obyvatel ghetta, kdy scénář a celkovou práci včetně střihu realizovala Irena Dodalová pod vedením SS-Obersturmführera Herberta Ota, který velel v letech 1941–1942 vyhlazovacímu komandu v táboře Chelmno. Kameramanem byl SS-Hauptsturmführer Olaf Sigismund, který si pořizoval své soukromé záběry 16 mm kamerou. Tyto záběry se dochovaly a jsou uloženy v muzeu Jad Vašem v Izraeli. Ireně Dodalové se podařilo v průběhu střihání vynést část filmového materiálu ve formě servisní kopie, který nejprve zakopala v ghettu a následně se dostal v roce 1945 s transportem do Švýcarska. Byly zde zachyceny reálné výjevy z ghetta a ponuré aspekty života v něm. Film byl po zhlédnutí Himmlerem odsouzen ke zničení.

Obrázek 156: Záběry z prvního filmu, který byl natočen v Terezíně.

Obrázek 157: Kameraman Olaf Sigismund.

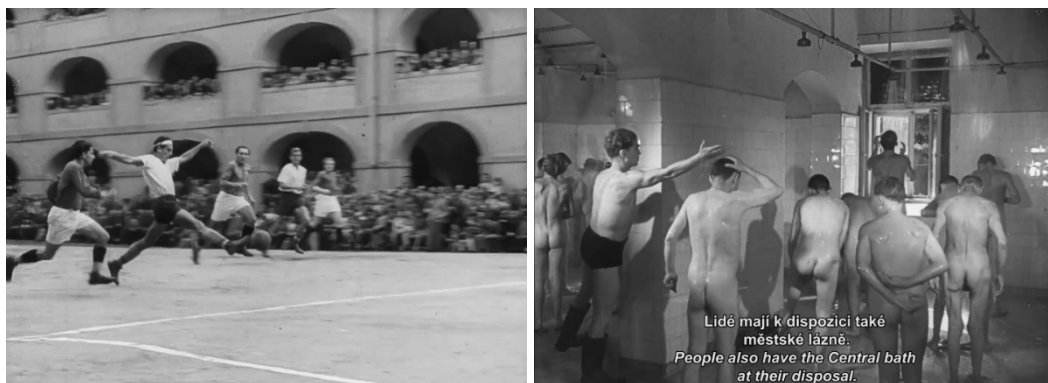
V roce 1944 na přímý rozkaz Hanse Günthera odjíždí pět pracovníků filmového studia Aktualita pod vedením Karla Pečeného do Terezína, kde natočili druhý krátký film reportážního charakteru realisticky zachycující internaci nizozemské rodiny Hollanderů. Po promítání byl vydán rozkaz ke zničení i tohoto filmu.

Třetí a poslední natáčení za války realizovalo opět studio Aktualita, které dostalo k dispozici scénář známého německého herce a režiséra Kurta Gerrona. Na průběh natáčení dohlížel velitel Karel Rahm a Hans Günther. Film byl dokončen v březnu 1945 a na jeho filmové premiéře v Černínském paláci v Praze v dubnu 1945 byl přítomen mimo jiné K. H. Frank a Adolf Eichmann.

Natáčení filmu se účastnil velký počet obyvatel ghetta, kteří jsou zde zachyceni při práci, kterou ve filmu zdánlivě vykonávají s energií a nadšením. Pěstovali zeleninu, navštěvovali knihovnu, koncerty klasické hudby, konverzovali v kavárně, u večere v domácím prostředí. Velká část filmu je věnována záznamu fotbalového utkání, kde ve tvářích vidíme předstírané a zrežirované uvolnění a spokojenost.

Obrázek 158: Obyvatelé ghetta zachycení při práci a v knihovně, přičemž film vyzdvihoval přítomnost knih židovských autorů.

Obrázek 159: Fotbalové utkání ilustrující pestrost aktivit obyvatel ghetta. Součástí vybavení byly i městské lázně.

Obrázek 160: Koncert klasické hudby židovského autora diriguje Karel Ančerl. Děti si hrají.

Celková koncepce a existence sběrného tábora Terezín byla vybudována s cílem, aby nacisté zřídili tábor, který se bude vymykat všem ostatním a bude sloužit jako alibi pro zbytek světa, na kterém nacisté chtěli demonstrovat své zacházení s Židy. Třetí film natočený v prostorách terezínské pevnosti má v mysli diváka utvořit dojem spokojeného židovského městečka, ale celý tento snímek je jednou velkou propagandistickou blamáží, kterou podtrhuje to, že většina z osob, které ve filmu vystupují, byla po skončení natáčení v několika transportech odvezena do vyhlazovacího tábora Osvětim a zavražděna v plynových komorách.

8.5 Architektura totalitárních států

8.5.1 Německá říše

Albert Speer byl jednou z klíčových osob nacistického Německa. V roce 1932 navštívil sjezd NSDAP a téhož roku se stal jejím členem. Jeho první prací pro režim se stal návrh ministerstva propagandy, kterým jej pověřil Joseph Goebbels a s jeho prací byl mimořádně spokojen. Následovalo jeho doporučení Adolfu Hitlerovi a zde vzniklo jejich vzájemné přátelství a ze Speera se tak stal prominent nacistického státu. Od roku 1934 stanul ve funkci hlavního architekta Třetí říše. V roce 1942 byl jmenován ministrem zbrojního průmyslu a na této pozici plně vynikly jeho mimořádné organizační schopnosti. O jeho blízkém vztahu s vůdcem bylo natočeno v roce 2005 dokumentární drama *Speer a Hitler* (scénář a režie Heinrich Brellör).

V norimberských procesech byl Albert Speer odsouzen ke dvaceti letům, které prožil ve věznici Spandau nedaleko Berlína. Zde napsal své paměti, které se po vydání staly v Německu bestsellerem.

Ve svém pojetí architektury využíval prvky neoklasicismu v mimořádných proporcích, čímž se ztotožňoval s Hitlerem a patrně tato spřízněnost vedla k jejich důvěrnému vztahu.

V roce 1933 nacisté zahájili výstavbu megalomanského sjezdového komplexu v Norimberku na Zeppelinově poli, který se rozkládal na ploše jedenácti kilometrů čtverečních, jehož součástí bylo koloseum po vzoru římského pro 400 tisíc sedících návštěvníků. Součástí byla obří tribuna a v jejích útrobách byly ukryty reprezentativní prostory, kde Adolf Hitler přijímal významné návštěvy. Tento areál se měl stát nejposvátnější svatyní nacistů a první sjezd se zde konal již v roce 1927 před tzv. Luitpoldovou tribunou. Např. v roce 1938 zde bylo přítomno na čtyřdenním sjezdu NSDAP 1,5 milionu návštěvníků. Speer nechal kolem Zeppelinova pole rozmístit 120 výkonných reflektorů, které dokázaly podle slov Sira Nevilla Hendersona vytvořit „katedrálu z ledu“.

Obrázek 161: Hlavní tribuna na Zeppelinově poli v Norimberku, autor: Albert Speer.

Výstavba probíhala i v průběhu války, kdy nebyl dostatek domácích pracovníků a došlo zde k použití velkého množství válečných zajatců, kteří pracovali v krajně nevhodných podmínkách, což mělo za následek smrt mnoha tisíců. Práce na komplexu byly zastaveny v roce 1943 a stavba tak nebyla nikdy dokončena.

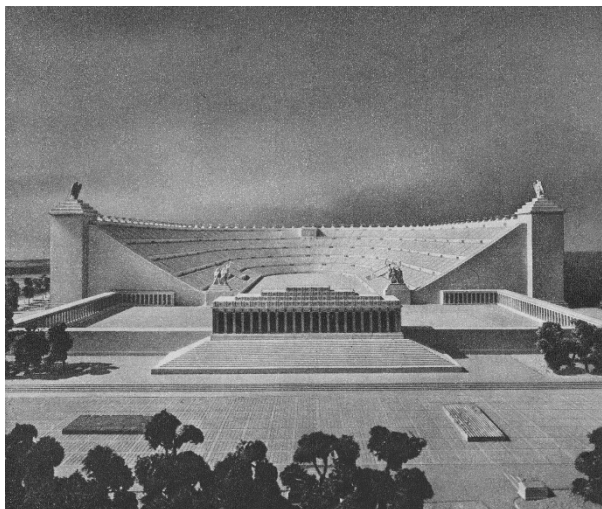
Norimberk byl v té době pravicově nakloněn a vycházel zde časopis *Der Stürmer*. Současně to bylo místo, kde od středověku byly pořádány císařské sněmy a nacisté si jej zvolili za významné historické místo v dějinách Německé říše.

Náklonnost Adolfa Hitlera ke Speerovi vyplývala z jeho záliby v umění, kdy se několikrát neúspěšně zkusil zapsat ke studiu výtvarných umění. V konceptech budoucích staveb se objevovaly monumentální objekty, obří kupole, rozlehlé veřejné plochy. Albert Speer v těsné spolupráci s Hitlerem připravoval koncept budoucího hlavního města Třetí říše – Germania na místě Berlína, které se mělo stát centrem Německé říše a celého světa.

*Dokonce i pyramidy budou blednout před budovami z kamene a betonu,
které hodlám postavit.*

— *Adolf Hitler* [15, s. 284]

Při své práci spolupracoval Speer s Leni Riefenstahlovou a Josephem Goebbelsem při natáčení filmu *Vítězství vůle*, kdy realizoval plány na výstavbu pódíí a podílel se na celkovém architektonickém řešení filmových scén.

Obrázek 162: Model obří tribuny pro 400 tisíc návštěvníků, který měl být součástí sjezdového areálu NSDAP v Norimberku. Autor: Albert Speer.

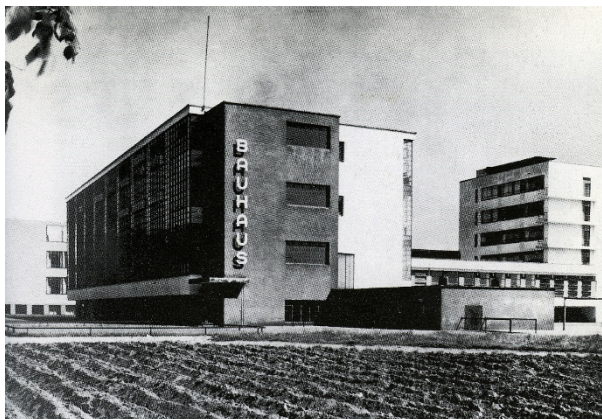
Jako jeden z mála nacistů projevil Albert Speer lítost v norimberských procesech nad svým angažmá pro nacistický režim. Ale i u něj se objevily dezinterpretace, jež měly za cíl snižovat jeho vinu na vedoucí roli v nacistické mašinerii.

Obrázek 163: Interiéry prostor říšského kancléřství v Berlíně, autor: Albert Speer.

Příznačnou kapitolou nacistického útlaku byla faktická likvidace a zrušení výtvarné školy **Bauhaus**, kterou založil Walter Gropius v roce 1919 ve Výmaru. V roce 1924 byla škola

donucena úřady k přesunu do Desavy, v roce 1932 se stěhuje do Berlína, aby ji nacisté v roce 1933 definitivně uzavřeli. Škola se pro svou avantgardní progresivitu a levicovou orientaci stala trnem v oku nacistů.

Obrázek 164: Budova školy v Desavě, architekt: Walter Gropius.

Obrázek 165: Značka školy, autor: Oskar Schlemmer.

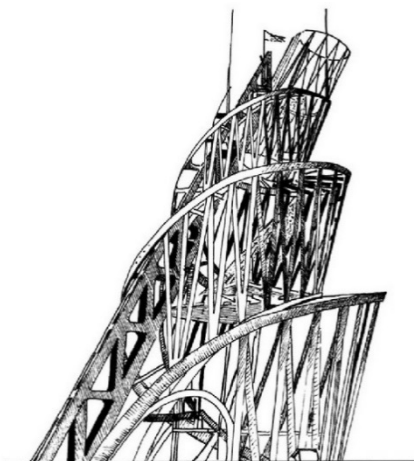
Základní a nosnou ideou tohoto výtvarného hnutí byla současná výuka výtvarných disciplín spolu s výukou řemesel nutných k pochopení souvislostí. Studenti dostávali reálné úkoly, které tak byly pro jejich budoucí uplatnění tím nejlepším vkladem. Velká většina uměleckých škol tyto principy v současnosti využívá¹.

---

¹ Mezi významné osoby, které prošly hnutím Bauhaus, patřily také: Henry van de Velde, Peter Behrens, Paul Klee, Marcel Breuer, Naum Gabo, Vasilij Kandinskij, Gerhard Marcks, Ludwig Mies van der Rohe, László Moholy-Nagy, Oskar Schlemmer, Hannes Meyer.

8.5.2 Svaz sovětských socialistických republik

Ve 20. letech se v nově vzniklém Sovětském svazu objevovaly směry, které byly zcela převratné a radikální. Vznikaly koncepty, které do té doby neměly obdoby. Bohužel nastupující metody tyto představitele povětšinou přiměly k emigraci, např. Vasilij Kandinskij, Alexandr Rodčenko, Vladimír Tatlin.

Obrázek 166: Věž III. Internacionály (nerealizováno), autor: Vladimír Tatlin.

V SSSR se prosadil na oficiální úrovni tzv. socialistický realismus, jehož ideje definovali marxističtí teoretikové v roce 1934 a v němž bylo stěžejní pravdivé a reálné zpodobnění skutečnosti pod vlivem revolučních změn, které se v SSSR děly. Cílem těchto děl i architektury bylo politicky ovlivňovat smýšlení obyvatelstva. Tento umělecký sloh se měl stát univerzálním slohem pro veškeré umělecké aktivity v SSSR a byl označován jako architektura stalinismu. Jedním z jejích hlavních rysů byla její monumentalita ve spojení s prvky historismu 19. století.

Sovětská architektura znamená kvalitativně novou etapu v dějinách světové architektury. Spolu s likvidací vykořisťovatelských tříd zmizel protiklad mezi architektonickými díly vytvářenými pro vládnoucí společenskou špičku a masovou výstavbu obytných a veřejných budov. Základem sovětské architektury je socialisticky chápaný humanismus – stalinská péče o člověka. [32, s. 75]

Příkladnou ukázkou pojetí tohoto typu architektury se stala Lomonosovova univerzita v Moskvě.

Obrázek 167: Lomonosovova univerzita v Moskvě, autor: Lev V. Rudněv, 1948–1952.

Další ukázkou architektury stalinské doby jsou stanice moskevského metra. Střídají se zde prvky architektury s historizujícími prvky a současně na freskové výzdobě jsou výjevy z revolučních změn, které v první polovině 20. století významně změnily dosavadní způsob myšlení.

Obrázek 168: Stanice metra Komsomolskaja v Moskvě.

Obrázek 169: Ukázka z freskové výzdoby stanice metra Komsomolskaja.

Obrázek 170: Památník dobyvatelů kosmu v Moskvě, neznámý autor.

8.6 Malířství totalitárních států

8.6.1 Německá říše

Oficiální směr malířství v nacistickém Německu je možno charakterizovat jako povětšinou realistické zobrazení skutečnosti a z důvodu krátké existence režimu plnilo služebnou roli režimu. Dominují zde výjevy, v nichž se objevuje nacistická symbolika, portréty Adolfa Hitlera a v časech války zobrazení chrabré německé armády.

Obrázek 171: Portrét Adolfa Hitlera, autor: Heinrich Knirr.

Obrázek 172: Obraz s názvem Obrana země, neznámý autor.

Obrázek 173: Mláď mělo u nacistů velký význam, 30. léta 20. století, neznámý autor.

Obrázek 174: Nacisté ve svých materiálech vyzdvihovali tradiční hodnoty, jako byla rodina, 30. léta 20. století, neznámý autor.

8.6.2 Svaz sovětských socialistických

V SSSR se setkáváme s obdobným obsahem výtvarných děl jako v nacistické Německé říši, ale v sovětském pojetí je použita forma stylizace, která mnohdy hraničí s kýčem. Výtvarná díla zde plní roli agitátora ve veřejném prostoru. Střídají se zde tváře komunistických vůdců za přítomnosti rudé pěticípé hvězdy doprovázené úderným heslem, které v často bizarních formulacích definuje aktuální úkoly revolučních myšlenek. Scény i osoby jsou zachyceny glorifikujícím způsobem. Vůdce jsou zde zachyceni jako rázní velitelé, ale současně i chápající a vlídní lidé, kdy je například vůdce vyobrazen s dítětem v náručí jako milující otec vlasti.

Obrázek 175: Stalin jako milující vůdce, 50. léta 20. století, neznámý autor.

Obrázek 176: Budovatelský plakát – pětiletku za čtyři roky, autor: Victor Ivanov.

Obrázek 177: Sláva sovětskému státu, 50. léta 20. století, neznámý autor.

9. OZNAČOVÁNÍ BOJOVÉ TECHNIKY A VOJSK

9.1 Německá říše

Obrázek 178: Uniformy, které provázely kariéru Adolfa Hitlera.

Obrázek 179: Uniformy německé armády.

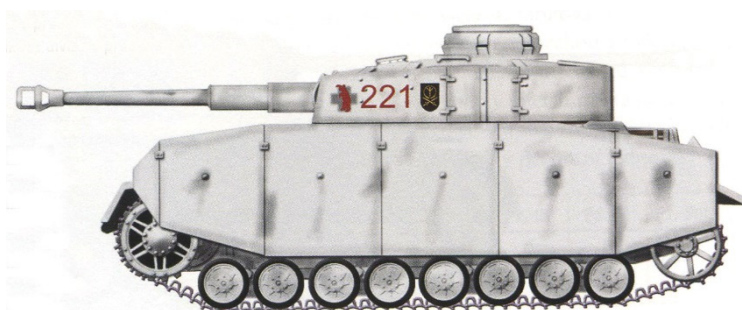

Obrázek 180: Označení německého letadla Focke Wulf kombinací řeckého a hákového kříže.

Obrázek 181: Označení stíhacího tanku řeckým křížem.

Obrázek 182: Německý tank Panzerkampfwagen IV se zimním maskováním a bočními pancéřovými pláty, které sloužily jako ochrana proti kumulativním střelám.

Obrázek 183: Německý tank Panzerkampfwagen IV.

9.2 Svaz sovětských socialistických republik

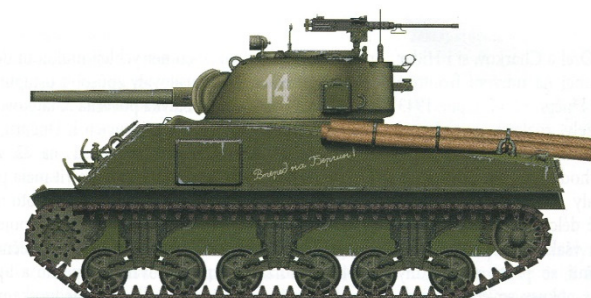
Obrázek 184: Ukázky uniforem Rudé armády.

Obrázek 185: Označení sovětského letounu, typ Lavočkin La-5.

Obrázek 186: Sovětský tank T-34 a nápisem na věži „Za vlast!“.

Obrázek 187: Americký tank Sherman M4A2, který SSSR získalo v rámci smlouvy o půjčce a pronájmu, který zajišťoval dodávky zbraní od spojenců. Na boku je nápis „Vpřed na Berlín!“.

Obrázek 188: Sovětský tank KV-1S s bočním bílým pruhem, který používali spojenci v závěru války, aby zabránili útokům na vlastní spojenecké jednotky.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

10. EUPHORIA – NOVÝ TOTALITÁRNÍ STÁT V EVROPĚ

Toto téma jsem si zvolil ze zcela zřejmých pohnutek. Nacisté i komunisté usilovali pouze o moc, která byla koncentrována mezi hrstku lidí, a svou moc i expanzivní potřeby uspokojovali za užití nebývale krutých metod.

Završením mé práce je vytvoření vizuální identity imaginárního totalitárního státu, který na obrysech současné Evropské unie vznikne v roce 2033, tedy přesně v roce stého výročí uchopení moci nacisty v Německu.

Modelová situace pro formování této změny vyplynula z neúspěšné realizace multikulturní představy společnosti, kdy na evropský kontinent pronikala dlouhá desetiletí etnika se zcela odlišnými kulturními a společenskými tradicemi. Na počátku 21. století dochází v mnoha evropských státech ke vzniku částí měst, která jsou obývána převážně mimoevropskými etniky, která nemají zájem se učit jazyku svého nového domova, a mezi obyvateli těchto novodobých ghett je vysoká nezaměstnanost. Současně dochází ke zneužívání sociálních systémů, což velmi negativně vnímá ekonomicky aktivní společnost. Bují zde kriminalita a velmi často jsou zde odhalovány nelegální výrobní drogy a skladiště zbraní. V těchto čtvrtích pobývají v celé Evropě desítky milionů obyvatel a pravidelně zde eskalují nepokoje, při nichž je ničen veřejný i soukromý majetek v přilehlých oblastech. Po roce 2020 se ve většině států Evropské unie dostávají k moci pravicové strany, které žádají likvidaci těchto novodobých ghett. Dochází k pozvolnému názorovému sjednocení napříč evropským kontinentem a postupně jsou tyto oblasti armádou zlikvidovány a jejich obyvatelé jsou nasazeni v nejrůznějších odvětvích průmyslu na nucené práce. Tyto postupy jsou podpořeny hospodářskou krizí, která ve 20. letech 21. století vyvrcholila vzájemným vypovězením mezinárodních dohod mezi tehdejšími zeměmi G7 a Ruska. Rozpadla se Evropská unie a NATO.

Hybateli těchto změn na evropském kontinentu se staly zakládající země dřívější Evropské unie v čele s Německem, Francií a Velkou Británií. Dochází tak k postupnému smazání národních hranic a ze dne na den přestaly existovat státy s mnohasetletou historií. Vznikl jeden státní celek zaujímající celý evropský kontinent.

Rusko se vlivem vnitřních konfliktů a střetů mezi jeho dřívějšími členy svazu rozpadlo, čehož využil nový totalitární stát v Evropě – Euphoria, která zabrala strategická území na evropském kontinentu v podstatě bez nutnosti boje, jelikož ruská armáda byla v troskách a totálně demoralizována.

10.1 Čína

V Asii mezitím došlo k válečnému konfliktu mezi Indií a Pákistánem, kdy byly použity jaderné zbraně, které přivedly znesvářené strany na pokraj zničení. Tuto příležitost přetavila v územní zisk Čína v podobě anexe území obou znesvářených států. Následovalo ovládnutí středního východu a Japonska. Čínská armáda napadla Ruskou federaci a v relativně krátkém čase ji porazila a zabrala její území. Tato nová situace nahrála čínským expanzivním tendencím a během krátké doby se Čína stala jediným státním útvarem na území Asie. Následovalo ovládnutí Středního Východu a Afriky. Tímto krokem se Čína stala zemí s nejvyšším počtem obyvatel, nejpočetnější a nejmodernější armádou světa. Současně disponovala mimořádně výhodnou strategickou polohou a byla surovině i energeticky soběstačná.

10.2 Amerika

Na americkém kontinentu došlo mezitím k vojenskému sloučení jižní a severní části kontinentu ze strany Spojených států, které v obavách z budoucího vývoje bezpečnosti v globálním měřítku si tím chtěly pojistit svou strategickou polohu.

Je to doba, kdy existují tři klíčové velmoci (Euphoria, Čína, Amerika) a tyto země masivně investují do budování armád s vidinou neodvratitelného válečného konfliktu.

Je jen otázkou času, kdy propukne válečný konflikt, ve kterém se rozhodne o vítězi a stane se poprvé v lidských dějinách říší s absolutní hegemonií moci na Zemi.

Euphoria jako nový totalitární stát na území Evropy je okolnostmi přivedena do bodu, kdy budování armády je nutností. Blízkost Číny dává tušit blízkou konfrontaci a Euphoria tak musí bojovat o své přežití. Existence autoritativního způsobu vlády, který je do velké míry nutností. Zbylé dvě velmoci (Amerika, Čína) jsou v mnoha ohledech lépe vybaveny vojensky, ekonomicky i strategicky.

10.3 Euphoria

Svou smyšlenou totalitární zemi jsem zasadil do Evropy, kde v posledních letech sílil odpor proti přistěhovalcům z třetích zemí. Ve všech zemích tehdejší Evropské unie postupně sílily nacionální tendence a mezi lety 2015–2020 docházelo nejprve k občasným útokům proti těmto menšinám, které v roce 2020 vyvrcholily zřízením internačních táborů pro osoby, které nemají prokazatelný původ a místo narození v Evropě před rokem 1950. Evropa těchto dnů bojuje proti všem importovaným kulturním tradicím a jejich původcům. Ti, kdož mají mimoevropské kořeny, jsou internováni do pracovních táborů a přinuceni pracovat v profesích, které napomáhají v budování silné a bojeschopné armády.

Nově vzniklé státní uskupení pohltilo několik desítek zemí s dlouhou tradicí a jako významným prvkem jeho existence se stal vizuální styl, který nečerpal z historie, ale byl vytvořen jako prvek zcela nový (tímto rysem se vyznačovaly i oba zkoumané režimy).

Při návrhu komplexního vizuálního systému jsem využil tří barev: černé, červené a bílé, přičemž černá a bílá jsou si vzájemně protikladem, ale současně počátkem i koncem nám známé barevné škály. Červená barva je využívána jako apelující prvek.

Základní symbol má tvar trojramenného objektu, přičemž inspiračním zdrojem pro výsledný tvar se mi stal nůž ručního mlýnku na maso, pouze jsem redukoval počet břitů ze čtyř na tři. Mlýnek na maso má současně velmi blízko k tomu, co nacisté i komunisté v minulosti spáchali. Od roku 1917 až do roku 1953 zemřelo mnoho desítek milionů lidí jen díky existenci těchto dvou totalitárních režimů.

Obrázek 189: Nůž masového mlýnku byl prvotním inspiračním zdrojem.

Státní vlajka státu Euphoria je obdélníkového formátu. Jako výplň základního tvaru jsem zvolil červenou barvu, v jejímž středu je umístěn hlavní vizuální prvek v negativním provedení na černém podkladu a dochází tak k maximálnímu možnému rozdílu kontrastů.

Tento vizuální prvek je záměrně zcela lapidární a oproštěný od historizujících prvků, čímž je usnadněna čitelnost a snadná zapamatovatelnost.

Obrázek 190: Státní vlajka státu Euphoria – vodorovná varianta.

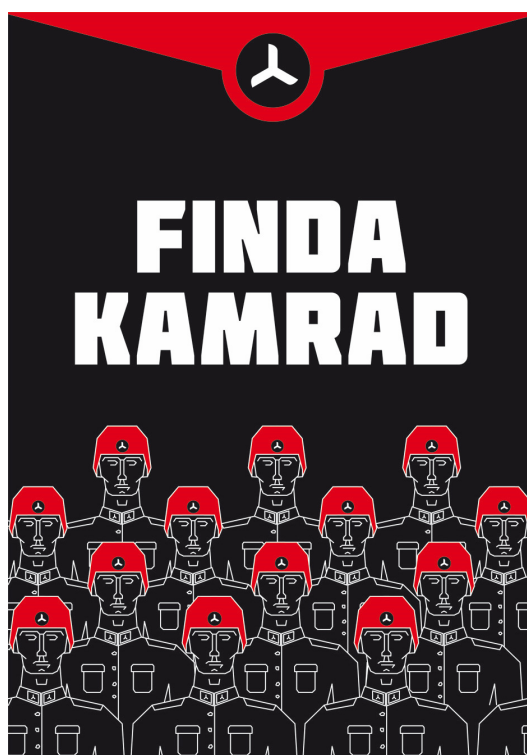
Obrázek 191: Státní vlajka státu Euphoria – svislá varianta.

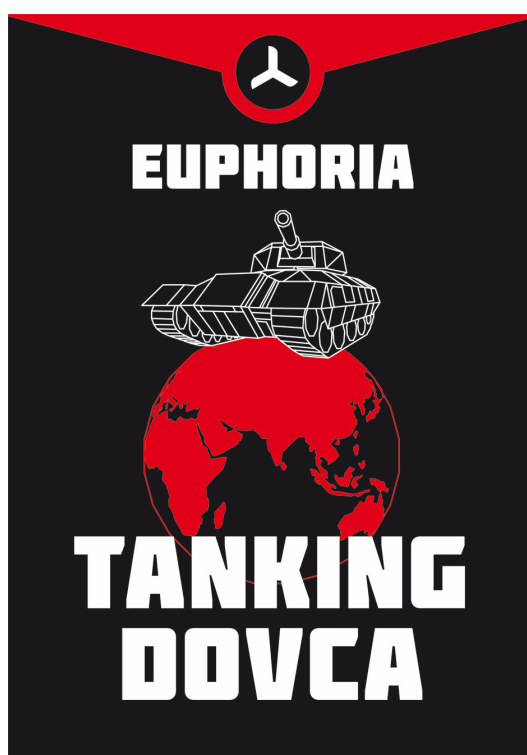
Obrázek 192: Státní znak státu Euphoria.

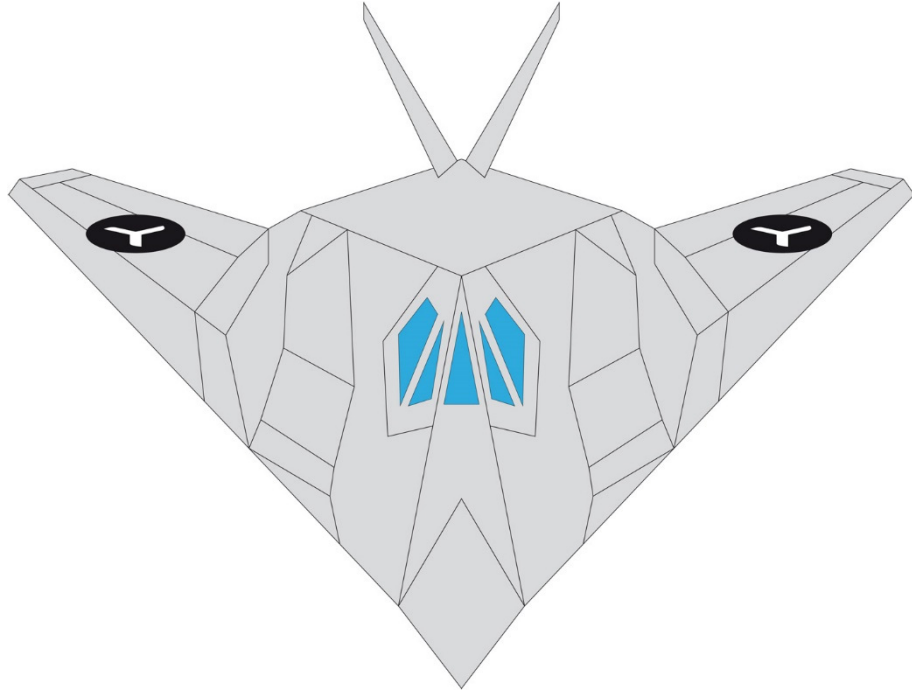
Obrázek 193: Propagandistický plakát č. 1.

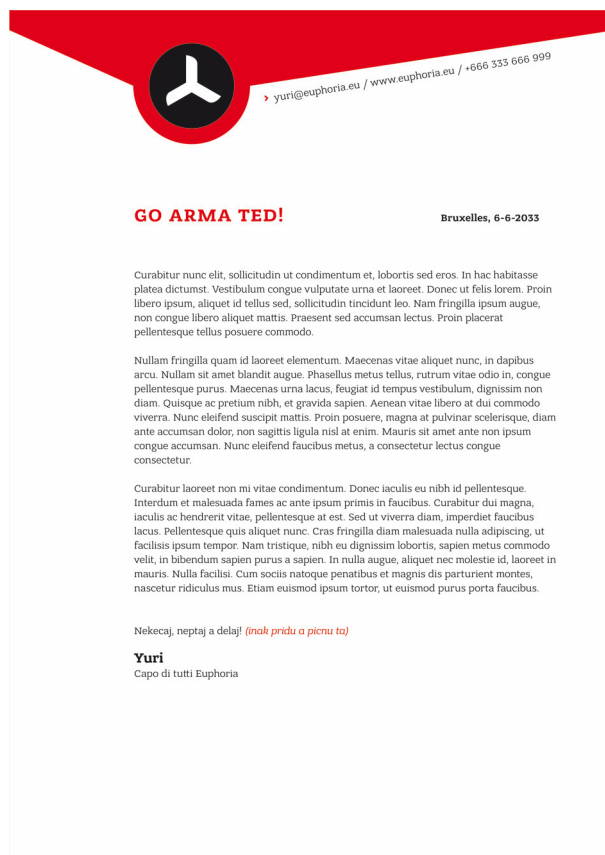
Obrázek 194: Propagandistický plakát č. 2.

Obrázek 195: Propagandistický plakát č. 3.

Obrázek 1966: Označení vojenské techniky.

Obrázek 1977: Hlavičkový papír formátu A4.

Obrázek 1988: Osobní vizitka.

ZÁVĚR

Se znalostí toho, co se událo ve 20. století na území tehdejší Německé říše a SSSR, je možno tyto dvě etapy v lidských dějinách považovat za dobu, kdy veškeré myslitelné občanské a společenské svobody byly omezeny na naprosté minimum a státní aparát vytvořil atmosféru strachu, kterým byla prodchnuta celá společnost. Tyto kapitoly z dějin Evropy se nesmazatelně zapsaly do povědomí mnoha generací a pro ty současné a budoucí tak mohou být zdrojem ponaučení vedoucího k tomu, abychom si uvědomili možné důsledky často banálních fragmentů změn, které mohou vést společnost k nebezpečným důsledkům.

Zločiny nacistického Německa byly v poválečné době komplexně popsány a zdokumentovány a relativně malá část pachatelů těchto činů byla odsouzena soudními orgány. Zcela jiná situace ale nastává v případě SSSR. Tato vítězná velmoc páchala od svého vzniku brutální represe vlastního obyvatelstva a v průběhu válečných i poválečných let se její metody nezměnily. Ve srovnání počtu obětí, které zemřely přičiněním těchto dvou zločineckých systémů, jednoznačně kraluje SSSR.

Když porovnáme metody, které používaly obě mocnosti, tak najdeme rozdíly. Německo si jako svého nepřítele vybralo Židy, Romy a levicově orientované osoby, které systematicky likvidovalo. Ti, kteří nepatřili do těchto skupin, mohli relativně normálně žít s tím, že jejich povědomí o probíhajících zverstvech na východní frontě nemuselo být úplné a teprve po válce byla objasněna podstata konečného řešení židovské otázky, kterou nacisté definovali ve Wannsee, a jejíž myšlenky přinesly 6 milionů zavražděných Židů. V SSSR docházelo ihned po jeho vzniku k systematickým čistkám, které byly doprovázeny Velkou vlasteneckou válkou, v níž mezi sebou bojují obyvatelé jednoho státu. Nepřítelem sovětského zřízení se stala inteligence, vlastníci půdy, příslušníci šlechty. Represivní metody přinesly hladomor, který způsobil smrt mnoha milionů obyvatel Ukrajiny, která je v těchto dnech okupována Ruskou armádou. Stalinovy metody byly příznačné i tím, že pravidelně docházelo k popravám osob na čelných místech vedení státu s tím cílem, aby se zabránilo konspiracím, jež mohly připravit odstranění samotného J. V. Stalina.

Zásadní roli v přesvědčování obyvatel o nutnosti provést naprosto bezprecedentní zásahy do osobních svobod, jako je např. vytěsnění Židů ze společnosti a jejich likvidace, realizovala

propaganda, která skrze dostupné komunikační nástroje cíleně manipulovala skutečný stav věcí.

Pokud bychom srovnávali kvalitu a propracovanost vizuální komunikace, tak by zvítězila nacistická Německá říše. Míra propracovanosti a komplexnost jsou dodnes hodnoceny jako jedny z nejlepších vizuálních systémů v dějinách. Nacisté dokázali za 12 let zcela redefinovat vizuální identitu státu, definovali novou architekturu, výtvarné umění, hudbu, typografii, plakátovou tvorbu a vše, co souviselo s armádou. Vedle toho současně zakazovaly vše, co mělo nádech levicového smýšlení či vykonstruované židovské kořeny. SSSR měl podstatně delší dobu existence, kdy se stát na počátku zmítal vnitřním konfliktem a poté nastala komunistická diktatura. Národní mentalita Rusů je zcela odlišná od německé, což se odrazilo v celkovém přístupu k vizuálním kvalitám použitých nosičů, což bylo umocněno nižší průmyslovou vyspělostí SSSR. Dalším faktorem, který narušoval kvalitu vedoucích osob státu, se staly pravidelné popravy, které na začátku druhé světové války vedly k tomu, že Rudá armáda měla ve svém čele nezkušené velení, což přinášelo obrovské lidské ztráty na počátku války.

V nedávné době vyšla kniha rakouského historika Geralda Steinachera [51], který se zabýval okolnostmi útěků vysokých nacistických představitelů před spravedlností. Zásadní roli v této únikové strategii sehrála katolická církev a Červený kříž, kdy se podařilo značnému počtu nacistů dožít spokojeného stáří. V roce 2012 byl zahájen proces svatořečení papeže Pia XII., který byl v období druhé světové války hlavou katolické církve, jejíž postoj k nacistické ideologii budí dodnes rozporuplné názory.

Před pár lety došlo také k tomu, že velká řada švýcarských bankovních domů byla obviněna z toho, že na jejich kontech jsou z doby druhé světové války značné objemy vkladů Židů zavražděných nacisty (tzv. spící konta). V případě, že nezbyl nikdo přeživší, tak banky získaly obrovské finanční vklady bez toho, že by někdo v průběhu dlouhých desetiletí s majetkem disponoval. Byly dokumentovány případy, kdy se o uložené prostředky přihlásily rodiny zabitých Židů, ale banky jim ztrpčovaly jejich oprávněné nároky tím, že požadovaly úmrtní listy obětí, které zahynuly v koncentračních táborech. Celkovou míru tolerance Švýcarska k nacistickému Německu je možno považovat za velmi nadstandardní. [52]

Zarážejícím faktem v poválečné historii je i fakt, že po porážce nacistického Německa byly jeho vědecké špičky získány vítěznými velmocemi a jejich znalosti pomáhaly oběma stranám

při výzkumu nových technologií. Ukázkovým příkladem této poválečné recyklace se stal Wernher von Braun [53], který byl za války pro Německo hlavní osobou ve vývoji balistických raket V-1 a V-2 [54], kterými nacisté za války ostřelovali Londýn. Tyto rakety se vyráběly v koncentračním táboře Mittelbau-Dora a ze strany vězňů zde docházelo k sabotážím, které přispívaly k relativně vysoké poruchovosti. V roce 1945 přešel Wernher von Braun na americkou stranu spolu s několika stovkami vědců a stal se klíčovou postavou úspěšného raketového programu Spojených států v poválečné době, kdy jeho motor rakety Saturn V, vynesl posádku na povrch Měsíce. Celý projekt dobývání vesmíru se stal v době studené války klíčovým tématem propagandy obou mocností.

V knize autorky Annie Jacobsenové [55] byly zveřejněny informace o projektu Paperclip [56], který realizoval přesun 1 600 vědců nacistického Německa, které Američané získali a následně využili. Tyto osoby se přímo účastnily vojenských výzkumů nacistického Německa a po válce byl jejich potenciál využit Spojenými státy. Předmětem jejich nového angažmá se stala masová produkce dýmějového moru či využití LSD při získávání informací u výslechů a mnoho dalších.

Informace o tom, že Sovětská strana také využívala nacistické vědce, nejsou dostupné, jelikož tento režim v podstatě funguje dodnes jen s malými obměnami a nemá zájem na tom, aby byla podrobněji zkoumána a analyzována jeho minulost. Dodnes jsou rozsáhlé materiály nacistického Německa ukryty v ruských archivech a teprve před nedávnem byly zveřejněny například deníky Paula Josepha Goebbelse. [57]

Velmi zvláštní okolnosti panují ohledně sebevraždy Adolfa Hitlera [58], který se zastřelil ve svém bunkru po předchozím rozkousnutí ampule s jedem 30. dubna 1945. Následně mělo být jeho tělo spáleno v kráteru od granátu před budovou. Nalezené ostatky byly převezeny do Sovětského svazu, kde se po DNA analýze v 70. letech mělo prokázat, že se jedná o lebku asi 40leté ženy. Současně jsou k nalezení nejrůznější konspirační teorie [59], ve kterých je předesílána informace, že Adolf Hitler vyměnil výsledky výzkumů nacistického Německa se Spojenými státy za svůj život nebo že odletěl letadlem z Berlína a následně se pomocí ponorky dostal do Brazílie, kde v poklidu žil další dvě desetiletí.

Seznam použité literatury

- [1] MEGGS, Philip B. *A history of graphic design*. 3rd ed. New York: John Wiley & Sons, ©1998. xiv, 510 s. ISBN 0-471-29198-6.
- [2] MOLLERUP, Per. *Marks of excellence: the history and taxonomy of trademarks*. London: Phaidon Press Limited, ©1997. 240 s. ISBN 0-7148-3838-1.
- [3] HOLLIS, Richard. *Graphic design: a concise history: with over 800 illustrations, 29 in colour*. rev. and expanded ed. London: Thames & Hudson, ©2001. 232 s. World of art. ISBN 978-0-500-20347-7.
- [4] *Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelský dům OP, 1996-1998. 4 sv. Encyklopedie Diderot. ISBN 80-85841-17-7.
- [5] AULICH, James. *Válečné plakáty: zbraně hromadné komunikace*. Praha: Naše vojsko, 2009. 255 s. ISBN 978-80-206-1048-5.
- [6] BÉKÉSI, László. *Sovětské uniformy & militárie 1917-1991 na barevných fotografiích: Ministerstvo obrany SSSR, Rudá armáda, námořnictvo, námořní pěchota, letectvo & výsadkové jednotky*. 1. vyd. Praha: Deus, 2008. 144 s. ISBN 978-80-87087-23-7.
- [7] RECIO CARDONA, Ricardo a Antonio GONZÁLEZ SÁNCHEZ. *Německé armádní uniformy a výstroj: 1933-1945*. 1. české vyd. Praha: Naše vojsko, 2008, 174 s. ISBN 978-80-206-1122-2.
- [8] SHARPE, Michael a Brian Leigh DAVIS. *Německé armádní uniformy a výstroj: Leibstandarte-SS Adolf Hitler, das Reich*. 1. vyd. Praha: Deus, 2009, 192 s. ISBN 978-80-87087-76-3.
- [9] HAYES, Arthur a Jon A MAGUIRE. *Uniformy Třetí říše: fotografická studie*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 2009, 192 s. ISBN 978-80-206-1055-3.

- [10] MYSLIVEČEK, Milan. *Panoptikum symbolů, značek a znamení*. Vyd. 2. Praha: Horizont, 1994. 277 s. ISBN 80-7012-073-8.
- [11] BENEDICT, Ruth. *Kulturní vzorce*. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999. 223 s. Capricorn; sv. 1. ISBN 80-7203-212-7.
- [12] GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-7203-124-4.
- [13] ARENDT, Hannah. *Původ totalitarismu*. 1. vyd. Praha: Oikoymenh, 1996, 679 s. Oikúmené (OIKOYMENH). ISBN 80-860-0513-5.
- [14] WILSON, James. *Hitlerovo alpské útočiště*. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: BB/art, 2006. 208 s. ISBN 80-7341-859-2.
- [15] BACH, Steven. *Leni Riefenstahlová: život a dílo Hitlerovy filmařky*. Vyd. 1. Praha: Ikar, 2009, 462 s., [32] s. obr. příl. ISBN 978-802-4912-073.
- [16] IRVING, David John Cawdell. *Goebbels: pán myšlenek Třetí říše*. Vyd. 2., V Jotě 1. Překlad Radek Šimek. Brno: Jota, 2004, 884 s., [40] s. obr. příl. ISBN 80-721-7293-X.
- [17] RIPPON, Anton. *Hitlerova olympiáda: historie nacistických her roku 1936*. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: BB/art, 2008. ISBN 978-80-7381-315-4.
- [18] STONE, David. *Hitlerova armáda: 1939–1945 : vojáci, výzbroj a organizace*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2012. ISBN 978-80-7207-844-8.
- [19] BUTLER, Rupert. *SS-Hitlerjugend: historie 12. divize SS 1943–45*. 1. české vyd. Praha: Svojtka, 2005. ISBN 80-723-7842-2.
- [20] BUTLER, Rupert. *SS-Leibstandarte: historie první z divizí SS 1933–1945*. 1. české vyd. Praha: Svojtka, 2002. ISBN 80-723-7539-3.

- [21] DARMAN, Peter. *Uniformy – 2. světová válka*. České vyd. 1. Praha: Svojtka, 1999. ISBN 80-723-7220-3.
- [22] BISHOP, Chris. *Divize pancéřových granátníků 1939–45: identifikační příručka vojenské techniky*. 1. české vyd. Praha: Svojtka, 2008. ISBN 978-80-7352-654-2.
- [23] ROLAND, Paul. *Nacisté a okultismus: temné síly ve službách Třetí říše*. České vyd. 1. Praha: Svojtka, 176 s. ISBN 978-80-7352-792-1.
- [24] BÉKÉSI, László. *Stalinova válka: sovětské uniformy a militárie 1941-45*. Vyd. 1. Praha: Dobrovský, 2007. Military area. ISBN 978-80-87124-08-6.
- [25] BÉKÉSI, László. *Sovětské uniformy: Ministerstvo obrany SSSR, Rudá armáda, námořnictvo, námořní pěchota, letectvo*. 1. vyd. Praha: Deus, 144 s. ISBN 978-80-87087-23-7.
- [26] KRAWCZYK, Wade a Peter V LUKACS. *Uniformy a označení příslušníků Waffen-SS*. 1. české vyd. Praha: Naše vojsko, 2009. ISBN 978-80-206-1025-6.
- [27] KRAWCZYK, Wade. *Uniformy německé armády za 2. světové války slovem i obrazem*. 1. české vyd. Praha: Naše vojsko, 2003. ISBN 80-206-0703-X.
- [28] MOLLO, Andrew. *Vojenské stejnokroje druhé světové války: stejnokroje příslušníků vojenského letectva, válečného námořnictva a námořní pěchoty*. Ilustrace Malcolm McGregor. Praha: Naše vojsko, 2007, 156 s., 80 s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-206-0892-5.
- [29] PETERSON, Daniel. *Římské legie: znovuzrozené v barevných fotografiích*. Praha: Fighters publications, 2006, 100 s. ISBN 80-869-7705-6.
- [30] DAVIS, Brian Leigh a Pierre TURNER. *Stejnokroje Třetí říše 1933-1945*. 1. české vyd. Praha: Naše vojsko, 2006, 189 s., [80] s. barev. obr. příl. ISBN 80-206-0813-3.

- [31] *Cesta do Wannsee: konečné řešení takzvané židovské otázky a germanizace českých zemí*. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2008. ISBN 978-80-86057-51-4.
- [32] MICHAJLOV, Boris: *Přehled dějin architektury. Sovětská architektura ve službách lidu*. B.v – Praha Nakladatelství Československo-sovětského institutu, 1952 – 127 s. černob. fot.
- [33] CHARVÁT, Marek. *Katalog německých vyznamenání 1933–1945*. 1. české vyd. Praha: Naše vojsko, 2012. ISBN 978-80-206-1286-1.
- [34] MANN, Chris. *SS-Totenkopf: historie divize s umrlčí lebkou ve znaku 1939–45*. České vyd. 1. Praha: Svojtka, 2001, 293 s. ISBN 80-723-7444-3.
- [35] SPEER, Albert, ed. *Neue deutsche Baukunst*. Prag: Volk und Reich Bücherring, 1941. 96 s.
- [36] PORTER, David. *Sovětské tanky 1939-1945: identifikační příručka obrněné techniky*. 1. české vyd. Praha: Svojtka, 2010. ISBN 978-80-256-0282-9.
- [37] 45 nesmyslných opatření a nápadů EU. [online]. [cit. 2014-03-26].
Dostupné z: <http://virtually.cz/journal/?q=45-nesmyslnych-opatreni-napadu-eu>
- [38] Špiclování politiků i obyčejných lidí aneb Co všechno dosud odhalila aféra Snowden. [online]. [cit. 2014-03-26].
Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/c1-60164480-co-vsechno-dosud-odhalila-afera-snowden>
- [39] Julian Assange – Wikipedie. [online]. [cit. 2014-04-02].
Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Julian_Assange
- [40] Lebensborn. [online]. [cit. 2014-03-26].
Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Lebensborn>

- [41] Eugenika – Wikipedie [online]. [cit. 2014-04-04].
Dostupné z: cs.wikipedia.org/wiki/Eugenika
- [42] Propaganda – Wikipedie. [online]. [cit. 2014-04-16].
Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Propaganda>
- [43] Mein Kampf - Adolf Hitler - Národně vzdělávací institut. [online]. [cit. 2014-04-16].
Dostupné z: http://www.vzdelavaci-institut.info/?q=system/files/Mein_Kampf-Adolf_Hitler.pdf
- [44] Katyňský masakr – Wikipedie. [online]. [cit. 2014-04-16].
Dostupné z: cs.wikipedia.org/wiki/Katyňský_masakr
- [45] Masakr v Babím Jaru – Wikipedie. [online]. [cit. 2014-04-16].
Dostupné z: cs.wikipedia.org/wiki/Babí_Jar
- [46] Komunismus – Wikipedie. [online]. [cit. 2014-04-16].
Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Komunismus>
- [47] VÝROČÍ: 24. 7. 1938 prvovýstup severní stěnou Eigeru. [online]. [cit. 2014-04-16].
Dostupné z: www.horolezeckaabeceda.cz/aktualita.php?id=32
- [48] Organisationsbuch NSDAP : Free Download & Streaming : Internet Archive.
[online]. [cit. 2014-04-16].
Dostupné z: archive.org/details/OrganisationsbuchNSDAP
- [49] Josif Vissarionovič Stalin – Wikipedie. [online]. [cit. 2014-04-16].
Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Josif_Vissarionovič_Stalin
- [50] Richard Wagner – Wikipedie. [online]. [cit. 2014-04-16].
Dostupné z: cs.wikipedia.org/wiki/R._Wagner

- [51] K útěku nacistickým zločincům pomáhal Vatikán a Červený kříž. [online]. [cit. 2014-04-16].
Dostupné z: blisty.cz/art/42485.html
- [52] Švýcarsko za války: skutečně neutrální? | Fronta.cz. [online]. [cit. 2014-04-16].
Dostupné z: www.fronta.cz/svycarsko-za-valky-skutecne-neutralni
- [53] Wernher von Braun – Wikipedie. [online]. [cit. 2014-04-16].
Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Wernher_von_Braun
- [54] V-2 (raketa) – Wikipedie. [online]. [cit. 2014-04-16].
Dostupné z: [cs.wikipedia.org/wiki/V2_\(raketa\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/V2_(raketa))
- [55] Nacističtí vědci pomáhali USA v testování LSD a vyvíjení nových metod výslechu | Reflex.cz. [online]. [cit. 2014-04-16].
Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/zpravy/54597/nacisticti-vedci-pomahali-usa-v-testovani-ldd-a-vyvijeni-novych-metod-vyslechu.html>
- [56] Operace Paperclip – Wikipedie. [online]. [cit. 2014-04-16].
Dostupné z: cs.wikipedia.org/wiki/Operace_Paperclip
- [57] Beneš lze a Mastný je ubohý buřt, píše Goebbels. Jeho deníky vyjdou česky - iDNES.cz. [online]. [cit. 2014-04-16].
Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/benes-lze-a-mastny-je-ubohy-burt-pise-goebbels-jeho-deniky-vyjdou-cesky-1me-/literatura.aspx?c=A100125_221128_literatura_jaz
- [58] Smrt Adolfa Hitlera – Wikipedie. [online]. [cit. 2014-04-16].
Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Smrt_Adolfa_Hitlera
- [59] Mohl Hitler opravdu dožít v Argentině? | Procproto.cz. [online]. [cit. 2014-04-16].
Dostupné z: <http://procproto.cz/zahady/konspirace/mohl-hitler-opravdu-doazit-v-argentine/>

- [60] Komunistický režim v Československu – Wikipedie. [online]. [cit. 2014-04-17].
Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Komunismus_v_Česku
- [61] Pravda a lež. Filmování v ghettu Terezín 1942–1945. [DVD]. 2013. vyd. Židovské muzeum v Praze.

Seznam obrázků

Obrázek 1: Yes we scan. Neznámý autor.	13
Obrázek 2: Židovská hvězda, kterou měli za povinnost nosit všichni Židé v Německé říši po přijetí norimberských zákonů.	18
Obrázek 3: Hustá síť dálnic v Německu má svůj počátek ve 30. letech 20. století.	25
Obrázek 4: Katyň, ráj pod zemí. Německo, 1943.	26
Obrázek 5: Když Sověti vyhrají – všechno bude Katyň! (okupovaná Francie).	26
Obrázek 6: Nacisté věnovali mimořádnou pozornost mládeži jako základně pro budoucí armádu.	28
Obrázek 7: Adolf Hitler na sjezdu NSDAP. Norimberk 1936.	29
Obrázek 8: Znak Ruského carství 1547–1721.	31
Obrázek 9: Znak Ruského impéria z roku 1730.	32
Obrázek 10: Velký znak Ruského impéria z roku 1882.	32
Obrázek 11: Státní znak Ruska v roce 1917.	32
Obrázek 12: Státní znak SSSR z let 1923–1936.	33
Obrázek 13: Státní znak SSSR, který platil až do roku 1991.	33
Obrázek 14: Současná podoba znaku Ruské federace.	33
Obrázek 15: Státní znaky Arménské SSR, Ázerbájdžánské SSR, Běloruské SSR, Estonské SSR, Gruzínské SSR, Karelo-finské SSR, Kazašské SSR, Kyrgyzské SSR, Litevské SSR, Lotyšské SSR, Moldavské SSR, Ruské SFSR, Tádžické SSR, Turkmenké SSR, Ukrajinské SSR, Uzbecké SSR, Zakavkazské SSR.	36
Obrázek 16: Vlajka Ruského impéria z let 1686–1917.	37
Obrázek 17: Vlajka Svazu sovětských socialistických republik z let 1923–1955.	37
Obrázek 18: Vlajka Svazu sovětských socialistických republik platná do roku 1991. V roce 1980 bylo pouze stanoveno, že srp a kladivo jsou vyobrazeny jen na lícové straně, rubová strana je pouze červená.	37
Obrázek 19: Vlajka Ruské federace platná v současnosti.	38
Obrázek 20: Státní znaky Arménské SSR, Ázerbájdžánské SSR, Běloruské SSR, Estonské SSR, Gruzínské SSR, Karelo-finské SSR, Kazašské SSR, Kyrgyzské SSR, Litevské SSR, Lotyšské SSR, Moldavské SSR, Ruské SFSR, Tádžické SSR, Turkmenké SSR, Ukrajinské SSR, Uzbecké SSR, Zakavkazské SSR.	39
Obrázek 21: Znak Byzantské říše.	40
Obrázek 22: Současná podoba znaku Ruska.	40

Obrázek 23: Současná podoba znaku Moskvy.	41
Obrázek 24: Obrysová varianta pěticípé hvězdy.	41
Obrázek 25: Znak Československé socialistické republiky z let 1960–1990.	43
Obrázek 26: Stylizovaná podoba srpů a kladiv.	44
Obrázek 27: Pěticípá hvězda s vyobrazeným pluhem a kladivem.	44
Obrázek 28: Znak Svaté říše římské na dobovém vyobrazení.	45
Obrázek 29: Znak Německé říše z let 1815–1866.	46
Obrázek 30: Znak Německého císařství z roku 1871.	46
Obrázek 31: Znak Německého císařství z let 1871–1918.	46
Obrázek 32: Znak Výmarské republiky z let 1919–1933.	47
Obrázek 33: Státní znak Německé říše z let 1933–1945.	47
Obrázek 34: Státní znak Německa od roku 1949 po současnost.	47
Obrázek 35: Vlajka Svaté říše římské z let 800–1400.	48
Obrázek 36: Vlajka používaná ve Svaté říši římské z let 1400–1806.	48
Obrázek 37: Vlajka Německé říše z let 1871–1919.	48
Obrázek 38: Vlajka Německa z let 1919–1933 za období tzv. Výmarské republiky.	49
Obrázek 39: Vlajka Německé říše z let 1933–1945.	49
Obrázek 40: Vlajka Německé demokratické republiky, jejíž podoba byla přijata v roce 1959.	49
Obrázek 41: Současná podoba vlajky Německa, která byla přijata v roce 1949.	49
Obrázek 42: Současná podoba vlajky Německa, kde je do středu vložen znak. Tato varianta je využívána výhradně vládními institucemi.	50
Obrázek 43: Pravotočivý hákový kříž používaný nacisty.	50
Obrázek 44: Mozaika z dob Starověkého Řecka.	52
Obrázek 45: Svatyně v Soulu s levotočivou svastikou na štítu.	52
Obrázek 46: Pečetidlo z dob existence harapské kultury.	53
Obrázek 47: Basketbalisté domorodého původu v USA v roce 1909.	53
Obrázek 48: Vlajka NSDAP přijatá v roce 1920.	53
Obrázek 49: Vlajka vrchního velitele Wehrmachtu.	54
Obrázek 50: Obálka knihy Organisationsbuch der NSDAP.	54
Obrázek 51: Ukázka z knihy Organisationsbuch der NSDAP.	55
Obrázek 52: Ukázka pásky, kterou nosili příslušníci elitní jednotky SS-Liebstandarte Adolf Hitler na rukávu levé ruky.	55

Obrázek 53: Říšská marka z roku 1936 (vlevo) a z roku 1938, kdy byly přidána svastika..	56
Obrázek 54: Plakáty z let 1938–1941 využívající lomené písmo.....	56
Obrázek 55: Zdvížená pravice jako symbol nacismu přetrvává dodnes.....	57
Obrázek 56: Chci tě. Britové vstupte do armády své vlasti! Bůh ochraňuj krále. Velká Británie, 1914. Tento plakát se stal prvním svého druhu a definoval tím vzor pro ostatní, autor: Alfred Leete.....	61
Obrázek 57: Splň svou povinnost. Itálie, 1917.....	62
Obrázek 58: Tati, co jsi dělal za Velké války? Autor: Savile Lumley, Velká Británie 1917.	62
Obrázek 59: Chci tě do americké armády. Nejbližší náborové centrum. Autor: James Montgomery Flagg, USA 1917.....	63
Obrázek 60: Pojď a připoj se ke šťastnému návalu na frontě, neznámý autor, Irsko, 1915–1916.	63
Obrázek 61: Matka vlast volá!, autor I. Toidze, SSSR 1941.....	64
Obrázek 62: Ty! Čím jsi pomohl frontě?, autor: D. Moor, SSSR 1941.	64
Obrázek 63: Naše armáda je armádou osvobození pracujících. J. Stalin, neznámý autor, SSSR 1939.	65
Obrázek 64: Evropské ženy a děti žalují! Je to Anglie, která shodila 12. ledna 1940 první bomby na civilní obyvatelstvo. Německo 1940.....	65
Obrázek 65: Toto je nacistická brutalita, autor: Ben Shahn, USA 1942.	66
Obrázek 66: Půjčka svobody. Válka do vítězství, autor: Pjotr D. Bučkin, Rusko 1917.....	66
Obrázek 67: Podepište sedmou válečnou půjčku, autor: Alfred Offner, Německo 1917.....	67
Obrázek 68: Ó, prosím, tati! Kup mi válečný dluhopis, autor: Joseph Earnest Sampson, Kanada 1917.	67
Obrázek 69: Kujte německé meče. Podepisujte válečné půjčky, autor: Willy Szesztokat, Německo 1917.....	68
Obrázek 70: Pro Francii složte vaše zlato. Zlato bojuje za vítězství, autor: Jules Abel Faivre, Francie 1915.	68
Obrázek 71: Jezte méně chleba, neznámý autor, Velká Británie 1917.....	69
Obrázek 72: Neplýtvej s chlebem! Ušetři každý den dva krajíce chleba a poraž U-Booty, neznámý autor, Velká Británie 1917.	69
Obrázek 73: Pečuj o dvůr. Jsem statečná slepička. Jím málo, plodím hodně, autorka: G. Douanne, Francie 1916.	70

Obrázek 74: Jídlo je munice – Neplýtvej s ním, John E. Sheridan, USA 1918.....	70
Obrázek 75: Nacistický antisemitský plakát.....	71
Obrázek 76: Holandský plakát k německému antisemitskému filmu Věčný Žid.....	72
Obrázek 77: Za nepřátelskými mocnostmi stojí Žid.....	72
Obrázek 78: Žid - viník a prodlužovatel války.	73
Obrázek 79: Znak NKVD.	74
Obrázek 80: Soudruhu – pojď k nám do kolchozu!, neznámý autor, SSSR 1929.....	75
Obrázek 81: Završíme celkovou kolektivizaci, vítězně zakončíme socialistickou přeměnu rolnického hospodaření, neznámý autor, SSSR 1929.....	75
Obrázek 82: Ať žije jednotu a bratrství pracujících všech národností SSSR!, neznámý autor, SSSR 1936.	76
Obrázek 83: Tvé ano Vůdci 4. prosince 1938, neznámý autor, Německo 1938.....	77
Obrázek 84: Dělníci volí frontového vojáka Hitlera, neznámý autor, Německo 1932.....	77
Obrázek 85: Práce a chleba, neznámý autor, Německo, 30. léta 20. století.	78
Obrázek 86: Okovy Versailleské smlouvy, neznámý autor, Německo, 20. léta 20. století.	78
Obrázek 87: Jedině Hitler, neznámý autor, Německo, 30. léta 20. století.....	79
Obrázek 88: Hitler, neznámý autor, Německo, 30. léta 20. století.....	79
Obrázek 89: Každý úder kladiva je úderem nepříteli, autoři: V. Deni, N. Dolgorukov, SSSR 1941.	80
Obrázek 90: Lid a armáda - neporazitelní!, neznámý autor, SSSR 1941.....	80
Obrázek 91: Za matku vlast, autor: I. Toidze, SSSR 1943.....	81
Obrázek 92: Sláva sovětskému vojenskému letectvu! Autor: P. Magnuševskij, SSSR 1943.	81
Obrázek 93: Raněné zvíře, autor: D. S. Moor, SSSR 1943.	82
Obrázek 94: Napoleon – to bylo, Hitler – to bude! Autor: N. Dolgorukov, 1941.....	82
Obrázek 95: Letecké vítězství v Polsku, neznámý autor, Německo 40. léta 20. století.	83
Obrázek 96: Válečné námořnictvo v akci, neznámý autor, Německo 40. léta 20. století. ...	83
Obrázek 97: Naše Luftwaffe, neznámý autor, Německo 40. léta 20. století.	84
Obrázek 98: Německá armáda chrání tvoji práci. Tvá pracovitost je tvým dobrodiním. Neznámý autor, vydáváno na východním okupovaném území, 40. léta 20. století.....	85
Obrázek 99: Dělnicko-rolnická vláda. Taková je sovětská svoboda! Neznámý autor, vydáváno na východním okupovaném území, 40. léta 20. století.	85

Obrázek 100: Náborový plakát vydávaný v Holandsku Neznámý autor, 40. léta 20. století.	86
Obrázek 101: Náborový plakát vydávaný v Belgii. Neznámý autor, 40. léta 20. století.....	86
Obrázek 102: Náborový plakát vydávaný v Dánsku. Neznámý autor, 40. léta 20. století. ..	87
Obrázek 103: Vítězství za každou cenu. Neznámý autor, Německo, 40. léta 20. století.	87
Obrázek 104: Náborový plakát do Hitlerjugend. Neznámý autor, Německo 1943.	88
Obrázek 105: Totální válka – je nejkratší válka! Neznámý autor, Německo 40. léta 20. století.	88
Obrázek 106: Vítězství za každou cenu! Neznámý autor, Německo 40. léta 20. století.	89
Obrázek 107: Sláva Stalinovi. Autor: Boris Belopoliskii, SSSR.	89
Obrázek 108: Lenin žil, Lenin žije, Lenin bude žít. Autor: Viktor Ivanov, SSSR.	90
Obrázek 109: Lenin a Stalin, neznámý autor, SSSR.	90
Obrázek 110: Za matku vlast. Autor: I. Toidze, SSSR 1943.	91
Obrázek 111: Nahradím vás! Autor: V. Serov, SSSR 1941.	92
Obrázek 112: Tři roky války 1941–1944. Autor: Kukryniksy, SSSR 1944.	92
Obrázek 113: Tak skončí fašistické zvíře! Autor: A. Kokorekin, SSSR 1944.	93
Obrázek 114: Spojenci. Autor: Kukryniksy, SSSR 1942.	93
Obrázek 115: Sláva vítězům. Autoři: M. A. Gordon, L. N. Orechov, L. G. Petrov, SSSR 1945.	94
Obrázek 116: Vlasti vítěj hrdiny. Autor: L. F. Golovanov, SSSR 1945.	94
Obrázek 117: Řád vítězství.	95
Obrázek 118: Medaile Zlatá hvězda.	96
Obrázek 119: Řád Rudého praporu.	96
Obrázek 120: Řád Lenina.	97
Obrázek 121: Řád Vlastenecké války.	97
Obrázek 122: Tlapatý kříž použitý na Rytířském kříži.	98
Obrázek 123: Řecký kříž, který byl využíván pro označení vojenské techniky.	98
Obrázek 124: Verze hákového kříže, která se používala kolem roku 1922.	99
Obrázek 125: Vojenská standarta jednotky SS-Leibstandarte Adolf Hitler. Dubová ratolest zde obepíná hákový kříž pod orlicí i na praporu.	99
Obrázek 126: Orlice NSDAP bývá často zaměňována za znak nacistického Německa.	100
Obrázek 127: Umrličí lebka, která byla symbolem jednotek SS Totenkopf.	100
Obrázek 128: Vojenská čepice s nacistickou orlicí a umrličí lebkou.	100

Obrázek 129: Uniforma důstojníka SS Leibstandarte, na pravé výložce je runa SS, která je runou vítězství.....	101
Obrázek 130: Zlatý velkokříž Řádu německého orla, zvláštní stupeň. Materiál zlato, šíře kříže 66 mm, šíře šerpy 100 mm. Tento řád měl pouze jednoho nositele a byl jím Benito Mussolini.	101
Obrázek 131: Zlatý odznak NSDAP.....	102
Obrázek 132: Zlatý odznak NSDAP – rubová strana.	102
Obrázek 133: Španělský kříž ve zlatě s meči a brilianty, pozlacené stříbro, uděleno 28 kusů. Ocenění pro bojovníky ve Španělské občanské válce.	102
Obrázek 134: Velkokříž Železného kříže, jehož nositelem se stal pouze Hermann Göring. Materiál: platinový rámeček, onyxový střed, šíře 63 mm.....	103
Obrázek 135: Německé olympijské vyznamenání, 1. třída, kříž na nákrční stuze. Materiál: pozlacený bronz nebo tombak.	103
Obrázek 136: Zlaté dubové ratolesti s meči a brilianty k Rytířskému kříži. Materiál: zlato, pravé brilianty. Jediným nositelem se stal Hans-Ulrich Rudel.....	103
Obrázek 137: Heinrich Hoffmann.	104
Obrázek 138: Portrét Adolfa Hitlera z roku 1936. Autor: Heinrich Hoffmann.....	104
Obrázek 139: Série fotografií Adolfa Hitlera, kdy se připravoval na veřejná vystoupení, autor: Heinrich Hoffmann.	105
Obrázek 140: Na fotografii Arno Brecker při tvorbě busty Alberta Speera.....	105
Obrázek 141: Socha pro sjezdový areál v Norimberku, autor: Arno Brecker. Basreliéf v interiéru Reichstagu.	106
Obrázek 142: Obálka časopisu Signal.	106
Obrázek 143: Paul Joseph Goebbels.....	107
Obrázek 144: Leni Riefenstahlová na fotografii s Adolfem Hitlerem.....	108
Obrázek 145: Letadlo s Adolfem Hitlerem přistálo v Norimberku. Záběry do davu ukazují radost a nadšení.....	109
Obrázek 146: Víření bubnů, Adolf Hitler zdraví Norimberk.	110
Obrázek 147: Norimberk slaví příjezd vůdce, Prapory a ohně evokují atmosféru mysticismu.	110
Obrázek 148: Říšský kancléř promlouvá k davu. Mimořádný okamžik, kdy tři osoby, v jejímž středu je Adolf Hitler, prochází uličkou v davu a pokloní se památníku.	110

Obrázek 149: Armáda je vidět všude, ale jen se sečnými zbraněmi či rýči, jelikož nacisté nechtěli zobrazovat vyzbrojenou armádu, kterou zakazovala Versailleská smlouva. Závěrečný projev Hitlera je naprosto strhující. Střídá se v něm vztek, nadšení a vše končí uvolněním.	111
Obrázek 150: Při natáčení Triumfu vůle byl zkonstruován speciální výtah na vlajkoslávě.	112
Obrázek 151: Antické motivy na začátku filmu. Oživlý diskobolos.	113
Obrázek 152: Atlet v podání Anatola Dobrianskeho vybíhá s olympijskou pochodní. Zahájení olympijských her uvozuje zažehnutí ohně na stadionu.	113
Obrázek 153: Kotouč Slunce se v jednu chvíli protne s olympijským ohněm. Nacistický sportovec při hodu koulí.	114
Obrázek 154: Adolf Hitler jako fanoušek her spolu s Albertem Speerem. Válečný křižník, který se ve filmu krátce objeví.	115
Obrázek 155: Záběry skoků do vody. Závěrečný ceremoniál s namířenými reflektory k obloze.	115
Obrázek 156: Záběry z prvního filmu, který byl natočen v Terezíně.	119
Obrázek 157: Kameraman Olaf Sigismund.	120
Obrázek 158: Obyvatelé ghetta zachycení při práci a v knihovně, přičemž film vyzdvihoval přítomnost knih židovských autorů.	120
Obrázek 159: Fotbalové utkání ilustrující pestrost aktivit obyvatel ghetta. Součástí vybavení byly i městské lázně.	121
Obrázek 160: Koncert klasické hudby židovského autora diriguje Karel Ančerl. Děti si hrají.	121
Obrázek 161: Hlavní tribuna na Zeppelinově poli v Norimberku, autor: Albert Speer.	123
Obrázek 162: Model obří tribuny pro 400 tisíc návštěvníků, který měl být součástí sjezdového areálu NSDAP v Norimberku. Autor: Albert Speer.	124
Obrázek 163: Interiéry prostor říšského kancléřství v Berlíně, autor: Albert Speer.	124
Obrázek 164: Budova školy v Desavě, architekt: Walter Gropius.	125
Obrázek 165: Značka školy, autor: Oskar Schlemmer.	125
Obrázek 166: Věž III. Internacionály (nerealizováno), autor: Vladimír Tatlin.	126
Obrázek 167: Lomonosovova univerzita v Moskvě, autor: Lev V. Rudněv, 1948–1952. .	127
Obrázek 168: Stanice metra Komsomolskaja v Moskvě.	127
Obrázek 169: Ukázka z freskové výzdoby stanice metra Komsomolskaja.	128

Obrázek 170: Památník dobyvatelů kosmu v Moskvě, neznámý autor.....	128
Obrázek 171: Portrét Adolfa Hitlera, autor: Heinrich Knirr.....	129
Obrázek 172: Obraz s názvem Obrana země, neznámý autor.	129
Obrázek 173: Mládí mělo u nacistů velký význam, 30. léta 20. století, neznámý autor. ...	130
Obrázek 174: Nacisté ve svých materiálech vyzdvihovali tradiční hodnoty, jako byla rodina, 30. léta 20. století, neznámý autor.	130
Obrázek 175: Stalin jako milující vůdce, 50. léta 20. století, neznámý autor.	131
Obrázek 176: Budovatelský plakát – pětiletku za čtyři roky, autor: Victor Ivanov.	132
Obrázek 177: Sláva sovětskému státu, 50. léta 20. století, neznámý autor.	132
Obrázek 178: Uniformy, které provázely kariéru Adolfa Hitlera.....	133
Obrázek 179: Uniformy německé armády.....	133
Obrázek 180: Označení německého letadla Focke Wulf kombinací řeckého a hákového kříže.	134
Obrázek 181: Označení stíhacího tanku řeckým křížem.	134
Obrázek 182: Německý tank Panzerkampfwagen IV se zimním maskováním a bočními pancéřovými pláty, které sloužily jako ochrana proti kumulativním střelám.....	134
Obrázek 183: Německý tank Panzerkampfwagen IV.....	135
Obrázek 184: Ukázky uniforem Rudé armády.	135
Obrázek 185: Označení sovětského letounu, typ Lavočkin La-5.....	135
Obrázek 186: Sovětský tank T-34 a nápisem na věži „Za vlast!“	136
Obrázek 187: Americký tank Sherman M4A2, který SSSR získalo v rámci smlouvy o půjčce a pronájmu, který zajišťoval dodávky zbraní od spojenců. Na boku je nápis „Vpřed na Berlín!“	136
Obrázek 188: Sovětský tank KV-1S s bočním bílým pruhem, který používali spojenci v závěru války, aby zabránili útokům na vlastní spojenecké jednotky.....	136
Obrázek 189: Nůž masového mlýnku byl prvotním inspiračním zdrojem.	140
Obrázek 190: Státní vlajka státu Euphoria – vodorovná varianta.....	141
Obrázek 191: Státní vlajka státu Euphoria – svislá varianta.....	141
Obrázek 192: Státní znak státu Euphoria.....	142
Obrázek 193: Propagandistický plakát č. 1.....	142
Obrázek 194: Propagandistický plakát č. 2.....	143
Obrázek 195: Propagandistický plakát č. 3.....	143
Obrázek 196: Označení vojenské techniky.....	144

Obrázek 197: Hlavičkový papír formátu A4.	144
Obrázek 198: Osobní vizitka.	145

Seznam obrazových zdrojů

Obrázek 1: Yes we scan. Neznámý autor.

<http://imgur.com/54gQVN1>

Obrázek 2: Židovská hvězda, kterou měli za povinnost nosit všichni Židé v Německé říši po přijetí norimberských zákonů.

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Judenstern_JMW.jpg

Obrázek 3: Hustá síť dálnic v Německu má svůj počátek ve 30. letech 20. století. – [18]

Obrázek 4: Katyň, ráj pod zemí. Německo, 1943. – [5]

Obrázek 5: Když Sověti vyhrají – všechno bude Katyň! (okupovaná Francie).

<http://the-american-catholic.com/wp-content/uploads/2009/09/katyn-massacre-poster.jpg?w=253>

Obrázek 6: Nacisté věnovali mimořádnou pozornost mládeži jako základně pro budoucí armádu. – [23]

Obrázek 7: Adolf Hitler na sjezdu NSDAP. Norimberk 1936. – [23]

Obrázek 8: Znak Ruského carství 1547–1721.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Coat_of_arms_of_Russia_in_17th_century.gif

Obrázek 9: Znak Ruského impéria z roku 1730.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lesser_Coat_of_Arms_of_Russian_Empire.svg

Obrázek 10: Velký znak Ruského impéria z roku 1882.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Greater_Coat_of_Arms_of_the_Russian_Empire_1700x1767_pix_Igor_Barbe_2006.jpg

Obrázek 11: Státní znak Ruska v roce 1917.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Russian_coa_1917.svg

Obrázek 12: Státní znak SSSR z let 1923–1936.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Coat_of_arms_of_the_Soviet_Union_1923%E2%80%931936.svg

Obrázek 13: Státní znak SSSR, který platil až do roku 1991.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Coat_of_arms_of_the_Soviet_Union.svg

Obrázek 14: Současná podoba znaku Ruské federace.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Coat_of_Arms_of_the_Russian_Federation.svg

Obrázek 15: Státní znaky Arménské SSR, Ázerbájdžánské SSR, Běloruské SSR, Estonské SSR, Gruzínské SSR, Karelo-finské SSR, Kazašské SSR, Kyrgyzské SSR, Litevské SSR, Lotyšské SSR, Moldavské SSR, Ruské SFSR, Tádžické SSR, Turkmenké SSR, Ukrajinské SSR, Uzbecké SSR, Zakavkazské SSR.

http://cs.wikipedia.org/wiki/St%C3%A1tn%C3%AD_znak_Sov%C4%9Btsk%C3%A9ho_svazu

Obrázek 16: Vlajka Ruského impéria z let 1686–1917.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_of_Russia.svg

Obrázek 17: Vlajka Svazu sovětských socialistických republik z let 1923–1955.

[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_of_the_Soviet_Union_\(1923-1955\).svg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_of_the_Soviet_Union_(1923-1955).svg)

Obrázek 18: Vlajka Svazu sovětských socialistických republik platná do roku 1991. V roce 1980 bylo pouze stanoveno, že srp a kladivo jsou vyobrazeny jen na lícové straně, rubová strana je pouze červená.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_of_the_Soviet_Union.svg

Obrázek 19: Vlajka Ruské federace platná v současnosti.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_of_Russia.svg

Obrázek 20: Státní znaky Arménské SSR, Ázerbájdžánské SSR, Běloruské SSR, Estonské SSR, Gruzínské SSR, Karelo-finské SSR, Kazašské SSR, Kyrgyzské SSR, Litevské SSR, Lotyšské SSR, Moldavské SSR, Ruské SFSR, Tádžické SSR, Turkmenké SSR, Ukrajinské SSR, Uzbecké SSR, Zakavkazské SSR.

http://cs.wikipedia.org/wiki/Vlajka_Sov%C4%9Btsk%C3%A9ho_svazu

Obrázek 21: Znak Byzantské říše.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Device_of_the_Palaiologos_Dynasty.svg

Obrázek 22: Současná podoba znaku Ruska.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Coat_of_Arms_of_the_Russian_Federation.svg

Obrázek 23: Současná podoba znaku Moskvy.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Coat_of_Arms_of_Moscow.png?uselang=cs

Obrázek 24: Obrysová varianta pěticípé hvězdy. – archiv autora

Obrázek 25: Znak Československé socialistické republiky z let 1960–1990.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Czechoslovakia_COA_1961-1989.svg

Obrázek 26: Stylizovaná podoba srpů a kladiva.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hammer_and_sickle.svg

Obrázek 27: Pěticípá hvězda s vyobrazeným pluhem a kladivem. – [25]

Obrázek 28: Znak Svaté říše římské na dobovém vyobrazení.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Virgil_Solis_HWG_Wappen_des_HRR_mit_Putti.jpg

Obrázek 29: Znak Německé říše z let 1815–1866.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wappen_Deutscher_Bund.svg

Obrázek 30: Znak Německého císařství z roku 1871.

[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wappen_Deutsches_Reich_-_Reichswappen_1871_\(Provisorisch\).svg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wappen_Deutsches_Reich_-_Reichswappen_1871_(Provisorisch).svg)

Obrázek 31: Znak Německého císařství z let 1871–1918.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wappen_Deutsches_Reich_-_Reichsadler_1889.svg

Obrázek 32: Znak Výmarské republiky z let 1919–1933.

[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wappen_Deutsches_Reich_\(Weimarer_Republik\).svg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wappen_Deutsches_Reich_(Weimarer_Republik).svg)

Obrázek 33: Státní znak Německé říše z let 1933–1945.

[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Reichsadler_der_Deutsches_Reich_\(1933%E2%80%931945\).svg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Reichsadler_der_Deutsches_Reich_(1933%E2%80%931945).svg)

Obrázek 34: Státní znak Německa od roku 1949 po současnost.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Coat_of_Arms_of_Germany.svg

Obrázek 35: Vlajka Svaté říše římské z let 800–1400.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_Germany_Emperors_Banner.svg

Obrázek 36: Vlajka používaná ve Svaté říši římské z let 1400–1806.

[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Banner_of_the_Holy_Roman_Emperor_with_halo_es_\(1400-1806\).svg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Banner_of_the_Holy_Roman_Emperor_with_halo_es_(1400-1806).svg)

Obrázek 37: Vlajka Německé říše z let 1871–1919.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_of_the_German_Empire.svg

Obrázek 38: Vlajka Německa z let 1919–1933 za období tzv. Výmarské republiky.

[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_of_Germany_\(3-2_aspect_ratio\).svg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_of_Germany_(3-2_aspect_ratio).svg)

Obrázek 39: Vlajka Německé říše z let 1933–1945.

[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_of_German_Reich_\(1935%E2%80%931945\).svg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_of_German_Reich_(1935%E2%80%931945).svg)

Obrázek 40: Vlajka Německé demokratické republiky, jejíž podoba byla přijata v roce 1959.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_of_East_Germany.svg

Obrázek 41: Současná podoba vlajky Německa, která byla přijata v roce 1949.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_of_Germany.svg

Obrázek 42: Současná podoba vlajky Německa, kde je do středu vložen znak. Tato varianta je využívána výhradně vládními institucemi.

[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_of_Germany_\(state\).svg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_of_Germany_(state).svg)

Obrázek 43: Pravotočivý hákový kříž používaný nacisty. Archiv autora

Obrázek 44: Mozaika z dob Starověkého Řecka.

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Romswastika.jpg>

Obrázek 45: Svatyně v Soulu s levotočivou svastikou na štítu.

[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Swastika-seoel_\(xndr\).jpg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Swastika-seoel_(xndr).jpg)

Obrázek 46: Pečetidlo z dob existence harapské kultury.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:IndusValleySeals_swastikas.JPG

Obrázek 47: Basketbalisté domorodého původu v USA v roce 1909.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Native_American_basketball_team.jpg

Obrázek 48: Vlajka NSDAP přijatá v roce 1920.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:NSDAP_Alte_Garde.svg

Obrázek 49: Vlajka vrchního velitele Wehrmachtu.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wehrmacht_Commander-in-Chief_flag.svg

Obrázek 50: Obálka knihy Organisationsbuch der NSDAP.

<https://archive.org/details/OrganisationsbuchNSDAP>

Obrázek 51: Ukázka z knihy Organisationsbuch der NSDAP.

<https://archive.org/details/OrganisationsbuchNSDAP>

Obrázek 52: Ukázka pásky, kterou nosili příslušníci elitní jednotky SS Liebstandarte Adolf Hitler na rukávu levé ruky. – [20]

Obrázek 53: Říšská marka z roku 1936 (vlevo) a z roku 1938, kdy byly přidána svastika.

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Reichsmark.jpg>

Obrázek 54: Plakáty z let 1938–1941 využívající lomené písmo.

<http://www.fronta.cz/plakat/velkonemecko>

<http://www.fronta.cz/plakat/mein-kampf>

<http://www.fronta.cz/plakat/luftwafe>

Obrázek 55: Zdvížená pravice jako symbol nacismu přetrvává dodnes.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bundesarchiv_Bild_183-1987-0703-507,_Berlin,_Reichstagssitzung,_Rede_Adolf_Hitler.jpg

Obrázek 56: Chci tě. Britové vstupte do armády své vlasti! Bůh ochraňuj krále. Velká Británie, 1914. Tento plakát se stal prvním svého druhu a definoval tím vzor pro ostatní, autor: Alfred Leete. – [5]

Obrázek 57: Splň svou povinnost. Itálie, 1917. – [5]

Obrázek 58: Tati, co jsi dělal za Velké války? Autor: Savile Lumley, Velká Británie 1917. – [5]

Obrázek 59: Chci tě do americké armády. Nejbližší náborové centrum. Autor: James Montgomery Flagg, USA 1917. – [5]

Obrázek 60: Pojd' a připoj se ke šťastnému návalu na frontě, neznámý autor, Irsko, 1915–1916. – [5]

Obrázek 61: Matka vlast volá!, autor I. Toidze, SSSR 1941.

<http://www.fronta.cz/plakat/matka-vlast-vola>

Obrázek 62: Ty! Čím jsi pomohl frontě?, autor: D. Moor, SSSR 1941.

<http://www.fronta.cz/plakat/ty>

Obrázek 63: Naše armáda je armádou osvobození pracujících. J. Stalin, neznámý autor, SSSR 1939.

<http://www.fronta.cz/plakat/osvobozeni-pracujicich>

Obrázek 64: Evropské ženy a děti žalují! Je to Anglie, která shodila 12. ledna 1940 první bomby na civilní obyvatelstvo. Německo 1940. – [5]

Obrázek 65: Toto je nacistická brutalita, autor: Ben Shahn, USA 1942. – [5]

Obrázek 66: Půjčka svobody. Válka do vítězství, autor: Pjotr D. Bučkin, Rusko 1917. – [5]

Obrázek 67: Podepište sedmou válečnou půjčku, autor: Alfred Offner, Německo 1917. – [5]

Obrázek 68: Ó, prosím, tati! Kup mi válečný dluhopis, autor: Joseph Earnest Sampson, Kanada 1917. – [5]

Obrázek 69: Kujte německé meče. Podepisujte válečné půjčky, autor: Willy Szesztokat, Německo 1917. – [5]

Obrázek 70: Pro Francii složte vaše zlato. Zlato bojuje za vítězství, autor: Jules Abel Faivre, Francie 1915. – [5]

Obrázek 71: Jezte méně chleba, neznámý autor, Velká Británie 1917. – [5]

Obrázek 72: Neplýtvej s chlebem! Ušetři každý den dva krajíce chleba a poraž U-Booty, neznámý autor, Velká Británie 1917. – [5]

Obrázek 73: Pečuj o dvůr. Jsem statečná slepička. Jím málo, plodím hodně, autorka: G. Douanne, Francie 1916. – [5]

Obrázek 74: Jídlo je munice – Neplýtvej s ním, John E. Sheridan, USA 1918. – [5]

Obrázek 75: Nacistický antisemitský plakát.

<http://www.fronta.cz/plakat/der-ewige-jude>

Obrázek 76: Holandský plakát k německému antisemitskému filmu Věčný Žid.

<http://www.fronta.cz/plakat/film-der-ewige-jude>

Obrázek 77: Za nepřátelskými mocnostmi stojí Žid.

<http://www.fronta.cz/plakat/zid>

Obrázek 78: Žid - viník a prodlužovatel války.

<http://www.fronta.cz/plakat/vinik-valky>

Obrázek 79: Znak NKVD.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Emblema_NKVD.svg

Obrázek 80: Soudruhu – pojď k nám do kolchozu!, neznámý autor, SSSR 1929.

<http://www.fronta.cz/plakat/pojd-do-kolchozu>

Obrázek 81: Završíme celkovou kolektivizaci, vítězně zakončíme socialistickou přeměnu rolnického hospodaření, neznámý autor, SSSR 1929.

<http://www.fronta.cz/plakat/kolektivizace>

Obrázek 82: Ať žije jednota a bratrství pracujících všech národností SSSR!, neznámý autor, SSSR 1936.

<http://www.fronta.cz/plakat/at-zije>

Obrázek 83: Tvé ano Vůdci 4. prosince 1938, neznámý autor, Německo 1938.

<http://www.fronta.cz/plakat/tve-ano>

Obrázek 84: Dělníci volí frontového vojáka Hitlera, neznámý autor, Německo 1932.

<http://www.fronta.cz/plakat/delnici>

Obrázek 85: Práce a chleba, neznámý autor, Německo, 30. léta 20. století.

<http://www.fronta.cz/plakat/prace-a-chleba>

Obrázek 86: Okovy Versailleské smlouvy, neznámý autor, Německo, 20. léta 20. století.

<http://www.fronta.cz/plakat/versailles>

Obrázek 87: Jedině Hitler, neznámý autor, Německo, 30. léta 20. století.

<http://www.fronta.cz/plakat/jedine-hitler>

Obrázek 88: Hitler, neznámý autor, Německo, 30. léta 20. století.

<http://www.fronta.cz/plakat/hitler-2>

Obrázek 89: Každý úder kladiva je úderem nepřítele, autoři: V. Deni, N. Dolgorukov, SSSR 1941.

<http://www.fronta.cz/plakat/uder-nepritel>

Obrázek 90: Lid a armáda - neporazitelní!, neznámý autor, SSSR 1941.

<http://www.fronta.cz/plakat/lid-a-armada>

Obrázek 91: Za matku vlast, autor: I. Toidze, SSSR 1943.

<http://www.fronta.cz/plakat/za-matku-vlast>

Obrázek 92: Sláva sovětskému vojenskému letectvu! Autor: P. Magnuševskij, SSSR 1943.

<http://www.fronta.cz/plakat/sovetske-letectvo>

Obrázek 93: Raněné zvíře, autor: D. S. Moor, SSSR 1943.

<http://www.fronta.cz/plakat/ranene-zvire>

Obrázek 94: Napoleon – to bylo, Hitler – to bude! Autor: N. Dolgorukov, 1941.

<http://www.fronta.cz/plakat/to-bylo>

Obrázek 95: Letecké vítězství v Polsku, neznámý autor, Německo 40. léta 20. století.

<http://www.fronta.cz/plakat/letecke-vitezstvi-v-polsku>

Obrázek 96: Válečné námořnictvo v akci, neznámý autor, Německo 40. léta 20. století.

<http://www.fronta.cz/plakat/kriegsmarine-v-akci>

Obrázek 97: Naše Luftwaffe, neznámý autor, Německo 40. léta 20. století.

<http://www.fronta.cz/plakat/nase-luftwaffe>

Obrázek 98: Německá armáda chrání tvoji práci. Tvá pracovitost je tvým dobrodiním.

Neznámý autor, vydáváno na východním okupovaném území, 40. léta 20. století.

<http://www.fronta.cz/plakat/nemecka-armada-te-ochranuje>

Obrázek 99: Dělnicko-rolnická vláda. Taková je sovětská svoboda! neznámý autor, vydáváno na východním okupovaném území, 40. léta 20. století.

<http://www.fronta.cz/plakat/takova-je-sovetska-svoboda>

Obrázek 100: Náborový plakát vydávaný v Holandsku, neznámý autor, 40. léta 20. století.

<http://www.fronta.cz/plakat/holandsko>

Obrázek 101: Náborový plakát vydávaný v Belgii, neznámý autor, 40. léta 20. století.

<http://www.fronta.cz/plakat/vlamsko>

Obrázek 102: Náborový plakát vydávaný v Dánsku, neznámý autor, 40. léta 20. století.

<http://www.fronta.cz/plakat/dansko>

Obrázek 103: Vítězství za každou cenu, neznámý autor, Německo, 40. léta 20. století.

<http://www.fronta.cz/plakat/volkssturm>

Obrázek 104: Náborový plakát do Hitlerjugend, neznámý autor, Německo 1943. – [18]

Obrázek 105: Totální válka – je nejkratší válka! neznámý autor, Německo 40. léta 20. století.

<http://www.fronta.cz/plakat/totalni-valka>

Obrázek 106: Vítězství za každou cenu! neznámý autor, Německo 40. léta 20. století. – [18]

Obrázek 107: Sláva Stalinovi, autor: Boris Belopoliskii, SSSR.

http://www.allposters.cz/-sp/Long-Live-Stalin-Great-Architect-of-Communism-Plakaty_i2885373_.htm

Obrázek 108: Lenin žil, Lenin žije, Lenin bude žít, autor: Viktor Ivanov, SSSR.

http://www.allposters.cz/-sp/Lenin-zhil-Lenin-zhije-Lenin-bude-zhit-text-v-rushtineh-Plakaty_i2885388_.htm

Obrázek 109: Lenin a Stalin, neznámý autor, SSSR.

http://www.allposters.cz/-sp/Russian-Leaders-Plakaty_i395500_.htm

Obrázek 110: Za matku vlast, autor: I. Toidze, SSSR 1943.

<http://www.fronta.cz/plakat/za-matku-vlast>

Obrázek 111: Nahradím vás! Autor: V. Serov, SSSR 1941.

<http://www.fronta.cz/plakat/nahradim-vas>

Obrázek 112: Tři roky války 1941–1944, autor: Kukryniksy, SSSR 1944.

<http://www.fronta.cz/plakat/tri-roky-valky>

Obrázek 113: Tak skončí fašistické zvíře! autor: A. Kokorekin, SSSR 1944.

<http://www.fronta.cz/plakat/zvire>

Obrázek 114: Spojenci, autor: Kukryniksy, SSSR 1942.

<http://www.fronta.cz/plakat/spojenci>

Obrázek 115: Sláva vítězům, autoři: M. A. Gordon, L. N. Orechov, L. G. Petrov, SSSR 1945.

<http://www.fronta.cz/plakat/slava-vitezum>

Obrázek 116: Vlasti vítej hrdiny, autor: L. F. Golovanov, SSSR 1945.

<http://www.fronta.cz/plakat/vlasti-vitej-hrdiny>

Obrázek 117: Řád vítězství.

<http://www.fronta.cz/pics/rady/pobeda.jpg>

Obrázek 118: Medaile Zlatá hvězda.

http://www.fronta.cz/pics/rady/zlata_zvezda.gif

Obrázek 119: Řád Rudého praporu.

http://www.fronta.cz/pics/rady/orden_krasnogo_znameni.gif

Obrázek 120: Řád Lenina.

http://www.fronta.cz/pics/rady/rad_lenin.gif

Obrázek 121: Řád Vlastenecké války.

http://www.fronta.cz/pics/rady/rad_vvv_1.gif

Obrázek 122: Tlapatý kříž použitý na Rytířském kříži. – [33]

Obrázek 123: Řecký kříž, který byl využíván pro označení vojenské techniky. – archiv autora

Obrázek 124: Verze hákového kříže, která se používala kolem roku 1922. – [34]

Obrázek 125: Vojenská standarta jednotky Leibstandarte Adolf Hitler. Dubová ratolest zde obepíná hákový kříž pod orlicí i na praporu. – [20]

Obrázek 126: Orlice NSDAP bývá často zaměňována za znak nacistického Německa.

[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Parteiadler_der_Nationalsozialistische_Deutsche_Arbeiterpartei_\(1933%E2%80%931945\).png](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Parteiadler_der_Nationalsozialistische_Deutsche_Arbeiterpartei_(1933%E2%80%931945).png)

Obrázek 127: Umrličí lebka, která byla symbolem jednotek SS Totenkopf.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:3rd_SS_Division_Logo.svg

Obrázek 128: Vojenská čepice s nacistickou orlicí a umrlčí lebkou. – [26]

Obrázek 129: Uniforma důstojníka SS Leibstandarte, na pravé výložce je runa SS, která je runou vítězství. – [20]

Obrázek 130: Zlatý velkokříž Řádu německého orla, zvláštní stupeň. Materiál zlato, šíře kříže 66 mm, šíře šerpy 100 mm. Tento řád měl pouze jednoho nositele a byl jím Benito Mussolini. – [33]

Obrázek 131: Zlatý odznak NSDAP. – [33]

Obrázek 132: Zlatý odznak NSDAP – rubová strana. – [33]

Obrázek 133: Španělský kříž ve zlatě s meči a brilianty, pozlacené stříbro, uděleno 28 kusů. Ocenění pro bojovníky ve Španělské občanské válce. – [33]

Obrázek 134: Velkokříž Železného kříže, jehož nositelem se stal pouze Hermann Goring. Materiál: platinový rámeček, onyxový střed, šíře 63 mm. – [33]

Obrázek 135: Německé olympijské vyznamenání, 1. třída, kříž na nákrční stuze. Materiál: pozlacený bronz nebo tombak. – [33]

Obrázek 136: Zlaté dubové ratolesti s meči a brilianty k Rytířskému kříži. Materiál: zlato, pravé brilianty. Jediným nositelem se stal Hans-Ulrich Rudel. – [33]

Obrázek 137: Heinrich Hoffmann.

<http://www.xgbdesign.com/george-lacks/hitler/enlargements/e31.jpg>

Obrázek 138: Portrét Adolfa Hitlera z roku 1936, autor: Heinrich Hoffmann.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bundesarchiv_Bild_146-1990-048-29A,_Adolf_Hitler.jpg

Obrázek 139: Série fotografií Adolfa Hitlera, kdy se připravoval na veřejná vystoupení, autor: Heinrich Hoffmann.

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bundesarchiv_Bild_102-10460,_Adolf_Hitler,_Rednerposen.jpg

Obrázek 140: Na fotografii Arno Brecker při tvorbě busty Alberta Speera.

[http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/09/Arno_Breker,_Albert_Speer_\(1940\).jpg](http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/09/Arno_Breker,_Albert_Speer_(1940).jpg)

Obrázek 141: Socha pro sjezdový areál v Norimberku, autor: Arno Brecker. Basreliéf v interiéru Reichstagu, autor: Arno Brecker. – [35]

Obrázek 142: Obálka časopisu Signal. Archiv autora

Obrázek 143: Paul Joseph Goebbels. – [23]

Obrázek 144: Leni Riefenstahlová na fotografii s Adolfem Hitlerem.

<http://www.awesomestories.com/images/user/cb8e273291.jpg>

Obrázek 145: Letadlo s Adolfem Hitlerem přistálo v Norimberku. Záběry do davu ukazují radost a nadšení.

<http://www.youtube.com/watch?v=qDL4vTtJPic>

Obrázek 146: Víření bubnů, Adolf Hitler zdraví Norimberk.

<http://www.youtube.com/watch?v=qDL4vTtJPic>

Obrázek 147: Norimberk slaví příjezd vůdce, Prapory a ohně evokují atmosféru mysticismu.

<http://www.youtube.com/watch?v=qDL4vTtJPic>

Obrázek 148: Říšský kancléř promlouvá k davu. Mimořádný okamžik, kdy tři osoby, v jejímž středu je Adolf Hitler, prochází uličkou v davu a pokloní se památníku.

<http://www.youtube.com/watch?v=qDL4vTtJPic>

Obrázek 149: Armáda je vidět všude, ale jen se sečnými zbraněmi či rýči, jelikož nacisté nechtěli zobrazovat vyzbrojenou armádu, kterou zakazovala Versailleská smlouva.

Závěrečný projev Hitlera je naprosto strhující. Střídá se v něm vztek, nadšení a vše končí uvolněním.

<http://www.youtube.com/watch?v=qDL4vTtJPic>

Obrázek 150: Při natáčení Triumfu vůle byl zkonstruován speciální výtah na vlajkoslávě. – [15]

Obrázek 151: Antické motivy na začátku filmu. Oživlý diskobolos.

<http://www.youtube.com/watch?v=ILnGqMoNXRI>

Obrázek 152: Atlet v podání Anatola Dobrianskeho vybíhá s olympijskou pochodní.

Zahájení olympijských her uvozuje zažehnutí ohně na stadionu.

<http://www.youtube.com/watch?v=ILnGqMoNXRI>

Obrázek 153: Kotouč Slunce se v jednu chvíli protne s olympijským ohněm. Nacistický sportovec při hodu koulí.

<http://www.youtube.com/watch?v=ILnGqMoNXRI>

Obrázek 154: Adolf Hitler jako fanoušek her spolu s Albertem Speerem. Válečný křižník, který se ve filmu krátce objeví.

<http://www.youtube.com/watch?v=ILnGqMoNXRI>

Obrázek 155: Záběry skoků do vody. Závěrečný ceremoniál s namířenými reflektory k obloze.

<http://www.youtube.com/watch?v=ILnGqMoNXRI>

Obrázek 156: Záběry z prvního filmu, který byl natočen v Terezíně. – [61]

Obrázek 157: Kameraman Olaf Sigismund. – [61]

Obrázek 158: Obyvatelé ghetta zachycení při práci a v knihovně, přičemž film vyzdvihoval přítomnost knih židovských autorů. – [61]

Obrázek 159: Fotbalové utkání ilustrující pestrost aktivit obyvatel ghetta. Součástí vybavení byly i městské lázně. – [61]

Obrázek 160: Koncert klasické hudby židovského autora diriguje Karel Ančerl. Děti si hrají. – [61]

Obrázek 161: Hlavní tribuna na Zeppelinově poli v Norimberku, autor: Albert Speer. – [42]

Obrázek 162: Model obří tribuny pro 400 tisíc návštěvníků, který měl být součástí sjezdového areálu NSDAP v Norimberku. Autor: Albert Speer. – [42]

Obrázek 163: Interiéry prostor říšského kancléřství v Berlíně, autor: Albert Speer. – [42]

Obrázek 164: Budova školy v Desavě, architekt: Walter Gropius.

http://www.industrielles-gartenreich.de/images/03_/00_bauhaus.jpg

Obrázek 165: Značka školy, autor: Oskar Schlemmer.

<http://3.bp.blogspot.com/->

Fw0vo6QlRjc/TcoWEDbS5RI/AAAAAAAAABA/2FmLPTkC8BM/s320/b1.png

Obrázek 166: Věž III. Internacionály (nerealizováno), autor: Vladimír Tatlin.

http://www.eatelier.cz/kurzy/ifoto/gallery/vyvoj/slovník_20_stol/konstruktivismus_tatlin.jpg

Obrázek 167: Lomonosovova univerzita v Moskvě, autor: Lev V. Rudněv, 1948–1952.

http://www.mhdcr.biz/fotky/tapety/06_2.jpg

Obrázek 168: Stanice metra Komsomolskaja v Moskvě.

http://jency.rajce.idnes.cz/Moskva_2012/#IMG_0122.jpg

Obrázek 169: Ukázka z freskové výzdoby stanice metra Komsomolskaja.

<http://bi.gazeta.pl/im/cd/b0/dc/z14463181V,Mozaiki-na-stacji-metra-Komsomolskaja-.jpg>

Obrázek 170: Památník dobyvatelů kosmu v Moskvě, neznámý autor.

http://jency.rajce.idnes.cz/Moskva_2_11_2012/#IMG_1354.jpg

Obrázek 171: Portrét Adolfa Hitlera, autor: Heinrich Knirr.

<http://www.bytwerk.com/gpa/images/hitler/ah36.jpg>

Obrázek 172: Obraz s názvem Obrana země, neznámý autor.

<http://www.bytwerk.com/gpa/images/militaryart/flak4.jpg>

Obrázek 173: Mládí mělo u nacistů velký význam, 30. léta 20. století, neznámý autor.
<http://www.bytwerk.com/gpa/posters/hj.jpg>

Obrázek 174: Nacisté ve svých materiálech vyzdvihovali tradiční hodnoty, jako byla rodina, 30. léta 20. století, neznámý autor.
<http://www.bytwerk.com/gpa/posters/mutterkindt.jpg>

Obrázek 175: Stalin jako milující vůdce, 50. léta 20. století, neznámý autor.
<http://broeder10.files.wordpress.com/2013/01/stalin-poster.jpg>

Obrázek 176: Budovatelský plakát – pětiletku za čtyři roky, autor: Victor Ivanov.
<http://www.sovietposters.com/showoriginalposter.php?poster=362>

Obrázek 177: Sláva sovětskému státu, 50. léta 20. století, neznámý autor.
<http://www.sovietposters.com/showoriginalposter.php?poster=171>

Obrázek 178: Uniformy, které provázely kariéru Adolfa Hitlera. – [30]

Obrázek 179: Uniformy německé armády. – [30]

Obrázek 180: Označení německého letadla Focke Wulf kombinací řeckého a hákového kříže.
<http://media.desura.com/images/members/1/337/336264/focke-wulf.jpg>

Obrázek 181: Označení stíhacího tanku řeckým křížem.
http://1.bp.blogspot.com/-VxMBWd2NMcc/Uyf1sP4alPI/AAAAAAAAAArk/yLGw2X0puzw/s1600/jagdpanther_normandy.jpg

Obrázek 182: Německý tank Panzerkampfwagen IV se zimním maskováním a bočními pancéřovými pláty, které sloužily jako ochrana proti kumulativním střelám. – [22]

Obrázek 183: Německý tank Panzerkampfwagen IV. – [22]

Obrázek 184: Ukázky uniforem Rudé armády. – [21]

Obrázek 185: Označení sovětského letounu, typ Lavočkin La-5.
<http://www.warbirdphotographs.com/VVS1/La5-23.jpg>

Obrázek 186: Sovětský tank T-34 a nápisem na věži „Za vlast!“. – [36]

Obrázek 187: Americký tank Sherman M4A2, který SSSR získalo v rámci smlouvy o půjčce a pronájmu, který zajišťoval dodávky zbraní od spojenců. Na boku je nápis „Vpřed na Berlín!“ – [36]

Obrázek 188: Sovětský tank KV-1S s bočním bílým pruhem, který používali spojenci v závěru války, aby zabránili útokům na vlastní spojenecké jednotky. – [36]

Obrázek 189: Nůž masového mlýnku byl prvotním inspiračním zdrojem.

http://www.tvproducts.cz/nahledy/mlynek_na_maso_2.jpg

Obrázek 189: Nůž masového mlýnku byl prvotním inspiračním zdrojem. Archiv autora.

Obrázek 190: Státní vlajka státu Euphoria – vodorovná varianta. Archiv autora.

Obrázek 191: Státní vlajka státu Euphoria – svislá varianta. Archiv autora.

Obrázek 192: Státní znak státu Euphoria. Archiv autora.

Obrázek 193: Propagandistický plakát č. 1. Archiv autora.

Obrázek 194: Propagandistický plakát č. 2. Archiv autora.

Obrázek 195: Propagandistický plakát č. 3. Archiv autora.

Obrázek 196: Označení vojenské techniky. Archiv autora.

Obrázek 197: Hlavičkový papír formátu A4. Archiv autora.

Obrázek 198: Osobní vizitka. Archiv autora.

Seznam použitých zkratk

NKVD	Národní komisariát vnitřních záležitostí (rusky: Народный комиссариат внутренних дел)
NSDAP	Národně socialistická německá dělnická strana (německy: Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei)
SA	Útočné oddíly (německy: Sturmabteilung)
SMĚŘŠ	Akronym s významem Smrt špionům (rusky: СМЕРШ)
SS	Ochranný oddíl (německy: Schutzstaffel)
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik (rusky: Союз Советских Социалистических Республик)
USA	Spojené státy americké (anglicky: United States of America)